

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΘ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1972 | ΑΡΙΘ. 19

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Γεγονός λίαν σημαντικόν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ἡ ἀνάληψις τῆς διοικήσεως καὶ εὐθύνης ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐπραγματοποιήθη διὰ τοῦ Ν.Δ. 876/71.

Τοῦτο ἀπετέλει ἀνεκπλήρωτον αἶτημα καὶ διακαῆ πόθον τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ ἓνα καὶ ἥμισυ αἰῶνα, ἔδωκε δὲ τὴν δυνατότητα ἐκπληρώσεώς του ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 παράγρ. τοῦ ἄρθρου 39 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 126/1969 Ν.Δ./τος «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Αἱ ὑπερχίλια κεναὶ ἐφημεριακαὶ θέσεις, αἱ ὁποῖαι ὡς χαίνουσαι πληγαὶ ὑφίσταντο ἀπὸ ἐτῶν καὶ τὸ ἐν πολλοῖς χαμηλὸν μορφωτικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου καθίσταν ἑπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἡ ἱερατικὴ ἐκπαίδευσις ἀποδοθῆ εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῆς κλίμα καὶ περιβάλλον, τὴν φυσικὴν μητέρα καὶ τροφὸν τῆς, τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἐκκλησία, διὰ συντόνων προσπαθειῶν καὶ ἐντατικῆς ἐργασίας, τῇ συνεργασίᾳ τῶν Σχολικῶν Ἐφορειῶν, ἐκάστη τῶν ὁποίων προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, εἰς τὴν ἔδραν τοῦ ὁποίου λειτουργεῖ ἡ Ἱερατικὴ Σχολή, κατάρθρωσεν ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος νὰ ὀργανώσῃ τὴν λειτουργίαν δώδεκα (12) Ἱερατικῶν Σχολῶν διὰ τὸ ἔτος 1971-72*.

Ἄλλ' ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις

δὲν ἀναφέρεται πλέον μόνον εἰς τὴν μόρφωσιν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἴτε μέλλουν εἴτε ἤδη ἔχουν ἀναδεχθῆ τὸ ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης λειτουργήμα, ἥτοι τὴν Ἱερατικὴν Ἐκπαίδευσιν. Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις, κατὰ τὸν ἰσχύοντα Καταστατικὸν Χάρτην, περιλαμβάνει τὴν μόρφωσιν καὶ ἐπιμόρφωσιν πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἐμμίσθων καὶ ἀμίσθων συνεργατῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον μεριμνᾷ διὰ πᾶν θέμα ἀφορῶν εἰς τὴν ἐν γένει Ἐκκλησιαστικὴν Παιδείαν, εἶναι ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 16 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας λειτουργοῦσα Μόνιμος Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας.

Τὸ ὄργανον τοῦτο ἐζήτησε τὰς γνώμας τῶν Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, τῶν Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, τῶν Διευθυντῶν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν καὶ πλείστων ἄλλων ἀρμοδίων καὶ ἱκανῶν πνευματικῶν προσωπικοτήτων τῆς Χώρας, ἵνα ἐκφέρουν γνώμην ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ οὕτω συγκεντρωθέντος πλουσίου ὕλικου, κατηρτίσθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 21 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας» Κανονισμὸς, ὅστις περιέχει τὰς συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν θεμελιώδεις ἀρχὰς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας.

Τόσον τοῦ Κανονισμοῦ τούτου, ὅσον καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 876/1971 Ν. Διατάγματος ἡ ἐκδοσις καθυστέρησεν ὑπὲρ τὸ ἐν σχολικὸν ἔτος. Διότι, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς § 4 τοῦ ἄρθρου 51 τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου, θὰ ἦτο δυνατόν ἅμα τῇ δημοσιεύσει του, νὰ ἐδημοσιεύετο καὶ ὁ περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας Κανονισμὸς, ὅποτε ἡ εὐθύνη τῆς λει-

* Πλείονες πληροφορίες περὶ τῶν Σχολῶν τούτων εὐρίσκονται εἰς ἐτέραν στήλην, ἐνθα ὁ Ἀπολογισμὸς τοῦ ἔργου τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας ἐν σελ. 547.

τουργίας τής Ίερατικῆς Ἐκπαιδεύσεως θά περιήρχετο αὐτομάτως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Υἱπῆρχον ὅμως δύο ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ παρακαμφθοῦν, διὰ νὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὡς ἄνω εὐθύνην. Τὸ πρῶτον ἐμπόδιον ἦτο οἰκονομικῆς φύσεως. Ἡ Ἱερατικὴ Ἐκπαίδευσις ἐστοίχιζεν εἰς τὸ Κράτος περὶ τὰ 25 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἑτησίως. Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἀνελάμβανεν ἀμέσως καὶ ἄνευ ἐτέρου τὴν εὐθύνην τῆς Ἱερατικῆς Ἐκπαιδεύσεως, θά ἔπρεπε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ ἡ ἴδια καὶ τὰ ἔξοδα αὐτῆς. Ἀτυχῶς ὅμως τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν. Ἐπομένως, δύο λύσεις ὑπῆρχον: Ἡ πρώτη θά ἦτο νὰ ἐξηκολούθει ἡ Πολιτεία νὰ ἔχῃ, ὡς καὶ πρότερον, τὴν εὐθύνην τῆς Ἱερατικῆς Ἐκπαιδεύσεως, μέχρις ὅτου ἡ Ἐκκλησία θά καθίστατο ἰκανὴ νὰ ἀναλάβῃ καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς δαπάνην. Ἡ δευτέρα λύσις θά ἦτο νὰ ἐξηκολούθει ἡ Πολιτεία ὑπέχουσα τὰς δαπάνας τῆς Ἱερατικῆς Ἐκπαιδεύσεως, νὰ περιήρχετο δὲ μόνον ἡ εὐθύνη τῆς λειτουργίας τῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Προετιμήθη τὸ δεύτερον, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἐχρειάζετο νὰ ἐκδοθῆ ἰδιδικὸς νόμος.

Τὸ δεύτερον ἐμπόδιον ἐδημιουργεῖτο ἐκ τῆς ὑπάρξεως σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ὑπαλλήλων, ὑπηρετούντων εἰς τὴν Ἱερατικὴν Ἐκπαίδευσιν. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι, ὄντες δημόσιοι λειτουργοί, ἀπελάμβανον ὠρισμένων δικαιωμάτων, τῶν ὁποίων θά ἐστεροῦντο, ἂν καθίσταντο ἐκκλησιαστικοί. Ἦτο, λοιπόν, ἀνάγκη νὰ ληφθῆ ὑπὲρ τῶν ὑπαλλήλων τούτων ἰδιδικὴ πρόνοια, ὥστε καὶ ὑπηρετούντες εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν πλέον Παιδείαν νὰ συνεχίσωσιν ἔχοντες τὰ αὐτὰ ὡς καὶ πρότερον δικαιώματα. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ἐχρειάζετο νὰ ἐκδοθῆ ἰδιδικὸς νόμος. Ἡ ἐκδοσις τοῦ ἰδιδικοῦ τούτου νόμου, προβλέποντος διὰ τὴν ἐπὶ τινὰ ἔτη συνέχισιν τῆς χρηματοδοτήσεως τῆς Ἱερατικῆς Ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ ῥυθμίζοντος τὰ τοῦ ἄχρι τότε ὑπηρετούντος εἰς τὰς Ἱερατικὰς Σχολὰς καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Φροντιστήρια προσωπικοῦ, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς Πολιτείας, καθυστέρησε μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1971, καθιστῶσα οὕτω ἀδύνατον τὴν δημοσίευσιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 Κανονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀπὸ μακροῦ ἔτοιμος. Ἐπὶ τέλους, κατ' Ἰούλιον

τοῦ 1971 ἐξεδόθη ὁ νόμος, ὁπότε κατέστη δυνατόν νὰ ἐκδοθῆ καὶ ὁ Κανονισμός.

Ὁ ἐν λόγω Κανονισμὸς προβλέπει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ περὶ συστάσεως καὶ ὀργανώσεως Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ Ὑπηρεσία αὕτη περιλαμβάνει τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, τὴν Γενικὴν Ἐπιθεώρησιν, τὸ Τμῆμα Προσωπικοῦ, τὸ τμῆμα Προγραμματισμοῦ καὶ Ἐκπαιδεύσεως, τὸ τμῆμα Οἰκονομικῶν καὶ τὴν Γραμματείαν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῆς Ἱεραῶς Συνόδου, εἰσηγήσει τῆς Μ.Σ.Ε. Ἐκκλησι. Παιδείας, λαμβανομένων ἀποφάσεων καὶ παρεχομένων κατευθύνσεων αἱ Ὑπηρεσίαι αὗται διοργανῶνουν καὶ κατευθύνουν διοικητικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν τῆς κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ προμνημονευθέντος ὑπ' ἀριθ. 21 Κανονισμοῦ.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 1957 καὶ δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 319 καὶ ἀπὸ 25-4-1962 Β.Δ. ἐλειτούργει, ὡς γνωστόν, ἡ Σχολὴ Διακονισσῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν, τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι, ὅπως παράσχῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένους καὶ χριστιανικῶς μεμορφωμένους βοηθοὺς τῶν Ἐφημερίων εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης.

Υἱπῆρχεν ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1963 λειτουργοῦν Φροντιστήριον Κατηχητῶν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του μέχρι σήμερον ἐμόρφωσε περὶ τοὺς 1.400 Κατηχητὰς καὶ Κατηχητριάς.

Ἀμφότεραι αἱ Σχολαὶ αὗται, ὑπαγόμεναι ἀπὸ τοῦ 1969 εἰς τὴν Μόνιμον Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, λειτουργοῦν πλέον ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ ἐποπτείαν αὐτῆς.

Ὁμοίως εἶχεν ἰδρυθῆ ἀπὸ τοῦ 1968 τὸ Φροντιστήριον Ἐθελοντῶν Κοινωνικῆς Διακονίας, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀπεφοίτησαν μέχρι τοῦδε 100 μετεκπαιδευθέντες.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1969, ἤρχισεν ἐπίσης λειτουργοῦσα, συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας διατεταγμένα, ἡ Σχολὴ Διακονισσῶν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων ἢ «Ὀλυμπιάς», τῆς ὁποίας σκοπὸς

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ, ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Θ'.

ΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

1. Ἐν ἄλλο μεγίστης σπουδαιότητος ἐκκλησιαστικο-πολιτικὸν πρόβλημα, σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ κανονικοῦ τρόπου ἀνακηρύξεως Ὁρθοδόξου τινὸς «ἐθνικῆς» Ἐκκλησίας εἰς αὐτοκέφαλον, εἶναι καὶ τὸ τῆς αὐτοκαλουμένης «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας». Εἰσαγωγικῶς κρίνομεν ἀναγκαίαν περιληπτικὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἐν Σερβίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς κατατοπισμὸν τῶν ἀγνοούντων τὰ πράγματα. Πρὸς τοῦτο μεταφέρομεν τὴν σύντομον ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐκ τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τοῦ ἔτους 1972, σ. 549: «Διὰ Συνοδικοῦ Τόμου, τῷ 1831 ἐκδοθέντος, παρεχωρήθη εἰς τὴν ἐν Σερβίᾳ Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐσωτερικὴ αὐτονομία, ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τῷ 1879 διὰ Συνοδικοῦ Τόμου, ἐπὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ', ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος καὶ αὐτοκέφαλος, τῷ δὲ 1920 ἀνεγνωρίσθη ὡς Πατριαρχεῖον. Διὰ Συνοδικοῦ Τόμου, τῷ 1922, συμφώνως τῷ «πρὸς

τὰς συμβαινούσας πολιτικὰς μεταβολὰς καὶ τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως προσαρμόζειν καὶ διευθετεῖν ὅρια» (Συν. Τόμος), ἠνώθησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας αἱ ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ἐπαρχίαι Σκοπίων, Ῥασκοπρεζρένης, Δεβρῶν καὶ Βελισοῦ, Πελαγονίας, Πρεσπῶν καὶ Ἀχριδῶν, μέρος τῆς Μητροπόλεως Βοδενῶν, ἡ Ἐπισκοπὴ Πολυανῆς, ἡ Μητρόπολις Στρωμνίτσης, αἱ ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἐρζεγοβίνῃ Μητροπόλεις Βόσνης, Ἐρσεκίου, Σβορνικίου, Βαγιαλούκας καὶ Βιχάτσης, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ τέως ἀνεξάρτητοι Ἐκκλησιαὶ Καρλοβικίου καὶ Μαυροβουνίου καὶ αἱ ἐν Δαλματία Ἐπαρχίαι Ζάρας καὶ Καττάρου».

2. Ἐν ἔτει 1958 παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας αὐτονομία εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν τῆς Μακεδονίας». Ἡ μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον πολιτικὴ διάρθρωσις τῆς σοσιαλιστικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βελιγραδίου στηρίζεται ἐπὶ τοῦ «Ὁμοσπονδιακοῦ» συστήματος. Σκοπὸς τοῦ συστήματος τούτου ἦτο ἡ ἔνωσις τῶν διαφόρων, ἐντὸς τοῦ Νο-

εἶναι, ὅπως ἐτοιμάσῃ διὰ τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα Νοσοκομεῖα ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένον νοσηλευτικὸν προσωπικόν.

Ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λειτουργεῖ ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1970 τὸ «Κέντρον Ἱεραποστολικῶν Σπουδῶν». Σκοπὸς τοῦ Κέντρου τούτου εἶναι ἡ μόρφωσις στελεχῶν διὰ τὸ ἔργον τῆς ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Μονίμου Συν-

οδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, προβλέπεται, ὅτι θὰ ἰδρυθῶσιν ἐν συνεχείᾳ καὶ ἕτεραι Σχολαὶ μορφώσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τοῦ τε ἐμμίσθου καὶ τοῦ ἐθελοντικοῦ προσωπικοῦ τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Σχολὴ Λαϊκῶν Ἱεροκηρύκων, Σχολὴ ἀρχηγῶν ἐνοριακῶν Κέντρων, ἀρχηγῶν θερινῶν Κατασκηνώσεων, ὡς καὶ ἀρχηγῶν κύκλων ἀτομικῆς ἐποικοδομητικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

τιοσλαβικοῦ Κράτους, βιούντων λαῶν, καὶ ἡ ἄρσις τῶν μεταξύ των ἀντιθέσεων καὶ διχονοϊῶν. Ἡ Κυβέρνησις τοῦ Βελιγραδίου συνέλαβε τότε τὴν ιδέαν ἰδρύσεως καὶ ἀναγνωρίσεως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Νοτιοσλαβικῆς Ὀμοσπονδίας, καὶ ἰδιαίτερου «Μακεδονικοῦ Ἐθνικοῦ»! Ἀλλ' ἡ ἀπόφασις αὕτη προσέκρουσεν εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀντίστασιν τῆς Βουλγαρίας ἀφ' ἑνός, διεκδικούσης τὰς περιοχάς, αἵτινες ἀφηρέθησαν ἀπ' αὐτῆς μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀφ' ἑτέρου, ἀρνούμενης τὴν ὑπαρξίν ἰδιαίτερας φυλῆς Μακεδόνων, μεῖ ἰδίαν γλῶσσαν, τὴν «Μακεδονικήν»! Πολλὰ δὲ ἐλέχθησαν ἐπισήμως καὶ ἡμιεπισήμως ἀπὸ Νοτιοσλαβικῆς πολιτικῆς πλευρᾶς, αἵτινα προῦκάλεσαν, ὡς ἦτο φυσικόν, δυσἀρέσκειαν καὶ καχυποψίας οὐχὶ μικράς, τόσον ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος, ὅσον καὶ ἀπὸ μέρους τῆς Βουλγαρίας, μάλιστα μετὰ περισσοτέρου ἐθνικοφυλετικοῦ φανατισμοῦ ἀπὸ μέρους τῆς δευτέρας. Ἡ λεγομένη Κυβέρνησις τῶν Σκοπίων, τῇ ἐγκρίσει τῆς Κεντρικῆς Νοτιοσλαβικῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βελιγραδίου, ἀνήγγειλε πραξικοπηματικῶς τὴν 19ην Ἰουλίου 1967 ἀνεξάρτητον καὶ «Αὐτοκέφαλον» τὴν «Ἐκκλησίαν τῆς Μακεδονίας», ἐπὶ τῷ ἰσχυρισμῷ, ὅτι ἡ Μακεδονία ἀποτελεεῖ «ἴδιον Κράτος καὶ Ἐθνος»!!

3. Ἡ αὐθαίρετος καὶ πραξικοπηματικὴ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἀνακήρυξις εἰς «Αὐτοκέφαλον» τῆς «Ἐκκλησίας τῆς Μακεδονίας»(!), ὑπαγομένης ὑπὸ τὸν Πατριάρχην τῶν Σέρβων, ἐξήγειρεν οὐ μόνον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας, ὅπερ ἀρνεῖται μέχρι καὶ τῆς σήμερον ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν βιαίαν ἀνακήρυξιν εἰς «Αὐτοκέφαλον» Ἐκκλησίας, ἐξαρτωμένης ἐξ αὐτοῦ. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀρνεῖται καὶ αὐτό, ὡς ἦτο φυσικόν, τὴν ἀναγνώρισιν τῆς λεγομένης καὶ αὐτοκαλουμένης «Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας», συνιστῶν ἅμα συνεννόησιν ταύτης μετὰ τοῦ οἰκείου Πατριαρχείου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας. Ἐντονον διαμαρ-

τυρίαν προῦκάλεσεν ἡ αὐτοανακήρυξις αὕτη καὶ εἰς πάσας τὰς λοιπὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας, τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ἡ Αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπὴ Κύπρου, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Πράγας καὶ ἰδιαίτερος ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκαυτηρίασαν τότε ἀντικανονικόν, ἅμα δὲ καὶ τὸ αὐθαίρετον τῆς πράξεως ταύτης.

4. Ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελθοῦσα εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν τῇ 13ῃ Σ/βρίου 1967, ἀπεφάσισε δι' ἐντόνου διαμαρτυρίας καὶ ταῦτα ν' ἀπευθύνῃ τῇ «σχισματικῇ» καταστάσει «Μακεδονικῆ Ἐκκλησίας»: «...Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ ὡς πάντῃ ἀντικανονικὸν καὶ ἄθεσμον τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνεκηρύχθη εἰς Αὐτοκέφαλον ἢ λεγομένην «Μακεδονικὴ Ἐκκλησία», καὶ κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐπιτασσόμενα, διακόπτει πάντα δεσμὸν καὶ πᾶσαν μετὰ τῶν σχισματικῶν Ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν κληρικῶν αὐτῆς ἐπικοινωνίαν, μέχρις ὅτου οὗτοι, ἐρχόμενοι εἰς συναίσθησιν τῶν διαπραχθέντων καὶ ἐλικρινῶς μετανοοῦντες ἐπ' αὐτοῖς, ἐπιστρέψουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς προσφιλοῦς ἡμῖν ἀδελφῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὕτως ἀντικανονικῶς, αὐθαίρετως καὶ πραξικοπηματικῶς ἀπεσπάσθησαν» («Ἐκκλησία» τ. 44 (1967) 548. Ἐν τῷ αὐτῷ τόμῳ καὶ αἱ διαμαρτυρίαι τῶν λοιπῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, σ. 685, 710 καὶ 795).

5. Εἶναι ὀφθαλμοφανὴς ἡ πολιτικὴ σκοπιμότης τῆς πραξικοπηματικῆς ταύτης ἐνεργείας, ἣτις μικροῦ δεῖν νὰ δηλητηριάσῃ ἀνεπανορθώτως τὰς σχέσεις Ἑλλάδος καὶ Νοτιοσλαβίας. Δὲν ἀφορᾷ ἡ μόνον ἐμμέσως εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα ἡμῶν ἢ εἰς ἀκραίαν ὀξύτητα ἐξιχθεῖσα ἀντίθεσις Βουλγαρίας καὶ Νοτιοσλαβίας, κυρίως διὰ τὸ ἐν λόγῳ θέμα καὶ διὰ τὴν ἐντελῶς ἀντίθετον τοποθέτησιν ἑκατέρας τῶν Χωρῶν τούτων ἐπὶ τοῦ ὅλου «Μακεδονικοῦ» λεγομένου ζητήματος, ὅπερ εἰς τελευταίαν ἀνάλυσιν στρέφεται καὶ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΑΙ ΑΚΡΙΒΕΙΑΙ ΚΑΙ ΑΝΑΚΡΙΒΕΙΑΙ

1. Εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία» (ἀρ. φ. 13-14, τῆς 1/15 Ἰουλίου 1972) ἐδημοσιεύθη κύριον ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ἡ 120ῆ ἀμφιετηρὶς τῆς συστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος». Σκοπὸς τοῦ ἁρθροῦ ἦτο ἡ ἔξαρσις τῆς νομοκανονικῆς συστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δημοσιεύσας τὴν ἐπιστολὴν εἰς τὸ «Βῆμα» τῆς 5 Σβρίου ἐ.ἔ. Καθηγητὴς κ. Γερ. Κονιδάρης, ἐγνώριζεν ἀσφαλῶς, ὡς ἱστορικῶς, ὅτι παράνομος, ἀντικανονικὴ καὶ πραξικοπηματικῶς διορισθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας Σύνοδος δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀποτελέσῃ ἀφορμὴν ἐξάρσεως καὶ ἐγκωμιασμοῦ.

Τούναντιον, ἡ νομοκανονικὴ σύστασις τοῦ θεσμοῦ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀρχεταὶ ἀπὸ τῆς 9ης Ἰουλίου τοῦ 1852 ἔτους. Καὶ ἰδοὺ πῶς:

2. Ὁ μὲν Πατριαρχικὸς καὶ Συνοδικὸς Τόμος, ὅστις ἀνεγνώρισεν τὸ ἀυθαίρετος, ἀντικανονικῶς καὶ πραξικοπηματικῶς ἀνακηρυχθέν Ἀυτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐξεδόθη τῇ 29ῇ Ἰουνίου τοῦ σωτηρίου ἔτους 1850. Ἐκτοτε καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰσέρχεται εἰς τὸν κανονικὸν ρυθμὸν διοικήσεως. Ἄλλ' ὁ θεσμὸς τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου λαμβάνει τὴν νομοκανονικὴν του ὑπόστασιν ἅμα τῇ ἐκδόσει: α) τοῦ Νόμου Σ' «Περὶ Ἐπισκοπῶν

καθ' ἡμῶν. Οὔτε τὴν πρόθεσιν ἔχομεν, οὔτε καὶ εἰς τὰ ἡμέτερα καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆς ὑφῆς θέματα ὑπάγεται ἡ πολιτικὴ ἀνάλυσις τῶν αἰτίων καὶ τῶν σκοπῶν τῶν ἀυθαίρετων τούτων ἐνεργειῶν τῆς λεγομένης Κυβερνήσεως τῶν Σκοπιῶν.

6. Τὸ προέχον δι' ἡμᾶς σήμερον εἶναι νὰ ἔχωμεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι πολλὰ πλοῖ κίνδυνοι περιβάλλουν τὸ Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον καὶ πελώρια προβλήματα προβάλλουν εἰς μέσον, ἀπαιτοῦντα λύσεις ὀρθὰς καὶ δικαίας, ἵνα μὴ διακινδυνεύσῃ αὐτὴ αὕτη ἡ ἐνότης τοῦ ὅλου Σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ποικίλαι μηχανορραφίαι ἐξυφαίνονται ἐκ ποικίλων σημείων, φαινομενικῶς τὴν Ἀγίαν καὶ Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἀπειλοῦσαι, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκ βάθρων σείουσαι. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα χρησιμοποιοῦνται πολλάκις πρὸς κάρπωσιν ἰδίων ἐθνικῶν-φυλετικῶν, πολιτικῶν καὶ ἀληθῶς δι' ἀρπαγῆς καὶ ἐκβιαστικῆς κατακτῆσεως ὠφελημάτων ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων, αἱ δὲ «Ἐθνικαὶ» λεγόμεναι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι οὐχὶ σπανίως καταβάλλεται προσπάθεια, ἵνα χρησιμοποιῶνται ὡς ὄργανα ἐπιτεύξεως τῶν ὡς ἄνω βλέψεων, ἐπὶ κακοποιήσει τῶν ὑψηλῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἀδελφικῆς συνυπάρξεως καὶ ἀμοιβαίας συνεργασίας τῶν «Ἐθνικῶν» ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν!

7. Πῶς εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ παραγνωρίσῃ τὸ Ὁρθόδοξον Πλήρωμα τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὰ ὀγκώδη καὶ ἐπικίνδυνα ταῦτα προβλήματα, τὰ συμπιέζοντα μὲν αὐτὸν τὸν Θρόνον τοῦ Σεπτοῦ Οἰκουμἐνικοῦ Πατριαρχείου, ἔτοιμα δὲ πάντοτε νὰ ἐκσπάσουν καὶ ἐφ' ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου Σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς ἐνότητος αὐτῆς, ἀν ἡμεῖς ἀπὸ τοῦδε δὲν εἴμεθα ἐνήμεροι τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων τούτων ἐκκλησιαστικο-πολιτικῶν προβλημάτων καὶ ἐὰν δὲν θελήσωμεν ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν μεγίστην σημασίαν τῆς ἐνώσεως πάντων ἡμῶν καὶ περὶ τὴν Ἠγεσίαν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν καὶ περὶ τὸ Σεπτὸν Οἰκουμἐνικὸν Πατριαρχεῖον; Δὲν εἶναι πρᾶγματι ἀπερικοψία, κατὰ τὸν ἐπιεικέστερον χαρακτηρισμόν, ἢ προκαλουμένη ὑπὸ τινων σύγχυσις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων πιστῶν περὶ τῆς θέσεως τοῦ διακρατοῦντος τοῦς οἴακας τῆς ὀλκάδος τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι τῆς Ὁρθοδοξίας συμπάσης, Παναγιωτάτου Οἰκουμἐνικοῦ Πατριάρχου μετὰ τῆς περὶ Αὐτὸν Συνόδου; Καὶ παραγνωρίζομεν διὰ τῶν πράξεων καὶ τῶν λόγων ἡμῶν τὸ Κυριακὸν λόγιον: «Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται»; (Ματθ. 12,25).

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ*

27-5 — 3-6-1972

Τὴν Παρασκευὴν, 2 Ἰουνίου, περὶ ὥραν 8.30' π.μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Ἱερώνυμος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνοῦ καὶ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανοῦ, τοῦ ἐξοχωτάτου κ. Βίτομιρ Πέτκοβιτς, Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, τοῦ ἀξιοτ. κ. Μητσοπούλου, Συμβούλου τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας, καὶ τοῦ ἐλλογιμωτάτου Καθηγητοῦ κ. Στόγιαν Γκόσεβιτς, ὡς διερμηνέως, ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Κυβερνήσεως ἐξοχωτάτου κ. Τζ. Μπιγιέντιτς. Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἠὲ χαρίστησε τὸν κ. Πρωθυπουργὸν δι' ὅσα ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Κυβέρνησις ἐπραξεν,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 479 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.

ἵνα ἡ παραμονὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀντιπροσωπίας εἰς Σερβίαν ἀποβῆ ἴσως ἄνετος καὶ εὐχάριστος, διαβεβαιώσας αὐτὸν ὅτι τοῦτο θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἐπὶ πλέον ἀνάπτυξιν τῶν ὑπαρχουσῶν φιλικῶν σχέσεων. Μὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἀπήντησε καὶ ὁ ἐξοχωτάτος κ. Πρωθυπουργός, ἐκφράσας τὴν πεποίθησιν αὐτοῦ, ὅτι ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐντελῶς φιλικῆς ἀτμοσφαιρας μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας.

Ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν ὁ ἅγιος Σάββας» ἐδεξιώθησαν τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἀπὸ κοινοῦ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Βελιγραδίου καὶ ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ ἁγίου Σάββας». Εἰς αὐτὴν παρέστησαν ὁ αἰδεσιμολογιώτατος Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πρωτοπρεσβύτερος κ. Μπλάγοντα Γκαρντάσεβιτς καὶ ὁ αἰδεσιμολογιώτατος πρωτοπρεσβύτερος κ.

καὶ Ἐπισκόπων καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τελούντος Κλήρου» καὶ β) τοῦ Νόμου ΣΑ', ἡτοι τοῦ «Καταστατικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἀμφότεροι οἱ Νόμοι οὗτοι φέρουσιν ἡμερομηνίαν τῆς 9ης Ἰουλίου 1852. Ἐδημοσιεύθησαν δὲ εἰς τὸ Φ.Ε.Κ. ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 25 φ. τῆς 10ης Ἰουλίου 1852, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. φ. 28 τῆς 24ης Ἰουλίου 1852. («Ὁρα Μητροπολίτου Κίτρους Β α ρ ν ἄ β α Δ. Τ ζ ω ρ τ ζ ἄ τ ο υ, Ἡ Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου. Ἐν Ἀθήναις 1967 σ. 17, 26, 93, 105, 107 καὶ 116.

3. Ἄλλ' ὁ κ. συνάδελφος, ἐπιτηδευόμενος ἀκρίβειαν ἐν τῇ χρονολογήσει τῶν ἀνωτέρω Νόμων, ἐν τῇ σπουδῇ του νὰ ἐπιδείξῃ ἱστορικὴν ἀκριβολογίαν, περιπίπτει ὁ ἴδιος εἰς ὀγκωδέστατον σφάλμα, λέγων ἐν παραγράφῳ 2 τῆς ἐπιστολῆς του, ὅτι «ἡ δημοσίευσίς τοῦ ΣΑ' Νόμου ἐγένετο οὐχὶ τὴν 9ην Ἰουλίου, ἀλλὰ τὴν 28ην Ἰουλίου 1852 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 28 φύλλον Α' τῆς Ε.Κ.»! Τὴν ὀρθὴν χρονολογίαν τῆς δημοσίευσίσεως τῶν Νόμων Σ' καὶ ΣΑ' ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, ἦν καὶ δύναται νὰ παραλάβῃ διὰ τὴν ἱστορίαν του, ἀποφεύγων οὕτω καὶ τὴν σύγχυσιν ἀριθμοῦ Φ.Ε.Κ. καὶ χρονολογίας δημοσίευσίσεως.

4. Τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἄρθρου τῆς «Ἐκκλησίας» καὶ τὴν δικαιολογίαν τοῦ ἐγκωμιασμοῦ τῆς 120ῆς ἀμφιτηρίδος τῆς συστάσεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ κρίνῃ ὁ ἄνευ πάθους καὶ προκαταλήψεως ἀναγνώστης. Εἰς τὸν ἐν προκαταλήψει ἐπὶ ἔτη ἀναμασῶντα τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 126 Ν.Δ. τῆς 10ης Φ/βρίου 1969 κ. συνάδελφον, δύναμαι νὰ συστήσω τὴν συγκριτικὴν ἱστορικὴν μέθοδον διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἀπὸ τῆς 9ης Ἰουλίου 1852 Καταστατικῶν τῆς Ἐκκλησίας Χαρτῶν μέχρι καὶ τοῦ Ν.Δ. 126 τῆς 10ης Φ/βρίου 1969, τοῦ ἐν ἰσχύϊ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ συναγάγῃ ἐν ἀντικειμενικῇ διακρίσει τὰ ὀρθὰ συμπεράσματα. Ὡς ἐπισημαίνεται ἐν τῷ ἀνωτέρω κυρίῳ ἄρθρῳ τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία», «Οἱ ἀνθρώποι συνήθως γινόμεθα ἐπικριταὶ τοῦ «κατεστημένου», λησμονοῦντες τὸ χεῖρον τῆς χθές!» Ἄλλ' ὁ γνήσιος καὶ ἀπροκατάληπτος ἱστορικός διὰ νὰ κρίνῃ ὀρθῶς τὸ «σήμερον», ὀφείλει νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ «χθές», ἵνα ἀποφύγῃ διολισθήματα ἐπιστημονικῆς ἀμετροπείας. Εἰς ἀμετροπέειαν δὲ ὀδηγεῖ ἀφεύκτως ὁ φανατισμὸς, ἡ προκατάληψις καὶ ἡ ἐγωϊστικὴ ἐπίδειξις γνώσεων!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Δούσαν Κάσιτς, Σχολάρχης τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς «Ἅγιος Σάββας», ὡς καὶ ἅπαντες οἱ καθηγηταὶ καὶ σπουδασταὶ τῶν δύο Σχολῶν. Μετὰ τὴν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ Δοξολογίᾳ, ὁ αἰδεσιμολογιώτατος Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πρωτοπρεσβύτερος κ. Μπλάγοντα Γκαρντάσεβιτς προσφωνῶν τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἶπε τὰ ἑξῆς:

Ἀγιώτατε,
Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι καὶ Θεοφιλέστατοι Ἀρχιερεῖς,
Κυρίαὶ καὶ κύριοι, ἀγαπητοὶ μου φοιτηταὶ καὶ μαθηταί,

Εἶμαι εὐτυχής, διότι μοῦ παρέχεται ἡ δυνατὸς νὰ χαιροῦμαι ἐξ ὀνόματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, ἐξ ὀνόματος τῶν θεολογικῶν σχολῶν τοὺς ἀξιότιμους φιλοξενουμένους τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν φίλον μας, τὸν περιώνυμον συγγραφέα ἐκκλησιαστικο-νομικῶν καὶ ποιμαντικῶν ἔργων, τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Ἰερόνυμον, Προκαθήμενον

τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας, μετὰ τῆς ὁποίας μᾶς συνδέουν ἐκ παραδόσεως δεσμοὶ πνευματικοῦ καὶ ὄλικου πολιτισμοῦ.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐκ τῆς συγκρούσεως τοῦ ὁμομαίικου καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀνεφάνη ἡ Βυζαντινὴ Ἀτοκρατορία μὲ τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμὸν. Ὡσαύτως εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ πνευματικὸς βίος τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ ἦτο ὑπὸ τὴν Βυζαντινὴν ἐπίδρασιν ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως ἤδη τῶν Σέρβων εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον καὶ μέχρι τῆς ὑποδουλώσεώς των εἰς τοὺς Τούρκους. Ἡ ἐπίδρασις αὐτὴ ὑπῆρξε βαθεῖα καὶ συνεχῆς.

Ὁ γνωστὸς μας ἱστορικὸς Στάνογιε Στανόγιεβιτς εἰς τὸν πρόλογον τοῦ ἔργου του «Τὸ Βυζάντιον καὶ οἱ Σέρβοι» λέγει: «Τὴν κρατικὴν, τὴν ἐκκλησιαστικὴν, τὴν στρατιωτικὴν καὶ τὴν διοικητικὴν ὀργάνωσιν, τὴν θρησκείαν, τὴν λογοτεχνίαν, τὴν παιδείαν καὶ πλῆθος στοιχείων τοῦ ὄλικου πολιτισμοῦ ἔλαβεν ὁ σερβικὸς λαὸς ἀπὸ τὸ Βυζάντιον, δεχόμενος ταῦτα εἴτε ὡς ἔτοιμα εἴτε μολιζῶν ἐπὶ

Ὁ Ἱερατάρχης κ. Γερμανίδης καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἰερόνυμος μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἀκολουθίας του ἐν μέσῳ τοῦ Σχολάρχου, τῶν Καθηγητῶν καὶ ἱεροσπουδαστῶν πρὸ τοῦ κτιρίου τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου «Ἅγιος Σάββας».

τῶν ἰδικῶν του ἐθνικῶν ἰδρυμάτων, τῶν ἐθνικῶν του ἠθῶν καὶ ἐθίμων».

Ὅλα αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ἦλθαν εἰς ἡμᾶς μὲ τὴν θρησκείαν μέσω τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ ἦλθαν μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς συστατικὸν μέρος τῆς θρησκείας, ὁ λαὸς τὰ ἐδέχθη ὡς ἡγιασμένα, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠδυνήθησαν εὐκολώτερον ν' ἀποκτήσουν βαθυτέρας ὀρίσας καὶ νὰ παραμείνουν ὡς οἱ κύριοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ σερβικοῦ λαοῦ καὶ τῆς σερβικῆς Ἐκκλησίας. Τούτου ἕνεκα αἱ μεταγενέστεραι ἐπιδράσεις τοῦ ὀντικοῦ πολιτισμοῦ, ὅσον καὶ ἂν ὑπῆρξαν ἰσχυραὶ καὶ ἐλκυστικαί, δυσκόλως ἐπενεργοῦσαν.

Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὸν Νομοκάνονα τοῦ Ἁγίου Σάββα, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Ἅγιος Σάββας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 13ου αἰῶνος, μετέφρασε καὶ συνεκέντρωσε διάφορα συγγράμματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ τῆς κρατικῆς βυζαντινῆς νομοθεσίας καὶ ὁ ὁποῖος μετὰ τοῦ Συντάγματος τοῦ Βλασάρεως ἐχρησίμευεν ὡς κυρία πηγὴ δι' ὀλόκληρον τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν τοῦ σερβικοῦ λαοῦ μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος. Παρομοίᾳ ἐπίδρασις καὶ ἀμοιβαῖαι σχέσεις γίνονται αἰσθηταὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ εἰς ἄλλα πεδία τοῦ σερβικοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τὰς ἀμοιβαίας αὐτὰς σχέσεις σημαντικὸν ῥόλον ἐπαιξε τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἰδίᾳ δὲ ἡ Μονὴ τοῦ Χιλανδαρίου. Κατὰ τὴν κοινὴν δουλείαν ὑπὸ τοὺς Τούρκους, δυσκόλως δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ σχέσεων μας· παρέμεινεν ὅμως ὡς ἀναμφισβήτητον κοινὸν γεγονός, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ὁ παράγων ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τόσον εἰς τὸν ἑλληνικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν σερβικόν λαόν διεφύλαξε τὸν ἐθνισμόν καὶ τὴν πίστιν.

Μόλις ὅμως ἐνεφανίσθησαν τὰ πρῶτα σημεῖα τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, οἱ πρῶτοι κρατικοὶ ὀργανισμοὶ καὶ ἡ δυνατότης ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν μας ἀνευρώθησαν καὶ καθίσταντο ὀλονὲν καὶ ἰσχυρότεροι. Τούτο ἐξεδηλώθη ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ πεδίου. Σημειοῦται ἀνταλλαγὴ ἐπιστημονικῶν δοκιμίων καὶ μεταφράσεων. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς εἰς τὴν σερβικὴν μεταφράζονται ἰδίως πατρολογικὰ ἔργα, ἐκ δὲ τῆς σερβικῆς εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὰ ἔργα τοῦ γνωστοῦ Σέρβου κανονολόγου Νικοδήμου Μίλας. Πολλοὶ θεολόγοι μας σπουδάζουν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἄς μνημονεύσωμεν μερικούς. Πρὸ τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου πολέμου ἐκεῖ ἐσπούδασαν καὶ ἀνεκνήχθησαν διδάκτορες τῆς θεολογίας οἱ γνωστοὶ Ἱεράρχαι μας: ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων Γαβριήλ, οἱ ἐπίσκοποι Μπρανιτσέβου Βενιαμὴν καὶ Τιμοκίον Αἰμιλιανός. Μεταξὺ τῶν δύο πολέμων ἀνεκνήχθησαν διδάκτορες τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: ὁ μύστις τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης Ἀρχιμανδρίτης Ἰουστίνος Πρόποβιτς, ὁ ἐπίσκοπος Ζίτσης Βασίλειος, ἐκεῖ δὲ ἐσπούδασαν καὶ ἀνεκνήχθησαν διδάκτορες καὶ οἱ συνάδελφοί μας Αἰμιλιανός Τσάρνιτς καὶ Στόγιαν Γκόσεβιτς καὶ ἄλλοι. Καὶ σήμερον ἔχομεν πολλοὺς θεολόγους μας διὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ

τὴν Θεσσαλονίκην, οἱ ὁποῖοι φιλοξενοῦνται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως. Πολλοὶ Ἕλληνες ἐσπούδασαν εἰς τὰς ἰδικὰς μας Θεολογικὰς Σχολὰς. Ἀπόφοιτος τοῦ Ἱεροδιδασκαλείου τῆς Πρεζρένης ἦτο ὁ Νικόλαος Παπαστεργίου, ὁ ὁποῖος συνέταξε καὶ τὸ πρῶτον σερβο-ἑλληνικὸν λεξικόν. Ὁ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης Ἀναστασιάδης εἶναι πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς. Προσφάτως δὲ ἀνεκνήχθη Διδάκτωρ εἰς τὴν Θεολογικὴν μας Σχολὴν ὁ Ἀθανάσιος Ἀγγελόπουλος, κ.τ.λ.

Ὅπως βλέπομεν, τὰς δύο Ἐκκλησίας μας δὲν συνδέουν μόνον ἡ κανονικὴ ἐνότης καὶ ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ δεσμοὶ ἀμοιβαίας βοηθείας καὶ συμπαραστάσεως. Τὰ δεινοπαθήματά σας εἶναι καὶ ἰδικὰ μας δεινοπαθήματα. Ἡ χαρὰ σας εἶναι καὶ ἰδική μας χαρὰ. Αἱ πληγαὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως πονοῦν καὶ τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ προκοπὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἡ πρόοδος τῶν Θεολογικῶν σας Σχολῶν καὶ ἡ συμβολὴ σας εἰς τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην χαροποιεῖ ὄλους μας εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν.

Καὶ ἡ εἶδησις ὅτι ἐπικεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἦλθε τόσον πεπαιδευμένος καὶ μεμορφωμένος ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ σπανίου ὀργανωτικῆς ἰκανότητος, ἐχαροποίησεν ὄλους μας. Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ προσωπικότης Σας θὰ ἀφιερῶσιν ἀρκετὴν προσοχὴν εἰς τὴν παιδείαν καὶ τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην, γεγονός ἀπὸ τὸ ὁποῖον καὶ ἡ Θεολογικὴ μας Σχολὴ καὶ ὀλόκληρος ἡ ὀρθόδοξος ἐπιστήμη θὰ ἔχῃ μέγα ὄφελος. Διὰ τοῦτο δυνάμεθα εὐκρινῶς νὰ εὐχηθῶμεν εἰς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα μακροήμερουσιν καὶ πλήρη ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἔργον σας ἐπ' ἀγαθῶ πάντων ἡμῶν.

Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα.

Εὐθὺς μετὰ τὸν αἰδ. Κοσμήτορα τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ αἰδεσ. Σχολάρχης κ. Δούσαν Κάσιτς, ὅστις εἶπε τὰ ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Θεορῶ τὸν ἑαυτὸν μου πολὺ εὐτυχεῖ, διότι δύναμαι σήμερον νὰ χαιρετίσω Ὑμᾶς καὶ τὴν ὕψηλὴν συνοδείαν Ὑμῶν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς («Ἁγιος Σάββας»), ἡ ὁποία ἤδη ἐπὶ 136 ἔτη ἐργάζεται διὰ τὴν προετοιμασίαν νέων διὰ διακονίαν ἱερατικὴν εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος πρὸς τὴν θεολογικὴν μας νεολαίαν καὶ τοὺς καθηγητὰς τῆς, τοὺς ἐκπροσώπους τῆς σερβικῆς ὀρθοδόξου ἐπιστήμης, δι' ὄλους μας εἶναι μεγάλη τιμὴ καὶ εὐχαρίστησις, καθ' ὅσον ἔρχεται εἰς ἐπίσκεψίν μας ὁ Προκαθήμενος ἀδελφῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ βίου του τὸ κατηγάλασε διὰ τὸ ἔργον τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, διαπαιδαγωγῶν νέους ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου.

Αἰ μελέται καὶ ἡ διδασκαλία Σας ἐκ τοῦ πεδίου

Οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Σερβίας καὶ Ἑλλάδος Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Γερμανὸς καὶ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος περιστοιχόμενοι ὑπὸ νέων καὶ νεανίδων, ἐνδεδυμένον τὰς ἐθνικὰς Σερβικὰς στολὰς κατὰ τὴν δεξίωσιν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Μεγάρῳ τοῦ Βελιγραδίου.

τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας ὠρίσθησαν εἰς Ὑμᾶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν δυνήθητε, ἐμβαθύναντες θεωρητικῶς εἰς ὅλα τὰ προβλήματα τῆς συγχρόνου ποιμαντορίας καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ἐπισταμένως καὶ ἐτοιμῶς νὰ ὀδηγήσητε τὴν Ἐκκλησίαν Σας ἀπὸ ἐπιτυχίας εἰς ἐπιτυχίαν, ὅταν ὁ Κύριος Σᾶς ἐνεπιστεύθη τὸ πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐὰν οἱ Προκαθήμενοι καὶ οἱ Ἱεράρχαι τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δικαίως κανχῶνται διὰ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ὡς τὸν περισπούδαστον ἀδελφόν των, αἱ Θεολογικαὶ Σχολαὶ καὶ οἱ Καθηγηταὶ των κανχῶνται, διότι τόσοσιν διακεκοιμένον Ἱεράρχη προῆλθεν ἐκ τῆς χορείας αὐτῶν.

Αἰσθανόμενοι τὸ καύχημα τοῦτο καὶ τὴν χαρὰν ὅλοι ἡμεῖς, Σᾶς ἐδόχμεθα ὀλοφύχως τὸ «ὡς εὐ πικρῆστητε».

Ἐποφελούμαι τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκφράσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα τὴν ἐγγνωμοσύνην δι' ὅλα ὅσα ἐπράξατε διὰ τὸν σύνδεσμον τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν. Οἱ Σέρβοι θεολόγοι εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ οἱ Ἕλληνες θεολόγοι εἰς τὸ Βελιγράδιον εἶναι σημαντικὰ φαινό-

μενα εἰς τὸν βίον τῶν Ἐκκλησιῶν μας καὶ ἐχέγγνον τῶν ἐγκαρδιῶν, χριστιανικῶν, ὀρθοδόξων δεσμῶν μας εἰς τὸ μέλλον.

Ἰδιαίτερος ἐπιθυμῶ καὶ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ νὰ ἐκφράσω εἰς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα τὰς θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν ἐγκαρδιῶν ὑποδοχὴν, τὴν ὁποίαν εὐηρεστήθητε νὰ ἐπιφυλάξητε εἰς τοὺς τελειοφοίτους μαθητὰς τῆς Ἱερατικῆς μας Σχολῆς, ὅταν μαζί μας κατὰ τὸ παρελθὸν φθινόπωρον ἐπεσκέφθησαν τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα εἰς τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Μονῆς Πεντέλης.

Τὸ πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐμεινε κεχαλασμένον εἰς τὰς ψυχὰς ὄλων μας, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν νεαρῶν τούτων θεολόγων. Τοῦτο εἶναι σπουδαῖον. Εἰς αὐτοὺς ἡ προσωπικότης θὰ ζῆ καὶ τότε, ὅταν οὗτοι θὰ συνεχίσουν ἐκεῖ πού οἱ προγενέστεροι ἐσταμάτησαν.

Ἐκτιμῶντες τὰ μάλιστα τοὺς μεγάλους κόπους καὶ τὰ θαυμάσια ἐπιτεύγματα τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπ' ἀγαθῷ καὶ διὰ τὴν σύνδεσμον τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν θεολόγων καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν

των, ἡμεῖς εἰλικρινῶς δεόμεθα τοῦ Ἀρχιποίμενος Χριστοῦ νὰ εὐλογῆσῃ τὴν παροῦσαν συνάντησίν μας καὶ νὰ βοηθήσῃ ν' ἀνήσῃ ἐξ αὐτῆς ἔτι καρποφοροῦν- τέρα δραστηριότης ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἁγίας Ὁρθοδοξίας. Δεόμεθα τοῦ Κυρίου, ἵνα χαρίσῃται εἰς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα πολλὰ εἰσέτι ἔτη εἰς τὸ καρποφόρον ἔργον Σας.

Εἰς πολλά, πολλά ἔτη, Δέσποτα!

Εἰς ταῦτα ὁ Μακαριώτατος ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
Αἰδεσμιώτατε ἅγιοι Πρότασι,
Αἰδεσμιώτατε ἅγιοι Σχολάρχαι,
Σεβάσμιοι πατέρες,
ἀγαπητοὶ μου σπουδασταί,

Αἰσθάνομαι βαθεῖαν συγκίνησιν ἐπισκεπτόμενος τὸ ἱερόν τοῦτο καθίδρυμα, ὅπου καλλιιεργεῖται οὐχὶ ἡ κοσμικὴ γνῶσις, ἀλλ' ἡ ἀνωθεν σοφία, ἥτις «ἐστὶν εἰρημική, ἐπιεικής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν».

Εὐρισκόμενος ἐνώπιόν σας, ἀναλογίζομαι τὰ ὠραῖα μαθητικὰ καὶ φοιτητικὰ μου χρόνια, ὅταν καὶ ἐγὼ μὲ τὸ ἴδιον ὅπως καὶ σεῖς φρόνημα, μὲ τὸν παλμὸν καὶ τὴν ζέσιν τῆς νεανικῆς μου ψυχῆς, ἐξεκίνουν, ἵνα διακονήσω τὴν Ἐκκλησίαν καί, εἰ δυνατόν, κερδήσω ψυχὰς εἰς Χριστόν, αἰχμαλωτίζων ταύτας εἰς τὴν ὑπακοήν Του.

Ἀναλογίζομαι ἀκόμη τὴν ἐποχὴν, ὅταν, ὡς καθηγητῆς πλέον εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀνεβαπτίζομην εἰς τὸν ἐν-θουσιασμὸν τῶν νεανικῶν ψυχῶν τῶν φοιτητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεχειροῦν, ὄχι νὰ μεταλαμπαδεύσω τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, διότι αὐτὸ εἶχε λάμψει πλουσίως μέσα εἰς τὰς καρδίας των, ὅπως λάμπει καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σας καρδίαν, ἀλλὰ νὰ τοὺς μεταδώσω τὴν πείραν τῆς πολυμόχθου ζωῆς, καὶ κυρίως τὴν πλουσίαν ἐμπειρίαν τῶν ἁγίων Πατέρων, εἰς τοὺς ὁποίους μὲ ἤξιωσεν ὁ Κύριος νὰ ἐγκύψω, ὥστε νὰ βοηθηθοῦν νὰ στοιχήσουν εἰς τὴν παράδοσιν τῶν Πατέρων μας καὶ τῶν ἁγίων.

Ἐχων ἐν τῇ σκέψει καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτὰς τὰς ἀναμνήσεις, σὰς χαιρετίζω μὲ συγκίνησιν καὶ ἀγάπην.

Ἐὰν ἡ ἱερά ἐπιστήμη τῆς μελέτης τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν σπουδάσετε, εἶναι ἡ ψυχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐπιτυχεστάτα χαρακτηρίζεται, τότε οἱ ἐργάται τῆς Θεολογίας εἶναι οἱ ἐμψυχῶται τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἐρμηνευταὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ καὶ τροφοδῶται τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ μάντα τῆς ἀληθείας.

Ὑπάρχει δύο εἰδῶν Θεολογία: Ἡ ἀληθὴς ἐκείνη, ἡ ὁποία ὄχι μόνον μελετᾷ τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν Ἀνάστασιν, ἀλλὰ γίνεται σάλπιγξ, προσκαλοῦσα τοὺς πάντας εἰς τὴν ἀνάστασιν καὶ ἀναλισκόμενη εἰς τὴν

προσπάθειαν, ἵνα αἰχμαλωτίσῃ τὰ νοήματα τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν ζωῆς πηγὴν ὑπακοῆς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ψευδώνυμος, ἡ ξηρὰ ἐπιστήμη, ἡ περιεργαζομένη μόνον τὸ γράμμα τῶν Γραφῶν καὶ μὴ εἰσχωροῦσα εἰς τὰ ἀπόθμενα βάθη τῆς.

Αἰσθάνομαι ἀνέκφραστον χαρὰν, πληροφοροῦμενος, ὅτι πάντες Ὑμεῖς θὰ μετέλθητε τὴν ἀληθῆ Θεολογίαν, τιθέμενοι εἰς τὰς ἐπάλλξεις, σκοποὶ εἰς περιφρούρησιν τοῦ νέου Ἰσραήλ, ἱερεῖς τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἐθεμελίωσε τὸ κήρυγμα τῶν ἁγίων καὶ ἰσαποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου καὶ τῶν ἄλλων ἀφανῶν εἰς ἡμᾶς, γνωστῶν ὅμως εἰς τὸν Παντεπόπτην Θεὸν ἀποστόλων, τῶν πρὸ καὶ μετὰ τούτους, καὶ ἐκράτνηε ὁ λόγος καὶ ἡ λάμψις τῆς ἀρετῆς τῶν μεγάλων ἁγίων Σάββα, Συμεῶν, Ἀρσενίου, Στεφάνου καὶ ὄλης τῆς ἱερᾶς χορείας τῶν Σέρβων ἁγίων.

Μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ὁ Χριστὸς λαλεῖ διὰ πολλῶν στομάτων (πρβλ. Β' Κορ. ιγ', 13), τὰ ὁποῖα ὅλα, ὡς κηρύττοντα τὸν Ἄμῶν τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὰ πάγχουσα στόματα τοῦ Λόγου, ἡ μᾶλλον ὁ εἰρημικός στρατὸς τῶν ἱερέων, οἱ ὁποῖοι βαστάζοντες τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης καὶ σαλπίζοντες εἰς ὕψος, κατέρωσαν τὰ τεῖχη τῆς Ἰερικοῦς.

Οὕτω καὶ σεῖς, κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖράς σας τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ σαλπίζοντες τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς Ἀναστάσεως, θὰ καταρρίπτετε πολλὰ τεῖχη καὶ θὰ αἰχμαλωτίζετε πολλοὺς εἰς Χριστόν.

Ὡς λέγει εἰς τῶν μεγίστων Θεολόγων τῆς Ἐκκλησίας μας: «Ὁ Χριστὸς λέγεται νικοποιός, ὡς δι' ἄλλων νικῶν καὶ ὡς παντὶ τῷ ὑπ' αὐτοῦ νικωμένῳ νικῶν περιπεποιηκός· ἐπεὶ ὁ ὑπὸ Χριστοῦ νικώμενος τὴν συμβεβηκυῖαν αὐτῷ νενίκηκε κακίαν καὶ ἐξαφανίζει αὐτήν, ἐν Χριστῷ ὑποτεταγμένος. Οὐδένα γὰρ ἄκουσα ὁ Χριστὸς νικᾷ, ἀλλὰ πείθων, τῷ Λόγος εἶναι Θεοῦ» (Ὡριγένους εἰς Ψαλμὸν Δ', ΒΕΠΕΣ, 15, 283). Ὁ τρωθεὶς καὶ νικηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, νικᾷ διὰ τοῦ φωτός καὶ τῆς ἁγιαζούσης τὴν καρδίαν χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐνταῦθα κρίνω ἀπαραίτητον νὰ μνημονεύσω τὰ λόγια τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Ἀθηναγόρα: «Ἡ κατ' ἀνατολὰς Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐφοβήθη τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων, διότι πάντοτε τὸ ἐθεώρησε ὡς φῶς ἐκ τοῦ θείου φωτός. Διότι οὐδέποτε διεχώρισε μεταξὺ θείου καὶ ἀνθρωπίνου, ἀλλ' ὡς βάσιν τῆς Θεολογίας αὐτῆς διετήρησε τὸ Θεανθρώπινον. Ἀλλὰ νῦν ἡ ἐπιστήμη ἔχει ὑπερβῆ τὰ ὅρια τοῦ ἐπιστητοῦ καὶ κινεῖται ἐντὸς τῆς περιοχῆς τοῦ ἀπίρου. Εἰσδύει εἰς τὴν φύσιν τῶν ὄντων, τοῦ σύμπαντος, τῆς ἀκριβείας, τῆς ἀρμονίας, τοῦ κάλλους, τῆς νοήσεως τοῦ κέντρου τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς. Ἐρευνᾷ καὶ ἐξερευνᾷ τὸ ἀνεξερεύνητον. Συλλαμβάνει ἐν σχήματι θετικῆς γνώσεως τὰ μηνύματα τοῦ μυστηρίου. Καὶ φέρεται πρὸς τὸν σκοπὸν ὑπὲρ τὰς γνώσεις, πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Πρὸς τὴν ὄντως ἀλήθειαν, ἥτις ἐλευθερώνει. Οὐδέποτε, ὅσον τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ ἀνθρωπος ἐβίωσεν ἐπὶ γῆς τὴν πραγματικότητα τοῦ ὄνματος τοῦ Χριστοῦ: Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλή-

θεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς (Προσφ. εἰς Ἀκαδημίαν Σόφιας).

Τὰ πάντα ὀδηγοῦν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, διότι τὰ πάντα εἶναι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Πρώτη πάντων ἐκτίσθη καὶ διὰ ταύτην ὁ κόσμος κατηρτίσθη. Καὶ εἰς αὐτὴν θὰ ἐπιστρέψῃ, ἢ μᾶλλον δι' αὐτῆς εἰς τὸν Ποιητὴν καὶ Κύριον.

Ὅργανα αὐτῆς τῆς ἐπιστροφῆς ἐκλήθημεν νὰ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς. Συνεργοὶ Θεοῦ. Φῶς καὶ ὀδηγοὶ πρὸς τὸ Φῶς.

Μὴ φοβεῖσθε: Ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. Διὰ τῆς Ἱερουσάλης θὰ τεθῆτε ἐπὶ τὴν λυχνίαν καὶ ἕκτοτε θὰ λάμπῃ δι' ὑμῶν τὸ φῶς πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς Σεββίας.

Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς σὰς χαιρετίζω μὲ ἀγάπην, ἐξ ὀνόματος ἐμοῦ καὶ τῶν σὸν ἐμοὶ Σεβ. Ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀνόματος ὅλων τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος, ποὺ σπουδάζουν ὅπως καὶ σεῖς, διὰ νὰ γίνουν ἐργάται τοῦ Ἐὐαγγελίου. Εἰς τὰ πρόσωπά σας καμαρώνω τοὺς στρατιώτας τοῦ βασιλέως τοῦ Μεγάλου, τοὺς αὐτονοῦς ἱερεῖς τῆς Ἁγίας Σεββικῆς Ἐκκλησίας. Σὰς

εἶχμαι νὰ σὰς καταστήσῃ ὁ Κύριος ἐργάτας τοῦ Ἐὐαγγελίου καὶ τῆς βασιλείας Του ἀνεπαισχύντους. Σμιλευτὰς ψυχῶν καὶ τῆς προόδου τοῦ Σεββικοῦ Ἔθνους.

Ἐκφράζω θερμότερα συγχαρητήρια πρὸς τοὺς αἰδεσιμωτάτους Πρότανιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ Σχολάρχην τοῦ Σεμιναρίου, καὶ τοὺς καθηγητὰς διὰ τὴν θανμασίαν ὀργάνωσιν τῶν Σχολείων καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν προσφορὰν των.

Καὶ μακαρίζω τὸν Σεβασμῖον καὶ προσφιλέστατόν μοι ἀδελφὸν Πατριάρχην Γερμανὸν καὶ τοὺς Σεβασμιωτάτους ἀρχιερεῖς τῆς Σεββικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι ἔχουν τὴν παρὰ Θεοῦ εὐλογία, νὰ ἔχουν τόσον ἀτίως συγκεκριμένης Σχολᾶς καὶ τοιαῦτα ἐκλεκτὰ τέκνα, ἐλπίδα καὶ κόσμημα τῆς Σεββικῆς Ἐκκλησίας.

Εἴθε ὁ Θεός, διὰ τῶν προεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων Σάββα, Ἀρσενίου καὶ Συμεῶν, νὰ σὰς ἀξιώσῃ νὰ γίνετε ἱερεῖς ἄξιοι τῆς ἱερωτάτης κλήσεώς σας καὶ νὰ ἀνταποκριθῆτε οὕτως εἰς τὰς προσδοκίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν Ἀγιωτάτου Πατριάρχου Γερμανοῦ, τοῦ ὁποῖου ὄχι μόνον αἱ εἰσὶν καὶ αἱ εὐλογίαι εἶναι πάντοτε μαζί σας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγάπη

Ἀποχαρτιστήριος συνάντησις καὶ συνομιλία τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου κ. Γερμανοῦ μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἀκολουθίας του.

Ἐπί τῇ 120ετηρίδι ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΔΙΑΡΚΟΥΣ Ι. ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΝ Τῇ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Βραχεῖα ἱστορική ἀνασκόπησις, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν
τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας).*

β) Ὁ Νόμος τοῦ 1923

Ὁ ἐπόμενος σταθμὸς ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ θεσμοῦ τῆς ΔΙΣ εἶναι ὁ διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1923 ψηφισθεὶς Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος⁴⁶, ὅστις, καταργήσας τὸν νόμον ΣΑ' καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ θεσπισθεῖσαν 5μελῆ ΔΙΣ, ὄριζεν ἐν ἄρθρῳ 2 ὅτι «ἀνωτάτη ἐν τῷ Κράτει Ἐκ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 483 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους.
46. Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα, ἐνθ' ἀνωτ., σ.124 ἐπ.

καὶ ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἀνύστακτος φροντίς σὰς περιβάλλον ὡς σκέπη καὶ ἀσπίς ἀκαταμάχητος.

Ἡ σεμνὴ τελετὴ ἔκλεισε διὰ ὕμνων, τοὺς ὁποίους ἔψαλεν ἡ χορωδία τῶν σπουδαστῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μουσικοδιδασκάλου τῶν κ. Βογδάν Τσβέγιτς.

Θὰ ἦτο παράλειψις νὰ μὴ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰς Σερβίαν παραμονῆς τοῦ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἦλθεν εἰς ἐπικαιρινίαν μετὰ τοῦ διαπρεποῦς θεολόγου-καθηγητοῦ τῆς Δογματικῆς καὶ συγγραφέως πλείστων βιβλίων Πανοσιολογιώτατου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰοῦστίνου Πόποβιτς, ὅστις μετὰ τὴν κατοχὴν ἀποσυρθεὶς τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἐφησυχάζει εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Τσέλιε. Εἰς τὸν π. Ἰουστίνον ὁ Μακαριώτατος εἰς ἐνδειξὴν ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως ἐδώρησε πολυτίμον ἐπιστήθιον σταυρὸν.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου καθυστέρησε κατὰ μίαν ἡμέραν, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ συμπαραλάβῃ ἀναχωρῶν καὶ τοὺς δύο τραυματισθέντας κληρικούς, ὅπερ καὶ ἐγένετο, ἀρθέντων, λόγῳ τῆς καλῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεώς των, τῶν διαταγμῶν τοῦ Καθηγητοῦ Σλάβκοβιτς εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἢ μὴ ἄδειαν μετακινήσεως.

Τὸ Σάββατον, κατὰ τὸν ἀποχαιρετισμὸν ὁ Πατριάρχης τῶν Σέρβων κ. Γερμανὸς ἀσπασθεὶς μετ' ἀγάπης τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἐπίσκεψίς Σας ἦτο δι' ἡμᾶς μία ἐνθάρρυνσις. Ἀνεξωπυρήσατε τὴν πίστιν μας. Θὰ διατηρήσωμεν τὰς καλύτερας τῶν ἐντυπώσεων ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψίν Σας. Τοιαῦται ἐπισκέψεις πρέπει νὰ γίνωνται πικνότερον καὶ ἐπὶ διαφοροτικῷ ἐκάστοτε ἐπιπέδῳ. Κινητὸν μας πρέπει νὰ εἶναι ἡ κατάρτισίς μας διὰ τὴν δραστηριότητά μας εἰς τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου. Σὰς ἐσχομαὶ καλὸ ταξίδι καὶ εἴθε αἱ Ἐκκλησίαι μας νὰ

κλησιαστικὴ Ἀρχὴ εἶναι ἡ Σύνοδος τῶν ἐχόντων Ἐπισκοπὰς Ἀρχιερέων τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, φέρουσα τὸ ὄνομα Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος», ἦτις, συνερχομένη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ Κράτους τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ ἔτους, τὴν πρώτην Ὀκτωβρίου αὐτοδικαίως, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις παρίστατο ἀνάγκη, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν (ἄρθρον3), ἐπελαμβάνετο πάντων τῶν ἐκκλ. ζητημάτων. Ἐν αὐτῇ παρήδρευεν ἀνευ ψήφου ὁ

προκόπτουν καὶ νὰ ἀπολαβούν πάντοτε τοῦ πλουσίου ἐλέους τοῦ Θεοῦ».

Ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης λόγῳ πρὸ μακροῦ ἀνειλημμένης ὑποχρεώσεως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ παραστῇ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον.

Ἔτσι τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον συνάδευσαν οἱ Σεβ. Ἐπίσκοποι Βανάτου κ. Βησσαρίων, Δαλματίας κ. Στέφανος, Ράσκο-Πριζρένης κ. Παῦλος, Μάρτσης κ. Δανιήλ, ὁ ἐξοχώτατος κ. Πέτροβιτς, οἱ αἰδσιμολογιώτατοι πρωτοπρεσβύτεροι κ. κ. Μπλάγοντα Γκαρντάσεβιτς καὶ Δούσαν Κάσιτς, ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας καὶ ἄλλοι.

Ὅταν περὶ ὥραν 5.45 μ.μ. τὸ ἀεροσκάφος προσεγιάθη εἰς τὸν ἀερολιμένα τῶν Ἀθηνῶν, τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ὑπεδέχθησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιος, Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, Πρόεδρος τῆς Μ.Σ.Ε. Ὑποθέσεων Ἐξωτερικοῦ, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου θεοφ. Ἐπίσκοπος Δέρβης κ. Κοσμάς, ὁ ἐξοχώτατος Πρέσβυς τῆς Γιουγκοσλαβίας κ. Βούτσινιτς, κ.ἄ.

Ὅτως ἔληξεν ἡ ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου εἰς Σερβίαν. Διεξήχθη ἐντὸς ἀτμοσφαιρας τόσο ἀδελφικῆς, ὥστε κρίνοντες αὐτὴν θὰ ἔπρεπε νὰ εἰπωμεν μόνον «Ἴδου δὴ τί καλὸν ἦ τὸ τερπνὸν ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ αὐτό». Πράγματι, ἡ εἰλικρινὴς ἀγάπη ἐδημιούργει τόσο τερπνὴν ἀτμόσφαιραν, ὅσον τὸ μῦρον τὸ ἐπιχεόμενον ἐπὶ τὸν πώγωνά τοῦ Ἀαρών, καὶ ἦτο τόσο πλουσία ἢ ἀγάπη, ὥστε ὁμοίαζε μὲ τὸ μῦρον τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὄψαν τοῦ ἐνδύματος τοῦ Δικαίου Προφήτου Ἀαρών.

Ἀρχιμ. ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΑΣ

Ἐπίτροπος τῆς Ἐπικρατείας (ἄρθρα 4 καὶ 5), «ἀλλὰ μόνον λέγων γνώμην ἐπὶ παντός θέματος τῆς ἡμερησίας διατάξεως, ἐξαιρέσει τῶν ζητημάτων πίστεως καὶ λατρείας». Αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἱ. Συνόδου ἦσαν ἔγκυροι καὶ μὴ παρόντος τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐπικρατείας, ἐφ' ὅσον οὗτος προσεκλήθη (ἄρθρον 5). Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῆς ΙΣΙ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἐπετρέπετο «ἐπὶ ἀνεπιδέκτων ἀναβολῆς ζητημάτων, μὴ διοικητικῆς φύσεως, νὰ ἐνεργῇ τὰ δέοντα ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀναφέρων αὐτῇ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῆς Συνέλευσιν πᾶσαν τοιαύτην αὐτοῦ ἐνέργειαν» (ἄρθρον 15). Εἰς τὴν οὕτω καθιδρυθεῖσαν ΙΣΙ ἀνετίθεντο πλέον καὶ αἱ ἐκλογαὶ πρὸς ἀνάδειξιν Ἀρχιερέων (ἄρθρ. 24). Διὰ πρώτην φορὰν ὁ νόμος οὗτος ἐπέτρεπεν ἐκλογὴν Ἀρχιερέων ὑπὸ μόνης τῆς Ἱ. Συνόδου ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀναμείξεως τῆς Πολιτείας, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαίνει, ὅτι δὲν ὑπῆρξαν καὶ οἱ ἐχόμενοι τῆς ἐπόμενης ὅτι ἡ ἐκλογὴ τῶν Ἐπισκόπων δέον νὰ διεξάγεται «ψήφῳ κλήρου καὶ λαοῦ».

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ, ἤδη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Β.Δ. τῆς 31-3-1923, εἶχε συγκληθῆ τῇ 16ῃ Ἀπριλίου 1923 τὸ πρῶτον ἡ ΙΣΙ ἀσχοληθεῖσα μὲ τὸ Ἡμερολογιακὸν θέμα καὶ μὲ τὸν ὑπὸ ψήφισιν τότε Καταστατικὸν τῆς Ἐκκλησίας Χάρτην. Ἡ τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην γενομένη σύγκλησις τῆς Ἱεραρχίας ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίᾳ, συνδυασθεῖσα μὲ τὴν ριζικὴν ἀλλαγὴν τοῦ μέχρι τότε κρατουῦντος διοικητικοῦ συστήματος τῆς Ἐκκλησίας, προσέφερε τὴν ἀφορμὴν διὰ τὴν διατύπωσιν ὀξείων ὀπωσδήποτε κρίσεων τῶν Σεβ. Ἱεραρχῶν, εἰς βάρος τοῦ θεσμοῦ τῆς ΔΙΣ. Οὕτως αὐτὸς ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας Μακαριώτατος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ὁμιλῶν ἐνώπιον τῆς ΙΣΙ ἔλεγε σχετικῶς: «Δυστυχῶς, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς διοργανώσεως ἐπεκράτησε σύστημα ἄκρως συγκεντρωτικόν, οὕτινος ἐν τῶν ἀποτελεσμάτων ὑπῆρξε τὸ ὅτι οἱ ἐπὶ μέρους Ἐπίσκοποι ἐστερήθησαν πᾶσης ἀπὸ τῶν Κανόνων ἀπορροῦσης ἐλευθερίας ἐν τῇ διοικήσει τῶν Ἐπαρχιῶν αὐτῶν, ἀπὸ δὲ τῆς Ἱεραρχίας ἀφῆρέθη τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι καὶ ἐξετάζειν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα καὶ ἀνετέθησαν εἰς τὴν διοικοῦσαν Σύνοδον, ὡς Ἀνωτάτην «Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν» οὐ μόνον τὰ διοικητικά, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῆς Ἱεραρχίας κατὰ τοὺς Κανόνας ἀνήκοντα καθήκοντα, τὰ τε εἰς τὰ δόγματα ἔτι καὶ εἰς τὰ γενικά τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα ἀναγόμενα. Ἄλλως τε σήμερον συγκροτούμεν τὴν Σύνοδον ταύτην, ἥτις εὐελπιστοῦμεν ὅτι θὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς διοικητικῆς διοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου αὐτῆς θὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἐτησίαν συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας οὐχὶ μόνον ὡς σώματος βουλευτικοῦ, ἀλλὰ καὶ διοικητικοῦ κατὰ τὰς διακελεύσεις τῶν Κανόνων»⁴⁷. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ τὴν 24ην Δεκεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους συγκληθεῖσα ΙΣΙ⁴⁸ ἐξέδοτο καὶ ψήφισμα,

δι' οὗ διεκήρυσσε τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς «νὰ μὴ δεχθῆ ποτὲ τὴν ἐκ νέου ἐπάνοδον τοῦ διοικητικοῦ θεσμοῦ Διαρκοῦς ὀλιγομελοῦς Συνόδου, ξένου πρὸς τε τοὺς Κανόνας καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»⁴⁹. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐξαπελύθη τότε καὶ ἡ ἀπὸ 1-1-1924 Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος, ἐν ἣ ἡ ΙΣΙ ἐξεδήλου «τὴν χαρὰν Αὐτῆς καὶ τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει τῆς κανον. διοικήσεως καὶ λειτουργίας τῆς Ἐκκλησίας», τονίζουσα ὅτι «τὸ μέχρι τοῦδε κρατοῦν σύστημα, ἐπιβληθὲν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ ξένα καὶ ὀθνεῖα πρότυπα ὅλως ἀντίθετα πρὸς τοὺς Ἱ. Κανόνας, ἦτο καταδικασμένον ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὑπῆρξεν ἡ κυρία αἰτία τῆς μέχρι τοῦδε ἀνωμάλου πορείας αὐτῆς»⁵⁰.

γ) Ἡ ἐπέμβασις τῆς Κυβερνήσεως
Θ. Παγκάλου ἐν ἔτει 1925

Ἀνεξαρτήτως τῆς βασιμότητος τῆς τελευταίας ταύτης κρίσεως, τὸ διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1923 καθιδρυθὲν νέον καθεστῶς ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ «ἀπετέλει τοῦτο μὲν κατ' οὐσίαν προέκτασιν τοῦ ἔργου τῆς Μεγάλης Νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1914, τοῦτο δὲ ἀνατροπὴν τοῦ στυγνοῦ πολιτικοκρατικοῦ καθεστώτος τοῦ 1833 καὶ τοῦ 1852 τοῦ Μάουρερ καὶ τοῦ Φαρμακίδου»⁵¹, διότι τότε ἡ Ἱεραρχία κατέστη καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἦτο εἰς τὰς Ἐπαρχιακὰς καὶ Τοπικὰς Συνόδους τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ὁ κυρίαρχος διοικητικὸς παράγων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ⁵², δὲν ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὸν βιώσιμον, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἀντιθέτου προβλέψεις τῆς Ἱεραρχίας, καὶ δὴ καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Παπαδοπούλου. Δὲν εἶχον παρέλθει οὐδὲ δύο πλήρη ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ, ὅτε διὰ τοῦ ν.δ. τῆς 26-9-1925 «περὶ συστάσεως Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ περὶ συμπληρώσεως καὶ τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ Νόμου τῆς 31-12-1923 τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»⁵³, ἐπανήχθη ἐν ἰσχύϊ ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐκ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἰσχυροσῶν διατάξεων. Οὕτως ὁ νόμος οὗτος, ἐπανεισάγων τὸν θεσμὸν τῆς ΔΙΣ παραλλήλως πρὸς τὸν τῆς ΙΣΙ, διελάμβανεν ἐν ἄρθρῳ 1 ὅτι «καθιστάται Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλη-

εἰς τὴν τότε ὑπὸ τῆς ΙΣΙ ἀνάληψιν τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, παρατηρεῖ: «Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι κανονικόν. Κατηργήθη τὸ ἐπὶ τῆς Ἀντιβασιλείας, διὰ τοῦ Μάουρερ, ἐπιβληθὲν ἐν Ἑλλάδι, τὸ ὅποιον, ὡς ἀπεδείχθη, εἶναι Προτεσταντικὸν Κομιστόριον... Βεβαίως ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας συνεζήτει σπουδαῖα γενικά ζητήματα Ἐκκλησιαστικά καὶ ὄχι τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας... ἀλλ' οὐδὲν ἐγένετο σπουδαῖον οὐδ' ἐπῆλθεν «ἡ ἀναγέννησις» τῆς Ἐκκλησίας, διὰ πολλοὺς λόγους καὶ δὴ διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον διάστημα τῆς ἐφαρμογῆς» (Ἐκκλησιαστικὰ Ἀπομνημονεύματα. Ἀθῆναι 1960, σ. 126-127).

49. «Ἐκκλησία» τ. Α' σ. 247.

50. Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι τ. Α' σ. 404.

51. Γ. Κοινιδάρη, Σταθμοί... σ. 72.

52. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 74.

53. Μητροπολίτου Κίτρου Βαρνάβα, Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 157 ἐπ.

47. «Ἐκκλησία» τ. Α' σ. 4.

48. Συνεκλήθη κατόπιν τοῦ Β.Δ. τῆς 17-12-1923. Ὁ Μητροπολίτης Μεσσηνίας Πολύκαρπος Συνοδινός, ἀναφερόμενος

σίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἀνωτάτην Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν, ἥτοι τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας ὑπὸ πᾶσαν ἐποψιν, πλὴν α) τῆς περιπτώσεως ἀσκήσεως τῆς ὑπάτης δικαστικῆς ἐξουσίας ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν παραβάσεων τοῦ Προέδρου καὶ τῶν συνόδων τῆς ΔΙΣ, δι' ἣν ἀρμοδία εἶναι ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἥτις ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν ταύτην κατὰ τὰ ἐν κεφ. ΙΓ' τοῦ νόμου ΣΑ' τοῦ 1852 ὀριζόμενα, τοῦ ὁποῦ αἱ σχετικαὶ διατάξεις ἐπανερχονται εἰς ἰσχὺν καὶ β) πάσης ἄλλης περιπτώσεως ὀρισθησομένης διὰ τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 3 ἐκδοθησομένου Διατάγματος»⁵⁴.

Ἡ Διαρκὴς αὕτη Σύνοδος, οὔσα 7μελής, τῶν μελῶν αὐτῆς καλουμένων «ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν τάξιν τῶν πρεσβείων τῆς Ἀρχιερωσύνης, διατηρουμένης ἐνὶ ἐκάστῳ εἰς τὰς συνεδριάσεις καὶ τῆς τάξεως τοῦ ἰδίου βαθμοῦ» (ἄρθρον 2), ἔχουσα παρ' αὐτῆ διωρισμένον διὰ Διατάγματος Ἐπίτροπον τῆς Ἐπικρατείας, παρεδρεύοντα ἄνευ μὲν ψήφου, ἀλλ' «εἰς ὅλας ἐν γένει τὰς συνεδριάσεις αὐτῆς» (ἄρθρον 3) ὑποχρεωτικῶς, δημιουργουμένου, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, λόγου ἀκυρότητος τῶν ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ λαμβανομένων ἀποφάσεων, ἀνέλαβεν ἐπὶ πλεόν μεταξὺ τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς καὶ τὴν ἐκλογὴν Ἀρχιεπισκόπου, συμπληρουμένη διὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην δι' ἑτέρον ἐξ Ἀρχιερέων «ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας τῶν ἐπὶ πενταετίαν διοικησάντων Ἐπισκοπῆν, μὴ τελούντων δὲ ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν» (ἄρθρον 7).

Ἡ τοιαύτη ἀνατροπὴ τῆς διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1923 καθιερωθείσης τάξεως καὶ ἡ παλινδρόμησις πρὸς τὰ ὀπίσω ὑπῆρξε βαρὺ πλῆγμα διὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χρυσόστομον, ὅστις δὲν ἀπέκρυπτε τὴν δυσφορίαν αὐτοῦ ἐναντί τῆς ἀθαιρέτου ταύτης πολιτικῆς ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ πλεῖστοι Ἱεράρχαι, οἵτινες «εἰς ἐπανειλημμένας συσκέψεις συνελθόντες ὑπέγραψαν διαμαρτυρίαν καὶ κατὰ τοῦ Ν.Δ. τοῦ ἀνατρέποντος τὸ τέως ἰσχύον κανονικὸν καθεστῶς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τῆς πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον διαβιβασθείσης διαταγῆς τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν περὶ ἀπομακρύνσεως ἐξ Ἀθηνῶν τῶν Ἀρχιερέων»⁵⁵.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος, κατὰ τὴν ἐναρκτήριον προσφώνησιν αὐτοῦ πρὸς τὰ μέλη τῆς νέας ταύτης ΔΙΣ⁵⁶ ἐξωτερικεῶν τὴν πικρίαν αὐτοῦ

54. ἐνθ' ἀνωτ., σ. 157-158.

55. «Ἐκκλησία» 1925, σ. 318.

56. Τὴν Σύνοδον ταύτην ἀπήρτιζον, ἐκτὸς τοῦ Μακαριώτατου Προέδρου, οἱ Σεβ. Καλαβρύτων Τιμόθεος, Κορινθίας Δαμασκηνός, Κυθήρων Δωρόθεος, Καρυστίας Παντελεήμων, Ἡλείας Ἀντώνιος καὶ Γόρτυνος Πολύκαρπος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐξεβλήθησαν αὐτῆς, δι' εἰδικοῦ Ν.Δ. τῆς δικτατορίας Παγκάλου, οἱ Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος, Τρίκκης Πολύκαρπος καὶ Ἀργολίδος Ἱερόθεος, οἵτινες εἶχον ὑπογράψει Ψήφισμα διαμαρτυρίας τῶν ἐν Ἀθήναις παρεπιδημούντων Ἱεραρχῶν κατὰ τοῦ Ν.Δ. τῆς 26-9-1925, δι' οὗ ἐπανεφέρετο ἡ ΔΙΣ καὶ σὺν αὐτῇ «διατάξεις καταδικασθεῖσαι ἐν τῇ συνειδήσει τῆς Ἐκκλησίας».

διὰ τὸν ἐπαναστατικὸν νόμον τοῦ 1925, ἐσημείου καὶ ταῦτα: «εἶναι ἀτύχημα, ὅτι μετὰ ὑπερενενηκονταετῆ ἱστορικὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας ταύτης δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀποκρυσταλλωθῇ τὸ διοικητικὸν αὐτῆς σύστημα, διότι εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦτο δὲν ἐτέθη ἐπὶ τῶν κανονικῶν βάσεων, ἐφ' ὧν δέον νὰ στηρίζεται ἡ τῆς Ἐκκλησίας διοίκησις, ἐτι δὲ μείζον τὸ ἀτύχημα τοῦτο ἀποβαίνει, διότι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅλον τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα, ὡς κύριον αὐτῆς ζήτημα ἔχει τὸ διοικητικὸν ζήτημα. Οἱ πρῶτοι διαπρεπεῖς αὐτῆς θεολόγοι, ὁ Φαρμακίδης καὶ ὁ Οἰκονόμος ἐξηνητήθησαν εἰς τραχείας διενέξεις περὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου, παραμελήσαντες τὰ μεγάλα προβλήματα καὶ ζητήματα, ἅτινα ἔδει ν' ἀπασχολήσωσι τὴν νέαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1852 ἡ Ἐκκλησία αὕτη διήνυσεν ἀνώμαλον βίον, τῆς δὲ ἀνωμαλίας κυρία αἰτία ὑπῆρξε τὸ δύσλυτον διοικητικὸν ζήτημα. Κατὰ τὸ 1852, ἱστορικὴν στιγμὴν κρισιμωτάτην, ἐφάνη, ὅτι ἔμελλε νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ μετὰ μακρὰς συζητήσεις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Βουλῆς, ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἐπανῆλθεν εἰς τὰς περὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀντιλήψεις τοῦ 1833, διότι οἱ νόμοι Σ' καὶ ΣΑ' ἀντέγραψαν τὸ πρῶτον Διάταγμα τοῦ Ὁθωνος περὶ Ἐκκλησίας... Μετὰ ἐξήκοντα ὅλα ἐτὶ ἐνομοσθη, ὅτι ἦτο δυνατὴ λύσις τις. Μεγάλῃ καὶ πολυκροτος Νομοπαρασκευαστικῆ Ἐπιτροπῆ κατὰ τὸ 1914 συγκροτηθεῖσα καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐργασθεῖσα παρεσκεύασεν ἔργον τι⁵⁷, ἀλλ' οὔτε σκέψις μία, οὔτε πρότασις αὐτῆς ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐδέησε νὰ παρέλθῃ μία ἐτι δεκαετία ἕως οὗ, ὑπὸ τὰς γνωστὰς περιστάσεις καὶ σχεδὸν ἀπροσδοκῆτως ἐφάνη, ὅτι ἐλύθη τὸ ζήτημα κατὰ τὸν κανονικώτερον καὶ τὸν μᾶλλον ἰδεώδη τρόπον. Τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ἀνέλαβεν ὀλόκληρος ἡ Ἱεραρχία. Ἡ δὲ Ἐκκλησία, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Πολιτείας, κατέστη αὐτοτελής... Ἀλλὰ τὸ μὲν ἡ ἐμφάνισις ζητημάτων τινῶν, τὸ δὲ τὸ ἀδοκίμαστον τοῦ συστήματος, οὐτινος ἡ πλήρης εὐδοκίμησις δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ καταδειχθῇ ἐντὸς διετίας μόλις, καὶ ἄλλοι τινὲς λόγοι, προὐκάλεσαν κινήσιν τινα ζωηρῶς ἰδίως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκδηλωθεῖσαν καὶ ἀπολήξασαν εἰς τὸν καταρτισμὸν τῆς Συνόδου ταύτης». Καὶ καταλήγων ἐτόνιζε μὲ ἰκανὴν δόσιν πικρίας «εἶναι καιρὸς νὰ ἐπιληφθῇ ἡ Ἐκκλησία (τῆς λύσεως τῶν ἐκκλ. προβλημάτων) πείθουσα ἅμα καὶ τὴν Πολιτείαν, ὅτι συμφέρον καὶ αὐτῆς πραγματικὸν εἶναι νὰ μὴ παρεμβάλληται κώλυμα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς διεκδικήσεως δικαιωμάτων ἐξερχομένων τῶν ὀρίων τοῦ μόνου ἀνήκοντος εἰς τὴν Πολιτείαν δικαίωματος τῆς ἐποπτείας»⁵⁸.

Ἡ ὑπὸ 7μελῆ σύνθεσιν Διαρκῆς αὕτη Σύνοδος, ἐπιληφθεῖσα τῆς ἐπιλύσεως τῶν ἐκκρεμούντων ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων, ἐν οἷς πρωτεύουσιν θέσιν κατεῖχε τὸ οἰκονομικόν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκοψῇ εἰς

57. Βλ. τὸ κείμενον τοῦ Σχεδίου τοῦτου ἐν Μ η τ ρ. Κ ί τ ρ ο υ ς Β α ρ ν ἄ β α, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 375 ἐπ.

58. «Ἐκκλησία» 1925 σ. 318-319.

τὴν πίεσιν τῆς Κυβερνήσεως Παγκάλου, ἥτις διὰ τοῦ ἀπὸ 5 Ἰανουαρίου 1926 Ν.Δ. ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἐκποίησιν μοναστηριακῶν ἐκτάσεων, ἐπιτρέψασα μόνον τὴν ἀπαλλοτριώσιν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Ἀεροπορικῆς Ἀμύνης. Ὡσαύτως, παρεμβαίνουσα ἡ Πολιτεία εἰς καθαρῶς ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, οἷον εἶναι τὸ τῆς ἡλικίας τῶν μοναχῶν καὶ ὑποψηφίων μοναχῶν, ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον τὴν λύσιν, ὅπως οἱ κάτω τῶν 50 ἐτῶν μοναχοὶ ἀπολυθῶσιν ἐκ τῶν Μονῶν αὐτῶν καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ κατ' ἰδίαν ἔργα αὐτῶν, τῆς Ἱ. Συνόδου ὑποκινώσης ἐν μέρει εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, καὶ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1979/1970 τῆς 29 Ἰανουαρίου 1926 Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου⁵⁹, ὁρίσασθαι ὅπως «τὸ γε νῦν μὴ γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰς Ἱ. Μονὰς δόκιμοι ἡλικίας κάτω τῶν 50 ἐτῶν, οἱ δὲ ὑπάρχοντες τυχόν τοιοῦτοι ἀπομακρυνθῶσιν αὐτῶν», ἐξαιρέσει βεβαίως τῶν ἤδη ἐχόντων κουρὰν μοναχοῦ ἢ καὶ χειροτονίαν κληρικοῦ, οἵτινες καὶ τυχὸν ὄντες κάτω τῶν 50 ἐτῶν θὰ ἔδει νὰ παραμείνωσιν ἐν ταῖς μοναῖς αὐτῶν. Ἡ ἐπιβληθεῖσα κατὰ τὰ ἄνω δέσμευσις ἐπὶ τῆς ἐκποιήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἐπετάθη βραδύτερον διὰ σειρᾶς Ν.Δ., δι' ὧν ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Ἀεροπορικὴν Ἀμυναν νὰ καταγγέλλῃ καὶ τὰς συναφθεῖσας εἰσέτι συμβάσεις μισθώσεως τῶν κτημάτων τούτων, καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε τότε ἐν εἰδει διαμαρτυρίας, ὅπως διακόψῃ τὰς συνεδρίας αὐτῆς καὶ μὴ συνέλθῃ ἐκ νέου, ἂν μὴ πρότερον λυθῇ τὸ περίπυστον οἰκονομικὸν πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς ταύτην δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐφαρμόσῃ, μὴ θελήσασα νὰ ἔλθῃ εἰς φανεράν ῥῆξιν πρὸς τὸ καθεστῶς. Τὰ γεγονότα ταῦτα ὠδήγησαν τότε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Χρυσόστομον, ὅπως εἰσηγηθῇ τὴν μεταβολὴν τοῦ κρατοῦντος συστήματος ἐν ταῖς σχέσεσιν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἐξ ὧν ἡ Ἐκκλησία ὑφίστατο ὀλεθρίας συνεπειάς, καὶ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς νόμῳ κρατούσης Πολιτείας, τῆς ἀγαγούσης τὴν Ἐκκλησίαν «εἰς τελείαν ἀποσύνθεσιν», διὰ τοῦ «ἀποκεντρωτικοῦ» συστήματος τοῦ χωρισμοῦ, δι' οὗ θὰ ἀφῆντο εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοδιοίκησις καὶ αὐτονομία⁶⁰, τῆς Ἱεραρχίας ἀναγνωριζομένης ὑπὸ

τῆς Πολιτείας ὡς νομοθετικοῦ καὶ διοικητικοῦ ὄργανου τῆς Ἐκκλησίας, μὲ συνέπειαν «νὰ ἔχωσιν ἰσχὺν πρὸ τῶν Δικαστηρίων τοῦ Κράτους αἱ ἔγκυροι ἀποφάσεις καὶ διατάξεις» αὐτῆς. «Μόνον οὕτω-συνεπείραινεν ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Πρωθυεράρχης — θὰ καταστῆ δυνατόν νὰ ἀποδοθῇ εἰς ἑαυτὴν ἡ Ἐκκλησία, νὰ ἀναδιοργανωθῇ καὶ ἀνασυνταχθῇ καὶ κωδικοποιήσῃ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον αὐτῆς, ἐκδίδουσα αὐστηροὺς Κανονισμοὺς, ἐπιβάλλοντας τὰς διὰ ῥητῶν διατάξεων ὀρισμένας ὑποχρεώσεις καὶ ὀρισμένα καθήκοντα εἰς πάντας τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας, μόνον οὕτω πως θὰ δυνηθῇ αὐτὴ νὰ μορφώσῃ τὸν Κληρὸν καὶ νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὸν ὑπὸ αὐστηρὰς πειθαρχικὰς διατάξεις, νὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ λαοῦ ὑπὲρ ἑαυτῆς, νὰ ἀποκτήσῃ ζῶντα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, οἷον εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Μόνον οὕτως πως θὰ δυνηθῇ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς πόρων νὰ συντηρήσῃ τὸν ἐφημεριακὸν κληρὸν καὶ τοὺς ἱεροκλήρυκας, νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὸν μοναχικὸν βίον, νὰ ἐργασθῇ ἱεραποστολικῶς ἐν τῇ ἐλληνικῇ Κοινωνίᾳ, νὰ μορφώσῃ καὶ ἀναπτύξῃ τὸ Θρησκευτικὸν φρόνημα τοῦ λαοῦ, νὰ διοργανώσῃ τὴν φιλανθρωπίαν, νὰ ἀποβῇ πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς παράγων ἐν τῇ ἐλληνικῇ Κοινωνίᾳ, νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὑψίστας αὐτῆς ὑποχρεώσεις. Ἄλλως θὰ φυτοζῶῃ καὶ θὰ φθίνῃ, θὰ ὑφίσταται τὰς διαταραχὰς καὶ ἀνωμαλίας τῶν πολιτικῶν μεταβολῶν, θὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως οἰουδήποτε Τμηματάρχου τοῦ Ὑπουργείου, ὅπερ ἔπαυσε πλῆρον καὶ νὰ φέρῃ τὸν τίτλον «τῶν Ἐκκλησιαστικῶν», συμπεριλαβὼν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μεταξὺ τῶν ἄλλων θρησκευμάτων, θὰ ἐπαιτῇ τὴν δημευθεῖσαν περιουσίαν αὐτῆς καὶ θὰ περιφρονῆται, θὰ ἰκετεύῃ τὸν ἐκάστοτε Ὑπουργὸν καὶ δὲν θὰ εἰσακούεται, θὰ ὑφίσταται ἐξευτελισμοὺς καὶ προπηλακισμοὺς»⁶¹.

τικὴν Ἐκκλησίαν... Μόνον ἡ πλήρης καὶ τελεία χειραφέτησις τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας θὰ σώσῃ αὐτὴν κατ' ἀνθρωπίνους ὑπολογισμοὺς. Ὑπὸ τὴν χειραφέτησιν ταύτην δὲν ἐννοοῦμεν χωρισμὸν καὶ ἀποξένωσιν, ἀλλ' ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτοδιοίκησιν αὐτῆς κατὰ σύστημα ἀποκεντρωτικόν. Ἡ Πολιτεία νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως κανονίξῃ ἐσωτερικῶς τὰ καθ' ἑαυτὴν, καθ' ὃν τρόπον ἀφήνει ἐλευθέρως τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας καὶ θρησκευτικὰς Κοινότητας ἐν τῷ Κράτει. Νὰ προστατεύῃ αὐτὴν διὰ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους, καθ' ὃν τρόπον προστατεύει τοὺς ἰδιώτας καὶ διαφόρους ὀργανώσεις, ἀλλὰ νὰ μὴ διοικῇ τὴν Ἐκκλησίαν τὸ Κράτος ἢ μᾶλλον διοικουσὶν οἱ ἐκάστοτε κρατοῦντες πολιτικοί, κατὰ τὴν προτεσταντικὴν ἀντίληψιν, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀργανισμὸς αὐτοτελής διάφορος τοῦ Κράτους. Ἐπομένως ὅ,τι ἐκάστοτε συμφέρει καὶ ἀρᾶσει διὰ τοὺς διοικοῦντας τὸ Κράτος ἢ εἰς τοὺς παρ' αὐτοῖς ἰσχύοντας, τοῦτο καὶ ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς νόμος. Ν' ἀναγνωρισθῇ δηλονότι ἡ Ἐκκλησία αὐτοτελής Ὄργανισμός, σεβόμενος μὲν τοὺς γενικοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ προστατευόμενος ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' αὐτοκυβερνώμενος καὶ αὐτοδιοικούμενος δι' ἐσωτερικῶν διατάξεων, ἀπορρυσθῶν παρὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἐδραζομένων ἐπὶ τῶν Ἱ. Κανόνων τῶν ἀποτελούντων τὸν Συνταγματικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας...» Κ ὦ δ ἰ ε Π ρ α κ τ ι κ ὶ ὧ ν ΔΙΣ 22-11-1921 ἕως 19-9-1927, σ. 431.

61. ἐνθ' ἄνωτ., σ. 431.

59. Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, ἐνθ' ἄνωτ., σ. Α' τ. 445.

60. Διαγράφων ἐναργέστατα τὰ δεινὰ, ἕτινα προσεπόρισε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ πολιτικοκρατικὸν σύστημα, τὸ διέπον ἐπὶ 100 περίπου ἔτη τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὴν Πολιτείαν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος, τὰ ἐξῆς ἐτόνιζεν ἐπὶ Συνόδου κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 24-6-1926: «Ἡ Πολιτεία, ἐνῶ ἀπολύτως οὐδεμίαν τῆς Ἐκκλησίας αἰτίσιν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν, νομοθετεῖ περὶ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς νομοθετεῖ καὶ περὶ ἑαυτῆς, κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς σκοποὺς καὶ κατὰ τὰ συμφέροντα τῶν ἐκάστοτε ἰσχυόντων... Τὸ πολιτικοκρατικὸν σύστημα τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ὑπέθαλψε τὴν ἰδέαν, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἰδίαν περιουσίαν. Ὅ, τι ἐπιτρέπεται καὶ εἰς τὸ τελευταῖον, ἔστω καὶ ἀναρχικόν, Σωματεῖον, νὰ ἔχῃ δηλονότι ἰδίαν περιουσίαν, ἀπαγορεύεται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Καὶ μόνον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διότι οὐδεὶς τολμᾷ νὰ θίξῃ τὴν περιουσίαν τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἀντιθέτως μάλιστα, ἐνῶ ἀπαρτίζεται ἡ περιουσία τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, χορηγοῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους οἰκόπεδα εἰς τὴν Οὐνι-

Η ΕΙΣ ΚΥΡΙΟΝ ΕΚΔΗΜΙΑ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ Π. ΚΥΘΗΡΩΝ ΜΕΛΕΤΙΟΥ

Τὴν 30ὴν παρελθόντος μηνὸς Μαΐου, κατόπιν σοβαρᾶς 40θήμερου ἀσθενείας, καθ' ἣν ὑπεβλήθη εἰς δύο ἐγχειρήσεις, ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ Μητροπολίτης π. Κυθέρων Κυρὸς Μελέτιος.

Ἡ σορὸς τοῦ Σεπτοῦ Ἱεράρχου ἐξετέθη εἰς τριήμερον λαϊκὸν προσκύνημα ἐν τῷ Ἱερῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου Σπάρτης.

Τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας προέστη ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιος, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Θήρας κ. Γαβριήλ, Μαντινείας καὶ Κυνουρίας κ. Θεοκλήτου, Ἡλείας κ. Ἀθανασίου, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Θεοφίλου καὶ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σπάρτης κ. Ἱεροθέου, ὅστις καὶ ὠμίλησε διαγράφας τὴν μακρὰν καὶ δημιουργικὴν ἐργασίαν τοῦ εἰς Κύριον ἐκδημήσαντος, ἐξάρας τὰς ἀρετὰς του.

Εἰς τὴν νεκρωσίμου Ἀκολουθίαν παρέστησαν ὁ Νομάρχης Λακωνίας, ὁ Δήμαρχος Σπάρτης, ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Κ.Ε.Ε.Μ., λοιποὶ ἐπίσημοι καὶ πλῆθος κόσμου.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας, ἐσχηματίσθη ἡ νεκρικὴ πομπή, καταλήξασα εἰς τὸν ἔμπροσθεν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ὁσίου Νίκωνος χώρον.

Ἐν συνεχείᾳ, τὴν σορὸν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου συνώδευσαν μέχρι τῆς Ἱερᾶς καὶ Σεβασμίας Μονῆς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα, εἰς ἣν ἐξέφρασεν ἐπιθυμίαν νὰ ἐνταφιασθῇ ὁ μεταστάς, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σπάρτης μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλείας καὶ Γόρτυνος.

Εἰς τὴν Ἱερὰν Μονήν, ἐναπετέθη ἡ σορὸς εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Ἱ. Μονῆς καὶ ἀνεπέμφθη Δέσις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τὸν νεκρὸν ἀπεχαιρέτησε δι' ὀλίγων ὁ Ἠγούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς.

Τὸν ἐπικήδειον λόγον ἐξεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητρο-

Καὶ οἱ πλήρεις ὠμῆς εἰλικρινείας καὶ πικρίας λόγοι οὗτοι δὲν ἦσαν οἱ μόνοι. Καὶ ἄλλοι Ἱεράρχαι διετύπων παρόμοια παράπονα κατὰ τῆς Πολιτείας διὰ τὴν ἐχθρικὴν ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας στάσιν της, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς Συνόδου διὰ τὴν ἔλλειψιν θαρραλέας ἀντιμετωπίσεως τῶν καισαροπαπικῶν ἐνεργειῶν καὶ τάσεων τῶν ἐν τέλει. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι ἐπὶ τούτοις οἱ λόγοι, οὓς ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Σύνοδον ὁ τότε Κορινθίας Δαμασκηνὸς ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 18-8-1926⁶², ἐξανγκασθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Σύνοδον, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Παιδείας Γ. Πάπ: «Ἀναλαμβάνων καὶ πάλιν σήμερον τὰ Συνδικά μου καθήκοντα... δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω τὴν λύπην μου, διότι ἐπανερχόμενος κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ νόμου εἰς τὴν Συνδικὴν μου θέσιν, βλέπω δυστυχῶς ὑφισταμένους οὐ μὴν καὶ ἐνισχυθέντας τοὺς λόγους, δι' οὓς ἐθεώρησα πρὸ τριμήνου περίπου, ὅτι δὲν ἐδικαιούμην νὰ συμπάρισταμαι ἐν τῇ Ἱερᾷ ταύτῃ αἰθούσῃ... Ἠλπίζον ὅτι ἡ ἀπόφασίς αὕτη (τῆς διακοπῆς δηλονότι τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου εἰς ἐνδειξὴν διαμαρτυρίας μέχρις ἐπιλύσεως τῶν φλεγόντων ζητημάτων ὑπὸ τῆς Πολιτείας) θὰ ἐτηρεῖτο πιστῶς καὶ αἱ ἐργασίαι δὲν θὰ ἐπανελαμβάνοντο... καθόσον νέοι ἐν τῷ μεταξύ προσετίθεντο λόγοι καθιστῶντες ἐπιβεβλημένην τὴν στάσιν αὐτήν. Οἱ νέοι λόγοι, τοὺς ὁποίους πάντες γνωρίζομεν, κάλλιον δὲ παντὸς ἄλλου (γνωρίζετε) σεῖς ἅγιοι ἀδελφοί.

62. Οὗτος ἀπέχετο τῆς ἀσκήσεως τῶν Συνδικῶν αὐτοῦ καθηκόντων μέχρι λύσεως τοῦ οικονομικοῦ προβλήματος, συμφώνως ἄλλοτε πρὸς σχετικὴν εἰσήγησίν του ἐνώπιον τῆς Συνόδου, ἥνπερ ἐπεδοκίμασαν μὲν τὰ λοιπὰ Συνδικά μέλη, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ ἐφαρμόσουν.

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν στάσιν τῆς Πολιτείας ἐναντι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου αὐτόχρονα προκλητικὴν καὶ ἐξευτελιστικὴν, ἣ δὲν εἴθε Σεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες μεταβαίνοντες ὡς ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἐγένεσθε δεκτοὶ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ἀκρόασιν, ὁποίας ἐν τῷ μεταξύ τόσοι καὶ τόσοι μετὰ πολλῆς εὐκολίας ἐτύγχανον; Ἡ δὲν εἴθε Σεῖς, ἅγιοι ἀδελφοί, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Σύνοδον ἐκείνην, ἦτις μεταβάσα σύσσωμος παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ἐπέστρεψεν, ὅπως μοι ἐλέγετε οἱ ἴδιοι, ἀποκομίζουσα μόνον ὡς φιλοδώρημα τὴν ἐπίπληξιν, ὅτι ἡ Ἰ.Σ. τῆς Ἑλλάδος ἐτόλμησε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν Ἑλληνικὴν ἄνευ προηγουμένης αἰτήσεως ἀκρόασεως; Ἡ δὲν εἴθε Σεῖς οἱ ὁποῖοι μετὰ πολλῆς πικρίας μοι παρέχετε τὴν πληροφορίαν, ὅτι παρὰ τὰ ἐπανελημμένα διαβήματά σας δὲν κατορθώθη νὰ ἐπιτύχετε ὡς Σύνοδος καὶ μίαν ἔστω παρὰ τῆς Πολιτείας ἀκρόασιν; Καὶ εἶναι μόνον αὐτοὶ οἱ λόγοι οἱ χαρακτηριστικοὶ τῆς στάσεως καὶ τῶν διαθέσεων τῆς Πολιτείας ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας; Ὁ κόσμος ὅλος γνωρίζει μεθ' ἡμῶν τὰς ποικίλας παρεμβάσεις τῆς Πολιτείας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἄνευ καὶ τῆς τυπικῆς ἔστω προειδοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως γέμει Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, κατὰ τὸ δοκοῦν τῇ Πολιτεία, κανονίζοντων τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐπὶ βλάβῃ προφανεῖ αἰωνοβίων δικαιωμάτων τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας»⁶³.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΧΡ. Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗΣ

63. ἐνθ' ἄνωτ., σ. 455.

πολίτης Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Ἰερόθεος, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Φωνὴ θηροῦντων ἠκούσθη περὶ σε καὶ φωνὴ ὀδυρομένων ἀνήγγειλε τὸν ἔπαινόν σου...».

Σεβασμιώτατε Ἁγίε Μητροπολίτα Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιε, ἐκπρόσωπε τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου,

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι ἀδελφοί,

Τίμιον Προσβύτεριον,

Ἐκλαμπρότατοι Ἀρχοντες,

Ἠγαπημένοι καὶ πενθηφόροι εὐσεβεῖς χριστιανοί,

Ἡ θλίψις καὶ ὁ πόνος, τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται ἡ ἀνθρώπινη καρδιά, εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκείνου, οὗτινος τὴν στέρησιν θηροῦν.

Τὴν στέρησιν τῶν ἐκλιπόντων αἰσθανόμεθα ὡς τινα μείωσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὡς κενόν, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖται εἰς τὸ βάθος τῆς ἐσωτερικῆς ἡμῶν ὑπάρξεως.

Εἰς τὴν περιπτώσιν ταύτην ἀδιαμφισβητήτως ἀναγεται καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ γεραροῦ καὶ σεβασμίου Μητροπολίτου πρώην Κυθήρων Κυροῦ Μελετίου, κατὰ κόσμον ποτὲ Νικολάου Γαλανοπούλου. Φρονοῦμεν δὲ ἀδυστάτως, ὅτι καὶ διὰ τὸν ἀποιχόμενον Ἱεράρχην ἰσχύουν οἱ λόγοι: «Φωνὴ θηροῦντων ἠκούσθη περὶ σε καὶ φωνὴ ὀδυρομένων ἀνήγγειλε τὸν ἔπαινόν σου», ὅσῃσιν ἦν ἐλάβομεν ὡς ἀφετηρίαν τῆς πενθίμου ταύτης ὀμιλίας μας.

Καὶ τοῦτο, διότι ἔχομεν ἐνώπιόν μας τὸν ἐπίλογον τῆς ζωῆς, μιᾶς ζωῆς ὅμως πλουσίας εἰς ἀρετὴν, ζωῆς αὐτόχρημα ὑποδειγματικῆς, πλουσίας εἰς μόρφωσιν, εἰς ἐμπειρίαν, εἰς μελέτας, πλουσίας εἰς ἔργα, εἰς ἐνθουσιασμούς, εἰς φωτεινότητα.

Ἀνεγνώσθη οὕτω καὶ ἡ τελευταία σελὶς ἐνὸς ὑπερόχου βιβλίου. Ἀνελόθη μία φαεινὴ λαμπράς, ἀφοῦ προηγουμένως ἐσκόρπισε δαφυλῶς τὸ γλυκὸν αὐτῆς φῶς. Ὁρίμασεν εἰς στάχυς καὶ ἐκλίνε χροσίζων πρὸς τὴν γῆν.

Ὁ Μητροπολίτης πρώην Κυθήρων ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ.

Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐξέλιπεν ἐκ τοῦ προσκαίρου τούτου κόσμου μία ἐξέχονσα Ἀρχιερατικὴ φυσιογνωμία, εἰς ἐπίλεκτος ἀξιωματοῦχος τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ἐν διακεκριμένον μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, εἰς δόκιμος συγγραφεὺς καὶ Θεολόγος, εἰς βαθὺς στοχαστὴς καὶ ἐπιστήμων, εἰς εὐστοφὸς καὶ διαγωγῆς νοῦς καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις εἰς ἀδιαμφισβητήτως ἐνάρετος κληρικὸς.

Δικαίως ὅθεν θλιβόμεθα ἐπὶ τῇ στερησει τοῦ μεταστάντος Ἱεράρχου, διότι ἔχομεν βαθεῖαν τὴν συναίσθησιν, ὅτι στοιχεῖον ἀξιόλογον ἐν ἡμῖν («κεκοίμηται») ἐν Κυρίῳ. Ἀξιόλογον στοιχεῖον ἐν πίστει, ἀξιόλογον ἐν σοφίᾳ, ἀξιόλογον ἐν ἀρετῇ.

Ὁ ἀντίλαλος τοῦ θρήνου ἡμῶν ἀντηχεῖ μακράν, πολὺ μακράν, εἰς κύκλον ἐδούτατον, πανταχοῦ, ὅπου

εἶναι γνωστὸν τὸ τετιμημένον καὶ σεπτὸν ὄνομα τοῦ εἰς Κύριον μεταστάντος Ἀρχιερέως.

«Φωνὴ θηροῦντων ἠκούσθη περὶ σε καὶ φωνὴ ὀδυρομένων ἀνήγγειλε τὸν ἔπαινόν σου», ἐπαναλαμβάνομεν ἐν θλίψει.

Πόθεν ὅμως θὰ ἀντλήσωμεν τὴν δύναμιν, ἵνα ἐπαξίως σκιαγραφήσωμεν καθηκόντως τὸν προκείμενον μέγαν νεκρόν;

Πόθεν θὰ ἐμπνευσθῶμεν σύνεσιν, διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς τὸ ὑψηλόρον μάθημα τῆς παρούσης μεγάλης ὄντως στιγμῆς;

Ἀσθενῆς τοῦ λόγου ὑπηρέτης, μετὰ δέους ἐπιχειρῶ τὸν ὀφειλόμενον, κατὰ χρέος, ἐγκωμισμὸν τοῦ ἐκλιπόντος Ἱεράρχου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ, ὅπως ἐξ αὐτοῦ ἀντλήσωμεν ἡμεῖς οἱ παρεστώτες ἔστω καὶ ὀλίγην παραμυθίαν, οἰκοδομὴν καὶ φῶς, δίδαγμα καὶ ὠφέλιαν ψυχικὴν.

Ὁ μεταστὰς Ἱεράρχης, παιδιόθεν, ἔθεσεν ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς του, νὰ διακονήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, μὲ ὀλοκληρωτικὴν ἀφιέρωσιν ἑαυτοῦ. Τὸ ἰδανικὸν τοῦτο ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων συνεκίνησε καὶ ἤσκησε γοητεῖαν ἐπὶ τῆς ἐνθουσιώδους ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου ἐχαιρέτισεν ὁ μεταστὰς εἰς τὸ χωρίον Μαγούλα τῆς Σπάρτης, τὴν 6ην Ἰουνίου τοῦ 1892. Ἐτελεύτησεν εἰς ἡλικίαν 80 ἀκριβῶς ἐτῶν.

Γόνος λευτικῆς οἰκογενείας, ἔτυχεν ἐπιμεμηλημένης ἀνατροφῆς, τοῦ αὐδιδίμου πατρὸς του Εὐαγγέλου Γαλανοπούλου ὄντος τότε Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως.

Ἐμπνεόμενος ὁ μεταστὰς τόσον ἐκ τῆς ἄνωθεν κλήσεως, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ἐμφύτου κλίσεώς του, ἀφοῦ ἐπεράτωσεν ἐπιτυχῶς τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς του ἐν τῷ Γυμνασίῳ Σπάρτης, ἐσπούδασεν εἶτα εὐδοκίμως τὴν Ἱερᾶν Ἐπιστήμην ἐν τῇ Ἐπισκοπικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, συμπληρώσας μεταγενέστερον τὰς σπουδὰς του ἐν Λευφίᾳ καὶ Μονάχῳ.

Ἀκολουθῶς, ὁ ἐνθερμος ζῆλός του πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὤθησεν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἀγγελικὸν βίον.

Ὅτῳ τὸ ἔτος 1922, τριακοντούτης πλέον καὶ ὄριμος διὰ μεγάλας πράξεις, περιβάλλεται τὸ ἱερὸν σχῆμα, καρεῖς μοναχὸς ὑπὸ τοῦ Γέροντός του Μητροπολίτου τότε Καλαμῶν Κυροῦ Μελετίου Σακελλαροπούλου, ὀρμωμένον ἐκ Βασσαρά, εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν Γαρδικίου Μεσσηνίας, τὸ αὐτὸ δ' ἔτος χειροτονεῖται διάκονος, πρεσβύτερος καὶ Ἀρχιμανδριτὴς ὑπὸ τοῦ προμνησθέντος Ἱεράρχου.

Εἰς Καλάμας ὑπηρετεῖ ὡς ἱεροκλήρυξ ἐπὶ dietίαν, ἀλλὰ κατόπιν παρακλήσεως τοῦ Ἀρχιμανδριτοῦ Ἱεζεκιὴλ Βελανιδιώτου, μετέπειτα Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος, παραχωρεῖ τὴν θέσιν του εἰς ἐκεῖνον.

Μετὰ ταῦτα ἡ σκέψις τοῦ μεταστάντος στρέφεται πλέον πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν του Πατρίδα, τὴν ἱστορικὴν Σπάρτην.

Ποιεῖ τὴν γενέτειράν του καὶ ἐπιποθεῖ νὰ διακονήσῃ ταύτην.

Κατ' ἀρχὰς ἐτοποθετήθη καὶ ὑπηρέτησεν ὡς Κα-

θηγητής εἰς τὸ Ἑλληνικὸν τότε Σχολεῖον Γεωργιτίου, καὶ εἶτα εἰς τὸ τοιοῦτον Καστορείου.

Ἡ φήμη του ὡς Καθηγητοῦ καὶ Κληρικοῦ εἴλκυσε τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀειμνήστου καὶ σοφοῦ Μητροπολίτου τότε Σπάρτης Γερμανοῦ Τρωϊάννου, ὅστις καὶ τὸν προσέλαβεν ὡς ἱεροκλήρικα τῆς ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως.

Ἡ δρᾶσίς του καὶ τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τοῦ μεταστάντος εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὑπῆρξε πράγματι παροιμιώδης καὶ ὑποδειγματικὴ καθόλου.

Ἡ διδασκαλία του, παρ' ὅτι ἐνίστε ἐκτενής, ἦτο ὄντως βαθυστόχαστος καὶ αὐτόχρημα Πατερικὴ, ἀκλινής δὲ καὶ προσηλωμένη εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν. Μετέδιδε τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ἐν πλήρει σαφηνείᾳ.

Ῥμίλει πάντοτε ἡ γλῶσσά του ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καθαρᾶς καὶ ἀγίας καρδίας του.

Ἰδιαιτέραν κλίσην, παραλλήλως πρὸς τὸ κηρυκτικὸν καὶ διδακτικὸν ἔργον του, εἶχεν ὁ μεταστὰς πρὸς τὴν ἔρευναν τῶν θρησκευτικῶν μνημείων τῆς περιοχῆς, πρὸς τὴν συγγραφὴν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἱερῶν τούτων σκοπῶν του δὲν ἐφείδετο κόπων καὶ μόχθων, ἐπισκεπτόμενος ἐνίστε καὶ αὐτὰς τὰς ἐσχαιτὰς τῆς Μητροπολιτικῆς μας περιφερείας. Ἀνήρχετο πολλάκις καὶ εἰς τὰ πλέον ἀπόκημα καὶ μεμακρυσμένα ὄρεινὰ σημεῖα, διὰ τὴν ἀκριβῆ θεώρησιν, φωτογράφησιν καὶ περιγραφὴν τῶν βυζαντινῶν ἀριστουργημάτων καὶ μνημείων, τῶν ἱερῶν Ναῶν. Ἠρέσκετο ἰδιαιτέτως τὰ παρατηρῆ ἐπιμελῶς τὰς ἐπιγραφάς, τὰς ἀρχαίας εἰκόνας καὶ πᾶν ὅ,τι ἐσχετίζετο μὲ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς διακονίας του ὡς Ἱεροκλήρικος συνέγραψε τὸ ὄραϊον πόνημά του («Λ α κ ω ν ι κ α ἰ Σ ε λ ῖ δ ε ς»), ἱστορικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ περιεχομένου, ἰδρύσας ἔκτοτε καὶ τὸν Φιλανθρωπικὸν Σύλλογον Σπάρτης («Ὁ Ὁσῖος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε»), διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῆς ἐπιπολαζούσης τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην εἰς τὴν περιοχὴν μας οἰκονομικῆς ἀθλιότητος.

Τὴν διακονίαν τοῦ Ἱεροκλήρικος ἤσκησεν ἐν ταῦθα ὁ μεταστὰς μέχρι τοῦ ἔτους 1937, ὅτε ἀνέλαβε τὰ καθήκοντα τοῦ Ὑποδιευθυντοῦ εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ῥιζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολήν, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγίου Ἱεράρχου τότε Κορινθίας καὶ εἶτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Κυροῦ Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου.

Μετὰ διετῆ ὑπηρεσίαν ἐκεῖ, φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ ὑπηρετήσῃ θρησκευτικῶς τὸν ἀπόδημον ἐν Γερμανίᾳ Ἑλληνισμόν, ἐτοποθετήθη ὡς ἱερατικῶς Προϊστάμενος τοῦ ἐν Μονάχῳ Ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, ἐξυπηρετῶν ὅλους τοὺς ἐν Γερμανίᾳ Ἑλληνας μετανάστας πολυτρόπως μετὰ πατρικῆς στοργῆς.

Κηρυχθέντος τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου καὶ διαβληθεῖς εἰς τὰς Ἀρχάς, συνελήφθη παρὰ τῶν Γερμανῶν Ναζιστῶν, ὡς ἀντίθετος τοῦ τότε καθεστῶτος τῆς Γερμανίας καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ ἀπαισίας μνήμης στρατόπεδον τοῦ Νταχάου. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐδεινωπάθησεν

ἀφαντάστως, ἀπηλευθερώθη τὴν 23ην Ἀπριλίου 1945 θεῖα εὐδοκίᾳ, καθ' ὅσον ἐκκλωφόρουσιν φῆμαι περὶ καθολικῆς ἐκτελέσεως τῶν κρατουμένων τοῦ στρατοπέδου ἐκεῖνου.

Ἐπαναπατριθεὶς, διορίσθη Διευθυντὴς τῆς Πατριάρχου Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἐν ἣ ὑπηρετήσεν ἐπὶ τριετίαν, μεθ' ὃ μετετέθη καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κορίνθου, τὴν ὁποῖαν διήθυνεν εὐδοκίμως ἐπὶ διετίαν. Μετὰ ταῦτα, διορίσθη Διευθυντὴς τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Καλαμῶν, ἐξ ἧς θέσεώς του τὴν 22αν Ἀπριλίου 1956 ἐξελέγη, ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δωροθέου, Μητροπολίτης Κυθήρων, ἀρχιερατεύσας ἐκεῖ ἐπὶ 12ετίαν.

Ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ καὶ πρὶν ἢ ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν λίαν εὐδόκιμον ἀρχιερατικὴν σταδιοδρομίαν τοῦ ἀοιδίμου Ἱεράρχου, θεωροῦμεν καθήκον νὰ μνημονεύσωμεν καὶ τὴν εἰς τὰς προειρημένους Σχολὰς εὐδόκιμον καὶ ἀποδοτικωτάτην ἐργασίαν του. Ἐνέπνεεν οὗτος τοὺς σπουδαστὰς διὰ τῆς βιβλικῆς μορφῆς του, τοῦ φωτεινοῦ παραδείγματός του. Ἐδίδασκε μὲ σαφηνείαν τὰ ἱερὰ γράμματα εἰς τοὺς τροφίμους τῶν ὡς ἄνω Σχολῶν, γαλουχῶν τούτους μὲ τὰ νάματα τῆς ζειδώρου διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ.

Τέλος, ἀπὸ τὴν ἔπαλξιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ πλέον ἀξιώματος ἔδειξε πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὸν πλοῦτον τὸν πολλαπλῶν καὶ σπανίων χαρισμάτων αὐτοῦ.

Μυσταγωγὸς τῶν θείων, μετέδιδε τὸν ἀγιασμόν καὶ τὴν μεταρσίωσιν εἰς τοὺς πιστοὺς, προκαλῶν τὸν θαυμασμόν τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν διὰ τὴν αὐστηρὰν προσήλωσίν του εἰς τὰ θεῖα, τὴν βαθεῖαν εὐσέβειάν του, τὴν ἀσάλευτον πίστιν του πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἀκαταπόνητόν του, παρὰ τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προκεχωρημένην ἡλικίαν του, ἀποφεύγον ἔστω καὶ ὀλίγον νὰ καθήσῃ καὶ κατὰ τὰς πλέον ἐκτενεῖς ἔτι ἱερὰς Ἀκολουθίας, ἐντυπωσιάζων καὶ αὐτοὺς τοὺς θρησκευτικῶς ἀδιαφόρους.

Εἰργάσθη ἀόκνως καὶ ἐκαλλιέργησε τὸν ἐμπιστευθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ Κυρίου ἀμπελόνα μὲ ἀξιοζήλητον καὶ ἀξιολίμητον ἐπιμέλειαν, κηρύσσων καὶ διδάσκων τὰς εὐαγγελικὰς ἀληθείας εὐκαιρῶς-ἀκαιρῶς.

Ἀσκητικὸς, ἀσυμβίβαστος πρὸς πᾶσαν νεωτεριστικὴν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὸ ὑγιὲς πνεῦμα τοῦ Ἐυαγγελίου καινοτομίαν καὶ τάσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς παντοειδεῖς κακίας τῆς ἐποχῆς μας ἔδιδε μάχας ἀκλίμωτον νέον, παρὰ τὸ βαθὺ γῆρας του.

Ἀνυποχώρητος ἤλεγχε μετὰ προφητικῆς αὐστηρότητος καὶ παρηρησίας πάντα, ὅστις ἐξέκλινε τῆς ὀρθῆς χριστιανικῆς πορείας, ἀνεξαρτήτως κοινωνικῆς θέσεως, ἦτο προσηλωμένος πάντοτε στερεῶς καὶ ἀμετακινήτως εἰς τὴν ἀπόθετον διδασκαλίαν τῶν Ἀγίων Πατέρων, τῶν ὁποίων τὸν βίον πιστῶς ἠκολούθει.

Ἡ μαχητικότης του πολλάκις παρεξηγεῖτο, τὰ ἐλατήριά της ὁμως ἦσαν ἀδιαμφισβητήτως ἀγνά.

Εἰργάζετο καὶ ἐμόχθει ἀδιαλείπτως διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς κακίας καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἀρετῆς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, μέχρι καὶ τῶν τελευταίων στιγμῶν τῆς ζωῆς του, διδάσκων καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ

κραβάτου τοῦ πόνου κατὰ τὴν πολυήμερον ἀσθένειάν του, ἐξ ἧς καὶ ἀπεβίωσε τὴν 12ην μεσημβριὴν τῆς 30ῆς Μαΐου.

Ὡς Ἐπίσκοπος μικρᾶς καὶ πτωχῆς Ἐπαρχίας, ἀφιλόργυρος ὢν καὶ πονῶν διὰ τὸ ποιμνιον αὐτοῦ καὶ τὰς ἀνάγκας τῶν πνευματικῶν τέκνων του, τόσον τὰς πνευματικᾶς, ὅσον καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς υλικᾶς, ἐφρόντιζε πατρικῶς καὶ ἀκαταπονήτως, ἐν συνεργασία μετὰ τῶν διαφόρων Κρατικῶν Ἀρχῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν, διὰ τὴν προώθησιν ἔργων ἐκπολιτιστικῶν καὶ κοινωφελῶν.

Ἰδρυσεν ἐν Κυθήροις Νοσοκομεῖον, Ἀγροτικὴν Σχολήν, Οἰκοκυρικὴν Σχολήν διὰ τὰς νεάνιδας καὶ Ἱατρεία διὰ τοὺς ἀπόρους ἀσθενεῖς, καθοδηγῶν πολλὰκις τοὺς ἀπλοῖκους καὶ πτωχοὺς χωρικοὺς τῆς περιοχῆς του καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἐπαγγελματικὰ ἔργα των.

Διέθετε πολλάκις καὶ αὐτὰς τὰς ἀποδοχὰς του δι' ἀνακούφισιν τῶν πενήτων, καὶ δύνатаι τις ἄνευ ὑπερβολῆς νὰ εἴπῃ, ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχουν νὰ παρουσιάσουν σήμερον τὰ Κύθηρα εἶναι ἔργον καὶ δημοῦργημα τοῦ ἀκαταπονήτου Ἱεράρχου των.

Ἡ βαθεῖα Κανονομάθεια τοῦ μεταστάντος καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἱστορίας ἐν γένει, αἱ βαθεῖαι καὶ συνεχεῖς, ὁλονύκτιοι πολλάκις, μελέται του, κατέστησαν καὶ ἀνέδειξαν τοῦτον, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, σοφόν.

Διετέλεσε μέλος τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀριστίνδην Ἱερᾶς Συνόδου μέλος, τῆς γνώμης του πάντοτε ἐχούσης ἰδιαιτέραν βαρύτητα καὶ εἰς τὰ πλέον σοβαρὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας.

Πεμπτουσία καὶ ἀπόσταγμα τῶν ἁγίων αὐτοῦ μόχθων καὶ κόπων εἶναι αἱ ἐκδεδομένοι ἤδη ὑπερπεντήκοντα σοβαρὰ μελέται αὐτοῦ καὶ εὐάριθμοι ἀνέκδοτοι εἰσέτι τοιαῦται.

Ἰδιαιτέρως κράτιστον Θεολόγον, βαθὴν ἀνατόμον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ὀρθὸν ἐρμηνευτὴν τῶν θείων ἀληθειῶν, ἀποδεικνύει τὸ κλασσικὸν καὶ περισπούδαστον ὀγκῶδες ἔργον του («Ἐξομολογήσεις»), ἀποτελούμενον ἐκ 500 περίπου σελίδων, εἰς τὰς ὁποίας παρέχεται δαφιλῆς καὶ ὀρθὴ καθοδήγησις εἰς τοὺς πνευματικὸς Πατέρας—Ἐξομολόγους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς προσερχομένους εἰς τὸ σωτήριον Μυστήριον τῆς Ἱερᾶς ἐξομολογήσεως πιστούς. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἀποτελεῖ ἄριστον βοήθημα εἰς τοὺς Ἐξομολόγους διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἐκτέλεσιν τοῦ δυσκολοτάτου ὄντως τούτου καθήκοντος των.

Εἶχεν ἔτοιμον πρὸς ἐκτύπωσιν ὁ μεταστὰς Ἱεράρχης πολυσέλιδον ἔργον του, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἁγίων 40 Μαρτύρων, ἀλλ' ἡ ἡγάδα ἐξέλιξεν τῆς νόσου του δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἐκδώσῃ τοῦτο τύποις. Εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην Μονὴν ἐνεγράφη καὶ ἀνήκεν ὁ μεταστὰς ἀπὸ τοῦ εἰς Ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης διορισμοῦ του, εἰς ἣν κατ' ἐκδηλωθεῖσαν ἐπιθυμίαν του ἐζήτησε νὰ ταφῆ, ὡς ἐκ τῶν ἱερῶν δεσμῶν του πρὸς ταύτην, τοὺς ὁποίους δεσμούς του παντοιοτρόπως ἐξεδήλου, ἀγαπῶν τὸ Μοναστήριον τοῦτο καθ' ὑπερβολήν.

Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία, τιμῶσαι τὰς γονί-

μους πρὸς αὐτὰς ὑπηρεσίας του, ἀπένειμαν εἰς τὸν μεταστάντα κατὰ καιροὺς διάφορα τιμητικὰ μετάλλια καὶ διπλώματα, ὡς δίκαιον καὶ ὀφειλόμενον ἔπαινον καὶ ἀντιμίσθιον τῶν μόχθων του. Διὰ τῶν βραβείων τούτων τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας προβάλλεται ὁ μεταστὰς ὡς φωτεινὸν παράδειγμα πρὸς μίμησιν, πλὴν ὅμως δὲν ἀποτελοῦν εἰμὴ σκιὰν μόνον τῶν οὐρανίων βραβείων καὶ ἀμοιβῶν, τὰς ὁποίας θέλει ἀποδώσει αὐτῷ ὁ δίκαιος Θεός, τὸν Ὅποιον τόσον πιστῶς ὑπηρετήσῃ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ μακροῦ βίου του ὁ προκείμενος νεκρός, καταλιπὼν εἰς ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους φωτεινὸν ὄντως ὁδηγὸν εἰς τὰς δυσκόλους ἡμέρας τῆς ἐποχῆς μας, διὰ μίαν οὐρανοδρομὸν πορείαν.

Τοιοῦτον ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς ἐγνωρίσατε καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξετιμήσατε τὸν μεταστάντα, Μακαριώτατε Δέσποτα, ἀγαπητοὶ ἄγιοι ἀδελφοὶ καὶ εὐσεβεῖς Χριστιανοί. Ἐνάρετον, εὐπαίδευτον καὶ πεφωτισμένον Ἱεράρχην, βαθύφρονα σύμβουλον, πολύτιμον συνεργάτην ἐν τῷ πολυσχιδεῖ τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας ἔργῳ. Διὰ τοῦτο μεγάλως θλίβεται ἡ σεβασμία Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ περιούσιος τοῦ Κυρίου Λαός, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ γεραροῦ Ἱεράρχου.

(Φωνὴ θρηνοῦντων ἠκούσθη περὶ σε καὶ φωνὴ ὀδυρομένων ἀνήγγειλε τὸν ἔπαινόν σου).

Σεπτὲ καὶ μακαριστὲ Ἱεράρχα.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἀναλαμβάνεις τὴν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἀποδημίαν σου, ἡμεῖς πάντες οἱ παρεστῶτες ἐν θερμῇ πρὸς τὸν Κύριον προσευχῇ καὶ ὀλοκαρδίῳ ψυχικῇ συγκινήσει, μόλις συγκρατουμένη, θρηνοῦμεν τὴν στήθεσί σου.

Ἡ σεπτὴ σορὸς σου, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ὁποίας ἀντηλαλεῖ ὁ ὑπέροχος τῆς αἰωνιότητος τόνος, εἶναι ἐστεφανωμένη ἀπὸ τὰς γονιμωτάτας ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, τοὺς μόχθους σου τοὺς ἱερούς, τὰς μελέτας σου τὰς βαθεῖας, τοὺς ἐνθουσιασμούς σου τοὺς ἁγίους, τὸ φωτεινὸν σου παράδειγμα.

Ἡ μνήμη σου, προσφιλῆς καὶ σεβασμία, θὰ ἀποτελῇ δι' ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους τὴν διαρκῆ ἐμπροάγματον ἐπόμνησιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ καὶ τοῦ ιδεώδους, ἐπὶ τὴν σημαίαν τοῦ ὁποίου ἐτάχθημεν ὡς στρατιῶται καὶ διάκονοι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ἐνῶ μετ' ὀλίγον θὰ ἀναπαύσαι εἰς τὴν σιγὴν τοῦ ἁγίου τάφου σου, ἐπὶ τὴν σκιάν τοῦ Ταῦγέτου, καὶ εἰς τὸν ἱερὸν χῶρον τῆς σεβασμίας Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἁγίων 40 Μαρτύρων, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία μὲ στοργὴν ἔχει ἀποταμιεύσει ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς τὸ τιμημένον ὄνομά σου, θὰ μετονοσιώσῃ τὸν θρηνον ἡμῶν εἰς προσευχὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἰς μνημόσυ- νόν σου αἰώνιον. Ἄλλ' ἐν ταῦτῳ, παρακαλεῖ τὴν ἁγίαν ψυχὴν σου, ἵνα, καθ' ὃν τρόπον ὡς Ἱεράρχης ἐν ζωῇ, μέλος τῆς ἐπὶ τῆς γῆς στρατευσμένης τοῦ Χριστοῦ ἡμῶν Ἐκκλησίας, διαρκῶς προσήχεσο πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ πάντων, οὕτω καὶ τώρα, καὶ μάλιστα περισσότερον τώρα, εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ὡς μέλος τῆς θριαμβουσύνης πλέον Ἐκκλησίας Του, μὴ παύσης προσευχόμενος ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τῶν θείων καὶ σωτηριῶν τοῦ Ἐὐαγγελίου ἀληθειῶν, ὑπὲρ τῆς

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΩΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΣ *

Ἡ ἐπιστροφή τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν σχισματικῶν ὑπῆρξε κύριον μέλημα τοῦ Χρυσόστομου, ὁ ὁποῖος ἐβλεπεν εἰς τὴν αἵρεσιν τὴν ματαιώσιν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς D. Attwater λέγει, ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἦτο περισσότερον αὐστηρὸς κατὰ τῶν αἰρετικῶν ἢ κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν. Ἄλλ' ἡ αὐστηρότης του εἶχε τὰς ρίζας τῆς εἰς τὴν εὐσπλαγγίαν²².

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 503 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 17-18 τεύχους. 22. Donald Attwater, St. John Chrysostom, London 1959, σελ. 89,90.

Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῶν ταγῶν αὐτῆς, ὑπὲρ τοῦ χριστοπικῶν πληρώματος, ὑπὲρ τοῦ κόσμου σύμπαντος. Ἀμήν.

Βιογραφικὸν σημείωμα.

Ὁ αἰδιμος οὗτος Ἱεράρχης ἐγενήθη ἐν Μαγούλα τῆς Σπάρτης τὴν 8ην Ἰουνίου 1892, ἐκ γονέων Εὐαγγέλου, ἱερέως, καὶ Παναγιωτίσσης.

Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἀργότερον συνεπλήρωσε τὴν μόρφωσίν του, εἰδικευθεὶς εἰς τὴν πρακτικὴν θεολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια Μονάχου καὶ Λειψίας. Προσελθὼν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Κλήρου—ἀχειροτονήθη διάκονος τὸ 1916 καὶ πρεσβύτερος—ἀρχιμανδρίτης τὸ 1922. Ἀπὸ τὸ 1918-1922 διετέλεσε καθηγητὴς ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει. Κατόπιν ὑπῆρξε ὡς Ἱεροκλήρυξ Μεσσηνίας καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Καλαμῶν (1921-1922), ὡς Ἱεροκλήρυξ πρωτοσυγκελλεύων καὶ διευθυντὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης (1932-1937) καὶ ὡς ὑποδιευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς (1937-1939). Ἀπὸ τοῦ 1939-1948 διετέλεσεν ἱερατικῶς προϊστάμενος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου κοινότητος τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Λειψίας. Τὸ 1942 συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς Γκεσταπὸ ἐνεκλείσθη εἰς τὸ στρατόπεδον συγκεντρώσεως πολιτικῶν ὁμήρων Νταχάου. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1948 διωρίσθη καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευσιν, διατέλεσας διευθυντὴς τῆς Πατριάρχου Ἐκκλ. Σχολῆς (1948-1951), τῆς Ἐκκλ. Σχολῆς Κορίνθου (1951-1952) καὶ τοῦ Ἀνωτέρου Ἐκκλ. Φροντιστηρίου Καλαμῶν (1952-1956).

Τὴν 18ην Ἀπριλίου 1956 ἐξελέγη παμψηφεί ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου μητροπολίτης τῆς Μητροπόλεως Κυθήρων. Ἡ χειροτονία του ἐτελέσθη τὴν 22αν Ἀπριλίου εἰς τὸν Ἱ. Ν. Ἀγ. Κωνσταντίνου Ὁμοιοίας, ἐνεθρονίσθη δὲ ἐν Κυθήροις κατὰ τὴν Μ. Πέμπτην 3ην Μαΐου 1956.

Ὁ Χρυσόστομος, ὅπως ὅλοι οἱ Πατέρες, ἐδέχτο τὴν ὀρθόδοξον καθολικὴν ἐκκλησιολογίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον ἐντὸς τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι βεβαία καὶ ἀσφαλῆς ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Μία μόνον ὁδὸς σωτηρίας ὑπάρχει διὰ τοὺς αἰρετικούς, ἡ ἐπιστροφή εἰς τὴν Ἀλήθειαν, πού διατηρεῖ ἀνόθευτον ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Ὁ θρησκευτικὸς συγκρητισμὸς δὲν παρεπλάνησε τὸν Χρυσόστομον νὰ ἀλλοιώσῃ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων ἀκολουθουμένην παράδοσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ αἵρέσεις καὶ τὰ σχίσματα δὲν

Ὁ Μητροπολίτης Μελέτιος, ἐκ τῶν λογιωτέρων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχει δημοσιεύσει πλῆθος μελετῶν, ἐξ ὧν παραθέτομεν τὰς ἐξῆς:

«Βίος καὶ Πολιτεία, Εἰκονογραφία καὶ Ἀσματικὴ Ἀκολουθία Ὁσίου Νίκωνος τοῦ «Μετανοεῖτε», 1933. «Τὸ Ἡμερολόγιον καὶ τὸ Πάσχα», 1934. «Ὁ Βρεσθένης Παρθένιος, Λακεδαιμόνιος Βιβλιογράφος», 1936. «Ἡ ποιητὴ ὡς μέσον ἀγωγῆς» (παιδαγωγικὴ μελέτη), 1950. «Ἡ Πατριὰς τοῦ Γένους Σχολή», 1951. «Ὁ Σταυρὸς δόξα τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας», 1957. «Τὸ Dahau» ΚΙ 29-IV-1945», Λεύκωμα ἀφιερωμένον τοῖς Ἑλλησι νεκροῖς τοῦ Dahau, 1957. «Σύστημα Ἱερῶν Ἐξομολογητικῆς», 1960. «Μνημεῖον Ἑθνικῆς Εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστόν», 1961. «Γάμος, Οἰκογένεια, Διαζύγιον Ἀνασύστασις λυθέντος γάμου», 1961. «Ἡ προσευχὴ καὶ ὁ Ἱερεύς», 1961. «Ἀσματικὴ Ἀκολουθία, βίος καὶ θαύματα Ὁσίου Θεοδώρου, προστάτου τῶν Κυθήρων», 1961. «Ἀσματικὴ Ἀκολουθία καὶ θαύματα ὁσιοπαρθενομάρτυρος Ἐλέσης τῶν Κυθήρων», 1961. «Παράκλησις εἰς τὴν Παναγιάν Μυρτιδιώτισσαν», 1961. «Διατί ταφή καὶ ὄχι καῦσις τῶν νεκρῶν», 1962. «Ὁ γάμος καὶ ἡ ἐπισκοπικὴ ἄδεια ὡς στοιχεῖον ἐγκυρότητος ἀπαραίτητον», 1963. «Εἰσηγήσις ἐνώπιον τῆς Σ. Ἱεραρχίας, Α'. Ἀποστολικὴ Διακονία. Β'. «Τὸ Οἰκονομικὸν Πρόβλημα», 1963. «Συνάλληλος ἡ συμπόρευσις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας. Πολιτικοὶ νόμοι — Ἱεροὶ Κανόνες. Μία αὐθεντικὴ τῶν Ἱερῶν Κανόνων ἐρμηνεία», 1963. «Διοικητικὴ ἀναδιάρθρωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», 1963. «Γάμος κληρικῶν καταταχθέντων εἰς τὰξιν λαϊκῶν. Ὁ χαρακτήρ τῆς ἱερωσύνης ἀνεξάλειπτος», 1964. «Τὸ θέμα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας ἐνώπιον τοῦ Συντάγματος», 1964. «Ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν»: α) «Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία», ἐν «Γρηγόριος Παλαμάς», ΜΗ', 1965, σ. 93-95. β) «Ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία», αὐτόθι, σ. 162-175. «Ἱεραρχία. Πλήρωσις τῶν κενῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν. Τὸ μεταθετὸν ἀντικανονικόν», 1965.

συνιστοῦν τὴν Ἐκκλησίαν, τοῦ Ἀληθοῦς Χριστοῦ ὑπάρχοντος μόνον εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν²³. Καὶ ἐνῶ ἡ αἵρεσις ἦτο διὰ τὸν Χρυσόστομον κάτι τὸ φρικτὸν καὶ ἀποτρόπαιον, οἱ αἵρετικοὶ τοῦ ἦσαν συμπαθεῖς: «Τὰ γὰρ αἵρετικὰ δόγματα, τὰ παρ' ὧν παρελάβομεν, ἀναθεματίζειν χρή, καὶ τὰ ἀσεβῆ δόγματα ἐλέγχειν, πᾶσαν δὲ φειδῶ ἀνθρώπων ποιέσθαι, καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας»²⁴. Δι' αὐτὸ καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν αἵρετικῶν ἦσαν συνεχεῖς καὶ ἄοκνοι.

Ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ παραδείγματος ἔκαμε τὸ πᾶν διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ Γότθων, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ Ἀρειανισμοῦ. Εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους Γότθους παρεχώρησεν Ἐκκλησίαν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν, διὰ νὰ τελοῦν τὴν λατρείαν εἰς τὴν γλῶσσάν των, ἐχειροτόνησε διακόνους καὶ ἱερεῖς καὶ μετέβαινε πολλάκις καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὸν Ναὸν των, διὰ νὰ κηρύξῃ πρὸς αὐτοὺς τῇ βοήθειᾳ μεταφραστοῦ. Ἐχειροτόνησεν ἐπίσης τὸν Οὐνίλαν Ἐπίσκοπον διὰ τοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Γότθους, καὶ ἀπέστειλεν ἱεραποστόλους εἰς τὰς ἀποικίας των, τὰς περὶ τὸ στόμιον τοῦ Δουνάβεως καὶ τὰς κατὰ μῆκος τῆς Μαύρης θαλάσσης πρὸς βορρᾶν. Δὲν ἐλησμόνησε δὲ καὶ τοὺς νομάδας Σκύθας περὶ τὸν Δούναβιν, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπέστειλεν ἱεραποστόλους²⁵.

Αἱ προσπάθειαι τοῦ αὐτοῦ ἀναδεικνύουν τὸν Χρυσόστομον ὡς ἱεραπόστολον ὄχι μόνον τῆς ἐκκοσμηκευμένης χριστιανικῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἱεραπόστολον τῶν αἵρετικῶν, δίδων καὶ εἰς ἡμᾶς παράδειγμα πρὸς μίμησιν καὶ ὑπενωθμίζων ὅτι ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει μεγίστην εὐθύνην διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ φωτός τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἑτεροδόξων, οἱ ὅποιοι ἐμπλακέντες εἰς τὰ δίκτυα τοῦ θρησκευτικοῦ οὐμα-

νισμοῦ—ἀνθρωποκεντρισμοῦ—δὲν δύνανται διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων νὰ ἐξέλθουν τοῦ ἀδιεξόδου, παρὰ τὰς καλὰς προθέσεις των.

Ἄλλ' ὁ Χρυσόστομος ὑπῆρξε καὶ ὁ ἱεραπόστολος τῶν εἰδωλολατρῶν, διὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν ὁποίων εἰργάσθη πάντοτε, ἰδιαίτερος δὲ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐξορίας του. Ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀντελαμβάνετο τὴν φυλάκισιν ὡς θύραν, ποῦ ἠνοίγετο διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς προσωπικὰς του ταλαιπωρίας καὶ δοκιμασίας, οὕτω καὶ ὁ Χρυσόστομος, παραβλέπων τὰς ἀφαντάστους προσωπικὰς του δοκιμασίας, πόνους, ἀσθενείας, ταπεινώσεις, κινδύνους, ἐξευτελισμούς, δι' ἐν μόνον ἐνδιεφέρετο, διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου²⁶.

Ἡ Φοινίκη τῆς Συρίας εὕρισκετο εἰσέτι εἰς τὸ σκότος τῆς εἰδωλολατρίας. Ἀπὸ τὸν ἱστορικὸν Θεοδώρητον πληροφοροῦμεθα, ὅτι ὁ Χρυσόστομος «μαθὼν τὴν φοινίκην ἔτι περὶ τὰς τῶν δαιμόνων τελετὰς μεμνημένοι, ἀσκητὰς μὲν ζήλω θείῳ πυρπολουμένους συνέλεξε, νόμοις δὲ αὐτοὺς ὀπλίσας βασιλικοῖς, κατὰ τῶν εἰδωλικῶν ἐξέπεμψε τεμενῶν. Τὰ δὲ τοῖς καταλόουσι τεχνίταις καὶ τοῖς τούτων ὑπουργοῖς χορηγούμενα χρήματα οὐκ ἐκ ταμείων λαμβάνων βασιλικῶν ἀνήλυσκεν, ἀλλὰ τὰς πλοῦτῶ κομώσας καὶ πίστει λαμπρυνόμενας γυναῖκας φιλοτίμως αὐτὰ παρέχειν ἀνέπειθε, τὴν ἐκ τῆς χορηγίας φυομένην εὐλογίαν δεικνύς. Τοὺς μὲν οὖν ὑπολειφθέντας τῶν δαιμόνων σηκούς τούτου τοῦ τρόπου ἐκ βάθρων ἀνέσπασεν»²⁷.

Ἐδρικόσμενος τῶρα ἐξόριστος εἰς Νίκαιαν ἐνεθυμήθη τὴν Ἱεραποστολὴν τῆς Φοινίκης. Γράφει λοιπὸν πρὸς τὸν πρεσβύτερον Κωνσταντίνον, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποστείλει ὡς ἱεραπόστολον ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ 399, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ «πόσαι ἐκκλησιαὶ ὠκοδομήθησαν καὶ τίνες ἄνδρες ἅγιοι μετέστησαν εἰς τὴν Φοινίκην καὶ εἴ τις πλεον γέγονε προκοπῆς». Ἄλλ' ἡ Ἱεραποστολὴ εἰς τὴν Φοινίκην φαίνεται, ὅτι ἀντεμετόπιζε σοβαροὺς κινδύνους. Οἱ εἰδωλολάτραι, ἀναθαρρήσαντες ἴσως λόγῳ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ Χρυσόστομου ἀπὸ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου, ἤρχισαν διωγμὸν κατὰ τῶν χριστιανῶν. Δι' αὐτὸ ὁ ἅγιος Πατριάρχης ἐνθαρρύνει τὸν Κωνσταντίνον: «Τῇ τετάρτῃ τοῦ Πανέμου μηνὸς (β' δεκαπενθήμερον τοῦ Αὐγούστου καὶ α' δεκαπενθήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου)

23. Εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ κατωτέρω λόγοι τοῦ ἁγίου Πατρός: «Εἰ μὲν γὰρ τὸ δόγμα ἔχει διεστραμμένον κἂν ἄγγελος ἦ, μὴ πείθω, μὴ μόνον ἀνθρώπος ἦ· εἰ δὲ ὀρθὰ διδάσκει, μὴ τῷ βίῳ πρόσχε, ἀλλὰ τοῖς ῥήμασιν». (Εἰς Β' Τιμ. ὁμιλ. 2,3 PG 62,610. Εἰς Ἐβρ. ὁμιλ. 34,1. PG 63,231). Ὁμοίως καὶ τὰ ἐξῆς: «Καθ' ἕνα ἐν τοῖς βασιλικοῖς νομίμασιν ὁ μικρὸν τοῦ χαρακτῆρος περικόπως ὄλον τὸ νόμισμα κίβηλον εἰργάσατο· οὕτω καὶ ὁ τῆς ὑγιᾶς πίστεως καὶ τὸ βραχυτάτον ἀνατρέψας, τῷ παντὶ λυμαινεται, ἐπὶ τὰ χείρονα προῖαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς» (Ὁμιλ. Α' εἰς τὴν πρὸς Γαλ., PG 61, 622). Πρβλ. καὶ Κωνστ. Μουρατίδου, Ἡ οὐσία καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 180-1 καὶ Ἀθανασίου Γιεβτιτς, Ἡ Ἐκκλησιολογία τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομον, Ἀθήναι 1967, σελ. 178-183.

24. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἀναθεματίζειν 4, PG 48,952. Πρβλ. ἐνθ' ἄνωτ., 948 καὶ PG 61,282. Πρβλ. καὶ Εὐαγγ. Θεοδωροῦ, Ἡ στάσις ἐναντι τῶν ἑτεροδόξων κατὰ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, ἐν Περιοδικῷ «Ἐκκλησία» 1-2 (1971) 33, ἐνθα λέγει ὅτι: «Πᾶς μετὰ τῶν αἵρετικῶν διάλογος δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν ἢ δικαιοσύνην ἀπὸ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν ἀλήθειαν».

25. Πρβλ. Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστορία, V, κεφ. ΛΑ', PG 82, 1257-8, κεφ. Α', στ. 1257. Ὁμοίως ὁμιλ. τοῦ Χρυσόστομου πρὸς τοὺς Γότθους, PG 63, 499-510. Βλ. καὶ Χρυσ. Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 76 καὶ D. Aftwateer, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 91.

26. Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ἀρχιμ. Ἀναστ. Γιαννουλάτος ὅτι: «Ἐὰν λάβῃ κανεῖς ὑπ' ὄψιν του ὅτι τὸ ἐκκλησιακὸν αὐτὸ ἱεραποστολικὸν ἐνδιαφέρον ἐκδηλώνεται ἀπὸ ἓνα δικόμμενον ἐπίσκοπον εἰς ἡμέρας τόσον κρισίμους διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐννοεῖ καλύτερον πᾶς ἡσθάνετο ὁ Χρυσόστομος τὴν Ἱεραποστολὴν. Καμμία ἐποχὴ, ὅσον δύσκολος καὶ ἐὰν εἶναι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ πλευρᾶς ἐσωτερικῶν προβλημάτων, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῇ ἀκατάλληλος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἱεραποστολικῆς δράσεως μεταξὺ τῶν ἔθνικῶν. Ἡ ὑπερνίκησις τῆς εἰδωλολατρίας, τόσον ἐντὸς ὅσον καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, εἶναι ἀδιάκοπον χρέος τῆς καὶ κρίνει τὴν ζωτικότητά τῆς» (Θ.Η.Ε., τ. Δ' στ. 24).

27. Ἐκκλ. Ἱστορία V, κεφ. ΚΘ', PG 82, 1257. Βλ. καὶ «Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως», ἐκδ. Ζωῆς, Ἀθήναι 1932, σελ. 205 καὶ ἐξ.

Ἐπὶ τῇ 7ῃ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου του

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΝΗΡ ΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΗΣ ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΣΒΑΪΤΣΕΡ

«Ἐδωκε τοῖς πένθησιν ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλμ. ρια' 9 καὶ Β' Κορ. θ' 9).

Τὸ παρόν, οἶονεῖ ἐπιμνημόσυνον, ἄρθρον, ὅπερ δημοσιεύεται ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 7ης ἐπετείου τῆς ἐκδημίας (5 Σεπτεμβρίου 1965) τοῦ 90ετοῦς μεγάλου χριστιανοῦ «ἀνθρωπιστοῦ»¹ Ἀλβέρτου Σβάιτσερ (Albert Schweitzer 1875-1965), πρωτίτως μὲν ἀφιερῶνται «εἰς τιμὴν καὶ μνήμην» τοῦ «γνησίου» τούτου ἀνθρώπου, δεύτερον δὲ καταχωρεῖται ἐνταῦθα, ἵνα καταδειχθῇ, ὅτι καὶ εἰς τὸν τεχνοκρατικὸν αἰῶνα ὑπάρχουν εἰσέτι ἀληθῶς ἄνθρωποι ὡς ὄντως φιλόανθρωποι, ἐμπνεόμενοι καὶ ἐνδυναμούμενοι ὑπὸ τοῦ Θεοανθρώπου εἰς ἔργα ἀγαθὰ.

Ἡ πολυδιάστατος προσωπικότης καὶ τὸ πολυσχιδῆς ἔργον τοῦ Σβάιτσερ, ὅστις λόγῳ τῆς ἀνθρωπιστικῆς καὶ λοιπῆς δράσεώς του δικαίως ἐχαρακτηρίσθη ὡς «ὁ μεγαλύτερος ἀνὴρ»² τοῦ παρόντος αἰῶνος, θὰ ἀποτελοῦν αἰώνιον δίδαγμα καὶ ὑπόδειγμα φιλανθρώπου προσφορᾶς καὶ αὐτοθυσίας χάριν τῶν συνανθρώπων, διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς ἀδιακρίτως φυλῆς, φύλου, γλώσσης, θρησκείας καὶ ἐθνικότητος.

Ἐκ καταγωγῆς καὶ προελεύσεως ἄλλωστε ὁ

1. Ἡ λέξις ἀνθρωπιστής χρησιμοποιεῖται ἐνταῦθα οὐχὶ ὑπὸ τὴν φιλοσοφικὴν καὶ οὐμανιστικὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν, ἥτις δηλοῖ τὸν ἐργαζόμενον πρὸς προαγωγὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Βλέπ. σχετ. Κ. Γεωργιούλη, Ἀνθρωπισμός, πρῶτος, δεύτερος καὶ τρίτος, ἐν Μεγ. Παιδαγωγικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, Ἀθῆναι 1967, Τόμ. Ια, σ. 274.

2. Βλέπ. Ἀπέθανε καὶ ἐκηδεύθη ὁ Ἄλμπερτ Σβάιτσερ, εἰδήσις ἐν ἔφημερ. Καθημερινή, 7.9.65.

μέλλων ἀπὸ Νικαίας διεξορμᾶν ταῦτα διαπέμπομαι τὰ γράμματα πρὸς τὴν σὴν θεοσέβειαν παρακαλῶν, ὅπερ ἀεὶ παρακαλῶν οὐκ ἐπαυσάμην, κἂν χαλεπότερος τοῦ νῦν κατέχοντος γένηται ὁ χειμὼν, κἂν μείζονα τὰ κύματα, μὴ διαλιπεῖν τὰ σεαυτοῦ πληροῦντα εἰς τὴν οἰκονομίαν, ἧς ἐξ ἀρχῆς ἦσθ· λέγω δὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν καθάραισιν, τῶν ἐκκλησιῶν τὰς οἰκοδομάς, τῶν ψυχῶν τὴν ἐπιμέλειαν· μηδὲ σε ὑπτιον ποιεῖτω τῶν πραγμάτων ἢ δυσκολία. Οὐδὲ γὰρ κυβερνήτης τὸ πέλαγος ὄρων μαινόμενον καὶ διανιστάμενον ἀποστήσεται τῶν οἰάκων· ἀλλ' οὐδὲ ἰατρὸς τὸν κάμνοντα βλέπων τῇ νόσῳ κρατούμενον ἀναχωρήσει τῆς θεραπείας, ἀλλὰ τότε μάλιστα ἕκαστος τούτων τῇ τέχνῃ χρήσεται. Καὶ σὺ τοίνυν δέσποτά μου τιμιάτατε καὶ εὐλαβέστατε, πολλῆ χρησαίτω τῇ προθυμίᾳ, μηδὲ ὑπτιον ποιεῖτω σε τὰ συμβαινόντα· οὐ γὰρ ὑπὲρ ὧν ποιοῦσιν ἡμᾶς ἕτεροι κακῶν λόγον δώσομεν, ἀλλὰ καὶ μισθὸν ληψόμεθα. Εἰ δὲ

Σβάιτσερ εἶχε τὰς προϋποθέσεις καὶ κατεῖχε, θὰ ἐλέγομεν, τὴν ἰκανότητα καὶ δυνατότητα νὰ συνθέτῃ φαινομενικὰς ἢ καὶ οὐσιαστικὰς διαφορὰς καὶ ἀντιθέσεις, ὡς θέλει καταφανῆ τοῦτο πάραυτα καὶ δὴ εἰς βιογραφικὰ στοιχεῖα.

Γερμανόφωνος γάλλος, καθότι ἄλσατος, ἐγεννήθη τῷ 1875 ἐν Kaisersberg τῆς Ἀλσατίας. Υἱὸς καὶ ἐγγονος παστόρων, θεὸς δ' ἐκ μητρὸς τοῦ μεγάλου γάλλου ὑπαρξιστοῦ φιλοσόφου Jean-Paul Sartre, ἐσπούδασε Θεολογίαν καὶ Φιλοσοφίαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, ἀνακηρυχθεὶς διδάκτωρ ἀμφοτέρων τῶν ἐπιστημῶν. Ἐν συνεχείᾳ, παρηκολούθησε μαθήματα Φιλοσοφίας εἰς τὴν Σορβόννην, γενόμενος δὲ Ὑφηγητῆς τῆς Θεολογίας τῷ 1909 ἐδίδαξεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Στρασβούργου. Συγχρόνως διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ αὐτόθι θεολογικοῦ Σεμιναρίου τοῦ Ἁγ. Θωμᾶ. Ἐκ παραλλήλου ὑπηρετεῖ ὡς βοηθὸς ἐφημέριος καὶ ἱεροκλήρυς εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Νικολάου τῆς αὐτῆς πόλεως.

*

Α'. Ἐρευνητῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης, σχολιαστῆς-ὑπομνηματιστῆς ἰδίᾳ τῆς τριάδος τῶν Συνοπτικῶν Εὐαγγελίων³, μελετητῆς καθὼς καὶ μιμητῆς ἐν πολλοῖς τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν συνέ-

3. Βλέπ. ἡμέτερον ἄρθρον, Ὁ μέγας χριστιανὸς ἀνθρωπιστῆς Ἀλβέρτος Σβάιτσερ, ἐν περιοδ. Καινὴ Κτίσις 48/703/ Σεπτ. 1971, σ. 347-8.

αὐτοὶ τὰ παρ' ἑαυτῶν μὴ εἰσενέγκαιμεν, ἀλλὰ ῥαθυμήσαιμεν, οὐδὲ εἰς τοῦτο ἡμῶν προσθήσεται ὁ τῶν πραγμάτων θόρυβος· ἐπεὶ καὶ Παῦλος δεσποτήριον οἰκῶν καὶ τῷ ξύλῳ προσδεδεμένος τὰ αὐτοῦ ἐποίει καὶ Ἰωνᾶς ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ θαλαττίου θηρὸς φερόμενος καὶ οἱ τρεῖς παῖδες οἱ ἐν τῇ καμίνῳ διατρίβοντες· καὶ οὐδένα τούτων τὰ ποικίλα δεσποτήρια ταῦτα ῥαθυμότερον πεποίηκε. Ταῦτ' οὖν ἐννοῶν, δέσποτά μου, καὶ Φοινίκης καὶ Ἀραβίας καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν μὴ παύση φροντίζων Ἐκκλησιῶν, εἰδὼς ὅτι πλείονα λήψη τὸν μισθόν, ὅσῳ καὶ τοσούτων ὄντων τῶν κωλυμάτων τὰ παρ' αὐτοῦ εἰσφέρεις. Καὶ γράφειν δὲ ἡμῖν συνεχῶς μὴ κατόκνει, ἀλλὰ καὶ πυκνότερα»²⁸.

(Συνεχίζεται) Ἱερομ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΨΑΝΗΣ, δ. Θ.

28. Κωνσταντίῳ πρεσβυτέρῳ, ἐπιστ. ΣΚΑ', ΡΓ 52, 732-733.

γραψε, πλὴν ἄλλων σχετικῶν, πλείστας ὄσας πραγματείας, ἐξ ὧν μνημονευτέαι αἱ ἀκόλουθοι⁴.

— Τὸ Μυστήριον τοῦ Μεσσιανισμοῦ καὶ τοῦ Πάθους, (Das Messianitäts und Leidensgeheimnis, Tübingen), 1901.

— Ὁ Μυστικισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, (Die Mystik des Apostels Paulus, Tübingen), 1931.

— Ἱστορία τῆς ἐρεύνης περὶ τοῦ βίου Ἰησοῦ, (Geschichte der Leben Jesu-Forschung, Tübingen), 1913.

— Ἱστορία τῆς περὶ Παύλου ἐρεύνης, (Geschichte der Paulinischen-Forschung, Tübingen), 1911.

— Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ αἱ Παγκόσμιοι θρησκείαι, (Das Christentum und die Weltreligionen, Strassburg), 1923.

Παραλλήλως ἠσχολήθη μὲ τὴν συγγραφὴν ἔργων φιλοσοφικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι:

— Κατάπτωσις (Παρακμὴ) καὶ ἀνοικοδόμησις τοῦ πολιτισμοῦ, (Verfall und Wiederaufbau der Kultur, München), 1923, καὶ Πολιτισμὸς καὶ Ἠθικὴ (Kultur und Ethik, τόμοι 1 καὶ 2).

— Οἱ μεγάλοι Στοχασταὶ τῶν Ἰνδιῶν, (Les grands Penseurs de l'Inde), Paris, 1936.

— Δρόμος πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα (Weg zur Humanität), Stuttgart, 1958.

Β'. Εἰς τὴν ἐν γένει δρᾶσιν καὶ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις τοῦ πολυμεροῦς καὶ ταλαντούχου αὐτοῦ ἀνθρώπου, τόσον ἐν Στρασβούργῳ, ὅσον καὶ εὐρύτερον ἐν Εὐρώπῃ, ἀνάγονται πλὴν ἄλλων καὶ τὰ κατωτέρω.

Κηρύττων ὡς εὐαγγελικὸς θεολόγος ἀφ' ἐνὸς καὶ προσφέρων τὴν «διακονίαν» του ὡς πάστωρ ἀφ' ἑτέρου, ὕμνει ταυτοχρόνως τὸν Θεὸν ὡς καλλιτέχνη. Διάσημος δεξιότηνης ὀργανίστας (ἐκκλησιαστικοῦ μουσικοῦ ὄργανου), θαυμαστής καὶ ἔξοχος ἐρμηνευτὴς ἰδίως τῶν ἔργων τοῦ Bach, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν «ἀνακάλυψιν», τὴν γνῶσιν, ἐκτίμησιν καὶ διάδοσιν αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ διὰ τῶν συναυλιῶν του, ὡς ἐπίσης τῶν συναφῶν σημαντικῶν συγγραφῶν του⁵.

Γ'. Ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης, ὡς καὶ ἀναλόγων χριστιανικῶν ἀνθρωπιστικῶν ἰδεῶν, λόγων καὶ ἔργων, ὅλως δὲ

ἰδιαίτερος ἐκ τοῦ παραδείγματος διακονίας⁶ τοῦ Θεανθρώπου-Ἐσταυρωμένου καὶ τοῦ Ὁραματιστοῦ τῆς ὁδοῦ πρὸς Δαμασκόν, τοῦ Ὁποίου καὶ μιμητῆς, ὡς εἶπομεν, ἐν πολλοῖς ἐγένετο, ὡσαύτως δὲ ἐπηρεασθεὶς ἐκ λόγων τοῦ ὁμογλώσσου του μεγάλου ποιητοῦ Goethe⁷, ἐφρόνει ὅτι μία θαυμασία ἰδέα ἢ διακήρυξις, ἂν δὲν μετασχηματισθῆ εἰς πρᾶξιν (δρᾶσιν), θὰ ἀπωλέσῃ μέγα μέρος τοῦ κύρους της.

Ἐπιζητῶν τὴν τελειότεραν μορφήν τοῦ κοινωνικοῦ προορισμοῦ του, ἠπείγετο ὁ διακεκριμένος αὐτὸς θεολόγος νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου «πρᾶξις ἐπίβασις θεωρίας»⁸.

Εἰς τὸν φιλόθεον τοῦτον καὶ φιλάνθρωπον δὲν ἐβράδυνε νὰ δοθῆ ἢ παρὰ τῆς Θ. Προνοίας ἀφορμὴ καὶ «ἡ διὰ τῶν ἔργων σωτηρία» ἥρχισεν ἐν καιρῷ εὐθέτω. Οὕτως, ἐνῶ διῆγε τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἐπληροφορήθη τυχαίως, ἐξ ἐνὸς δελτίου ἱεραποστολῆς, περὶ τῆς ἐλλείψεως ἰατρῶν εἰς τὸ Gabon (Δυτικὴ Ἰσημερινὴ Ἀφρικὴ). Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν ἐκλαβὼν ὡς θεῖαν κλήσιν, ὅπως συντελέσῃ ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἐκ ποικίλων δεινῶν καὶ ἀσθενειῶν κατατρυχομένων «μαύρων» συνανθρώπων του, ἀπεφάσισε νὰ σπουδάσῃ ὁ Ὑψηγητῆς τῆς Θεολογίας Ἱατρικὴν! Ἄλλωστε, ὡς ἔγραφεν ἀργότερον ὁ ἴδιος, «εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ ζήσω γιὰ τὴν Τέχνην καὶ τὴν Ἐπιστήμην μέχρι τὰ 30 μου χρόνια καὶ μετὰ εἶχα τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀφοσιωθῶ σὲ μιὰ ὑπηρεσίαν καθαρῶς ἀνθρωπιστικὴν»⁹. «Ἦθελα νὰ γίνω γιαντρός γιὰ νὰ μπορέσω νὰ ἐργασθῶ χωρὶς λόγια. Ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια εἶχα ἀναλωθῆ σὲ λόγους. Μὲ χαρὰ ἐξεπλήρωσα τὸ ἔργο μου σὰν καθηγητῆς τῆς Θεολογίας καὶ ἱεροκήρυκας. Μὲ τὸ καινούργιο ὅμως ἔργο μου δὲν θὰ μιλοῦσα γιὰ τὴ θρησκείαν τῆς ἀγάπης, ἀλλὰ θὰ τὴν ἐφήρμοζα»¹⁰.

Ὡς εἶναι πρόδηλον, αἱ μέχρι τότε βιβλικαὶ μελέται του καὶ λοιπαὶ ἔρευναὶ του, ἢ ἐν γένει μόρφωσις καὶ καλλιέργειά του, τὸ ἐντονον θρησκευτικῶν βιωμάτων του συντέειναν εἰς τὸν ἐξανθρωπισμὸν του διὰ τῆς ὀξύτητος τοῦ κοινωνικοῦ - φιλάνθρωπου αἰσθητηρίου του.

Μετὰ τὸ πέρας καὶ τῶν ἱατρικῶν σπουδῶν του, παρηκολούθησεν εἰδικὰ μαθήματα ἐπὶ τῶν τροπικῶν νόσων.

Δ'. Ἐπιθυμῶν, ὡς ἄλλος Μέγας Βασιλεῖος, ὅπως βοηθήσῃ τοὺς πάσχοντας συνανθρώπους του κατ' ἄμεσον, θετικὸν καὶ πλέον συγκεκριμένον τρόπον, διακατεχόμενος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀγχώδους βιώματος τοῦ ἱεροῦ «ἀσθενοῦς» ἐμπνευστοῦ του κατὰ κυριολεξίαν ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν¹¹, ἐγκατέλειψε τὴν

4. Βλέπ. Ἰω. Δροῦλια, Σβάιτσερ Ἀλβέρτος, ἐν Θρησκευτικῇ καὶ Ἠθικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ, Ἀθῆναι 1967, Τόμ. 11ος, στ. 1,2, ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

5. Βλέπ. ἔργον του, J. S. Bach, Le musicien-poète, Paris 1905. Σημειωτέον μάλιστα, ὅτι ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ μουσικοδιδασκάλου Winter προέβη εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ. Σημειωθῆτω προσέτι, ὅτι ἐκ παραλλήλου ὁ Σβάιτσερ ἐθαύμαζε καὶ τὸν ἕτερον μέγαν μουσουργὸν R. Wagner—βλέπ. σχετ. Ἀ. Σβάιτσερ, Ἡ ζωὴ μου καὶ ἡ σκέψις μου, Ἀθῆναι 1966, σ. 8.

6. Πρβλ. περὶ νίνεως ποδῶν Μαθητῶν ὑπὸ τοῦ Θ. Διδασκάλου. Ἰωάν. ιγ' 1-18.

7. Βλέπ. «τὰ λόγια τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαίτε: «στὴν ἀρχὴ ὑπῆρξε ἡ δράσις». Ἀ. Σβάιτσερ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 96.

8. Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, Λόγος περὶ δόγματος, κεφ. 12, Ἐ.Π. 35, 1081.

9. Ἀ. Σβάιτσερ, μνημ. ἔργ., σ. 91.

10. Τοῦ αὐτοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 102.

11. «Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ;» Β' Κορ. ια' 29.

Πρὶν ἀπὸ 50 χρόνια

Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗ *

«Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνας ἐκεῖ ἐκαθίσταμεν καὶ ἐκλαίσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών» (Ψαλμ. ρλστ' 1).

Καὶ ἦτο πράγματι βαθὺς καὶ ἀσίγηστος ὁ πόνος τῆς αἰχμαλωτισμένης καὶ ἐξορίστου ἀπὸ τὰ ἱερά της χώματα ἐβραϊκῆς ψυχῆς. Καὶ οἱ σκλαβωμένοι ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους Ἰουδαῖοι ἐμαζεύοντο κάθε τόσον εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν τῆς Βαβυλώνας, εἰς τὸν Τίγρη, εἰς τὸν Εὐφράτην, ἔστρεφαν γεμάτην θερμὴν εὐλάβειαν καὶ ἰσχυρὰν νοσταλγίαν τὴν σκέψιν των εἰς τὴν πατρῶαν γῆν, τὴν εὐλογημένην καὶ θεοδώρητον Σιών, τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔκλαιαν, ἔκλαιαν μὲ σπαραγμούς καὶ θρήνους ἔκλαιαν τὴν χαμένην των Πατρίδα, ἔκλαιαν τὰ ὅσια καὶ ἱερά τῆς ἁγίας των θρησκείας, πού εἶχαν φύγει ἀπὸ τὰ χέρια των.

Τότε, 500 καὶ πλέον χρόνια π.Χ., οἱ Ἑβραῖοι. Τώρα, 50 χρόνια ἀπὸ τοῦ 1922, ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς ἐλευθέρας Ὀρθοδόξου Ἑλλάδος. Τί ἦταν δι' ἡμᾶς τοὺς Μικρασιάτας ἢ Μικρὰ Ἀσία; Ἦταν ἡ ἀγαπημένη Πατρίδα μας, ἡ θεόδοτος γενέτειρά μας. Ἐκεῖ ἐγεννηθήκαμε καὶ ἐκεῖ εἶδαμε τὸ πρῶτον φῶς τῆς ζωῆς μας. Ἐκεῖ ἐβαπτισθήκαμε Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἐκεῖ ἐμεγαλώσαμεν ἐμπνεόμενοι ἀπὸ τὰ ἱερώτερα ἰδανικά τῆς τιμιωτάτης φυλῆς μας. Ἐκεῖ ἐλατρεῦσαμεν τὸν Θεὸν τῶν Πατέρων μας. Καὶ ἐκεῖ ἀφήσαμεν τὰ ἱερά ὅσα τῶν προσφιλῶν προγόνων μας. Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

*

Τί ἦτο ἡ Μ. Ἀσία δι' ὅλους ἡμᾶς τοὺς Ὀρθο-

* Ἀπὸ τὸ περιοδικὸν «Ὁ Σωτήρ», ἔτος ΙΓ', ἀριθ. φ. 564 τῆς 20ῆς Σεπτεμβρίου 1972.

λαμπρὰν πανεπιστημιακὴν σταδιοδρομίαν του, θυσιάσας κοινωνικὴν θέσιν, ἀνέσεις, καλλιτεχνικὰς ἐπιδόσεις καὶ λοιπὰς ἐπιδιώξεις, βλέψεις καὶ κατακτήσεις, χάριν τῆς πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον δι' εἰλικρινοῦς ἐνδιαφέροντος ἐμπράκτου ἀγάπης¹².

Πρὸς τοῦτοις, εἰδικευμένος πλέον ἰατρός, συνοδούμενος ὑπὸ τῆς συμψύχου συζύγου του Ἑλένης Μπρέσλαου, τῆς καὶ πολυτίμου καταστάσεως συνεργάτιδος καὶ βοηθοῦ του εἰς τὸ ἔργον του, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος του τὴν ἡμέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς τοῦ 1913 καὶ μεταβὰς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἰσημερινὴν Ἀφρικὴν, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Libaréné παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ogoewe, πλησίον τῆς Libreville, πρωτεύουσης τοῦ Gabon.

Ἐκεῖ, εἰς τὸ Λαμπρενέ, ὅπερ ἐξ αὐτοῦ κατέ-

δόξους Ἕλληνας; Ἦταν ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολή μας. Ἐκεῖ ἐμεγάλωσε καὶ ἠνδρώθη ὁ Χριστιανισμός. Ἐκεῖ ἔλαμψε καὶ ἐκραταιώθη ἡ Ὀρθοδοξία. Λῆκνον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κοιτὶς τῆς Ὀρθοδοξίας ἡ Ἀνατολή. Ἐκεῖ ἐπιστεύθη καὶ ἐλατρεύθη καὶ ἐδοξάσθη μὲ βαθὺ καὶ ἔντονον θρησκευτικὸν αἶσθημα ὁ ἀληθινὸς ἐν Τριάδι Θεός. Αὐτὴν περιώδευσε καὶ καθηγίασε μὲ τὸν λόγον καὶ τοὺς κόπους του, μὲ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας του ὁ μέγας τῶν Ἐθνῶν ἀπόστολος, ὁ Παῦλος, καὶ πρὸς αὐτὴν ἔγραψε καὶ ἀπέστειλε τόσας ἐπιστολάς του, διὰ νὰ τὴν στερεώσῃ εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἁγίαν του Ἐκκλησίαν. Αὐτὴν ἐδόξασεν ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης μὲ τὰς ἐπτὰ Ἐκκλησίας τῆς Ἀποκαλύψεως του, τὴν Ἐφεσον, τὴν Σμύρνην, τὴν Πέργαμον, τὰ Θυάτειρα, τὰς Σάρδεις, τὴν Φιλαδέλφειαν, τὴν Λαοδίκειαν καὶ τὴν καθηγίασε μὲ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ἱερὸν τάφον του. Αὐτὴν κατηλύθησαν μὲ τὰ τίμια αἵματα καὶ τὰ ἱερά των λείψανα οἱ καλλίνικοι τοῦ Χριστοῦ Ὁμολογηταὶ καὶ Μάρτυρες καὶ μὲ τοὺς θαυμαστοὺς πνευματικοὺς των ἀγῶνας οἱ Ὅσιοι καὶ Δίκαιοι Πατέρες. Αὐτὴν ἐλάμπρυναν αἱ ἐπτὰ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ εἰς τὰ εὐλογημένα της ἐδάφη συνέταξαν τὸ ἱερώτατον τῆς ἀνωμότητος Πιστεῶς μας Σύμβολον. Αὐτὴν ἐπὶ αἰῶνας ἐφώτιζαν καὶ κατηύθυναν εἰς Χριστὸν μὲ τὰ ἀθάνατα κηρύγματα των οἱ θεοφόροι τῆς Ἐκκλησίας μας Πατέρες καὶ αὐτὴ ἔδωκε τοὺς τρισμεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος, Βασιλείους, καὶ Γρηγορίους, Χρυσοστόμους καὶ Φωτίους καὶ Μάρκους Εὐγενικούς καὶ ἄλλην τὴν λαμπρὰν τῶν θείων τῆς Πιστεῶς μας προμάχων καὶ διδασκάλων παράταξιν καὶ χορείαν. Ἐκεῖ ἐπὶ δύο χιλιάδας περίπου χρόνια ἐπιστεῦτο μὲ τὴν ἀληθινήν

στη περιώνυμον, ἴδρυσεν μετὰ μυρίων μόχθων, κόπων καὶ ἀγῶνων τὸ νοσοκομεῖόν του πρὸς νοσηλείαν καὶ περίθαλψιν τῶν ἰθαγενῶν, «σπλαγχνισθεῖς ἐπ' αὐτοῖς», οἵτινες εὐρίσκοντο «ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ... καὶ ἐν κακώσει»¹³.

Διὰ τὴν διοργάνωσιν καὶ τὸν τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ νοσηλευτηρίου τοῦτου περιήλθε πολλάκις εὐρωπαϊκὰς πόλεις, δίδων συναυλίας καὶ διαλέξεις, ἵνα συλλέξῃ τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΔΡΟΥΛΙΑΣ

12. Πρβλ. Ἰω. Δρουλία, Schweitzer Albert ἐν Μεγ. Παιδαγωγικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, Ἀθῆναι 1968, Τόμ. 4ος, σ. 741.

13. Ἦσ. νγ' 4.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΛΗ

Οὐδόλως εἶναι ἀληθές.

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. κ. Δημήτριος ὁ Α', κατὰ τὴν πρώτην πρὸς Ἑλληνα δημοσιογράφον συνέντευξιν ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν Ὄρθονον, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐδήλωσε χαρακτηριστικῶς τὰ ἑξῆς: «Τίποτε ἀπολύτως δὲν θὰ γίνῃ ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἑνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ, χωρὶς τὴν συγκατάθεσιν πασῶν τῶν ἀπὸ τὸν κόσμον Ὀρθοδόξων καὶ ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ».

Οἱ Πατριαρχικοὶ οὗτοι λόγοι εἶναι νέα ἀπόδειξις, ὅτι οὐδόλως εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον σπεύδει εἰς μίαν βεβιασμένην Ἑνωσιν, ὡς ἰσχυρίζονται οἱ ἀδίκως κατ' αὐτοῦ βάλλοντες. Τὸ ζήτημα τῆς Ἑνώσεως ἀντιμετωπίζεται οὐχὶ μετὰ σπουδῆς, ἀλλὰ ὀραλιστικῶς δι' ἀντικειμενικοῦ ὑπολογισμοῦ τῶν ἐπιπροσθούτων εἰς αὐτὴν ἐμποδίων, διὰ δυνα-

μικῆς ἐπιστρατεύσεως πασῶν τῶν δυνατοτήτων πρὸς ἄρσιν αὐτῶν, δι' εἰλικρινοῦς συνεννοήσεως πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν οἰκουμενικοῖς διαλόγοις, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς προετοιμασίας Πανορθόδοξον Διασκέψεων πρὸς καθορισμὸν τῆς ἐνιαίας στάσεως τῆς Ὀρθοδοξίας ἐναντι τῶν ἑτεροδόξων.

Ἡ παράδοσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τῆς 12ης μέχρι τῆς 16ης Σεπτεμβρίου 1972 συνεκροτήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου καὶ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδου, Διορθόδοξον Θεολογικὸν Συμπόσιον, τοῦ ὁποῖου μετέσχον ἐκπρόσωποι τῶν πλείστον ἐκ τῶν ἀπὸ τὸν κόσμον Ὀρθοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν, ὡς καὶ ἑτεροδόξοι τιες παρατηρηταί, οἵτινες ἐν ἀδελφικῷ πνεύματι ἔλαβον μέρος εἰς τὰς γενομένας συζητήσεις.

Πίστιν καὶ ἐδοξάζετο μετὰ τὴν πλέον εὐάρεστον εἰς τὸν Θεὸν λατρείαν ἢ Παναγία Τριάς. Καὶ ὡς τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1922 συνεκλονίζαν μετὰ τοὺς θριαμβευτικούς τῶν ἡχῶν τῶν Ὀρθοδόξων ναῶν τὰ σήμαντρα καὶ «οἱ καμπάνες» ἀπὸ τὰ πανύψηλα «καμπαναριά» τῶν διαλαλοῦσαν μετὰ ἱερὰν καύχησιν τὴν ἀήττητον Πίστιν καὶ συγκαλοῦσαν τοὺς πιστοὺς εἰς λατρείαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

*

Ὁρθόδοξος Ἀνατολή. Αὐτὴ ἦτο ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή. Τότε. Ἔως τότε. Ἄλλ' ἀπὸ τότε; Ἀπὸ τὸ 1922 καὶ ὡς τώρα, 50 ὀλόκληρα χρόνια; Καταστροφῆς, ὄλεθρος, ξεριζώμα κάθε ἱεροῦ καὶ ὁσίου, ἐρήμωσις, ἀφανισμός, ὄλεθρος πανθεϊσμοῦ! Ἀνετράπησαν τὰ πανάγια τοῦ Θεοῦ θυσιαστήρια, ὅπου ἐπὶ αἰῶνας ἀνεφέρετο πρὸς τὸν Οὐράνιον Πατέρα ἢ ἀναίμακτος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἡ θυσία. Ἐκρημνίσθησαν χιλιάδες τῆς Ὀρθοδοξίας ἱεροὶ ναοί. Ἐβεβηλώθησαν τὰ ἅγια τῶν Ἁγίων καὶ δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ τώρα ψυχὴ καὶ γλῶσσα νὰ ὑμνῇ τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα. Δὲν ἀναπέμπεται ἡ θεία δοξολογία. Δὲν κτυπᾷ χριστιανικὴ καμπάνα. Δὲν λειτουργεῖται ἡ εὐλογημένη γῆ τῶν πατέρων μας. Κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή καταπατεῖται καὶ βεβηλώνεται ἀπὸ ἀπίστους καὶ ἀνιέρους λαοὺς. Καὶ ἡμεῖς ἐχάσαμεν τὴν Πατρίδα μας, ἐχάσαμεν τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν μας.

*

Ἄλλ' ὅχι δὲν τὴν ἐχάσαμεν. Τὴν κλαίμεν βέβαια τώρα ἐπὶ 50 χρόνια μετὰ τὴν ζωντανὴν ἀνάμνησίν της, ὅπως οἱ ἐξόριστοι τῆς Βαβυλῶνος Ἰουδαῖοι. Ἄλλ' ἡμεῖς εἴμεθα Χριστιανοὶ καὶ ὡς χριστιανοὶ οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπι-

ζητοῦμεν» (Ἐβρ. ιγ' 14). Καὶ αὐτὴ, ἀσάλευτη καὶ ἀμετακίνητη καὶ αἰωνία πατρίδα μας, εἶναι ὁ οὐρανός, ὁ τρισένδοξος οὐρανός. Καὶ πρὸς τὴν αἰωνίαν μας Πατρίδα ἄς στρέφονται ὅλοι οἱ πόθοι τῆς ψυχῆς μας, ὅλοι αἱ βλέψεις τῆς ζωῆς μας, ὅλοι οἱ ἀγῶνες τοῦ πνεύματος κατὰ τῆς ὑλοφροσύνης καὶ τῆς σαρκός. Παρὰ τοῦτο, μολονότι ἐξεριζώθημεν, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐχάσαμεν τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν μας. Τὴν ἐπήραμεν μαζί μας οἱ προσφυγόντες εἰς τὴν ἐλευθέρην Πατρίδα. Καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι τὴν κρατοῦμεν σφικτὰ ἀκεραία καὶ ἀνόθευτον, ἀμόλυντον ἀπὸ αἱρέσεις καὶ πλάνας καὶ μιαρὰς βεβηλώσεις εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας μας. Κρατοῦμεν καὶ μεταδίδομεν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν τὴν ἀμώμητον Πίστιν, τὰς ἱεράς της Παραδόσεις, τὰ ὅσια καὶ ἱερά της, τὸ πατερικὸν της πνεῦμα, τὴν ζείδωρον πνοήν, τὴν πανάρετον ζωὴν τῆς ἀγίας, τῆς παναγίας Ὀρθοδοξίας μας. Ἐχάσαμεν τὰ ἱερά της ἐδάφη. Δὲν ἐχάσαμεν τὰ ἱερώτατα σύμβολα καὶ διδάγματα της. Ἐχάσαμεν τὸ θησαυροφυλάκιον, δὲν ἐχάσαμεν τὸν ἀτίμητον θησαυρόν. Αὐτὸν τὸν ἐπήραμε μαζί μας. Αὐτὸν τὸν κατέχομεν. Αὐτὸν τὸν μεταβιβάζομεν εἰς τοὺς ἀπογόνους καὶ ἐπιγόνους μας. Καὶ τίς οἶδεν—ὁ Κύριος οἶδεν— ἂν δὲν θὰ ἔλθῃ πάλιν ἡ μεγάλη καὶ λαμπρὰ καὶ ἀγία ἡμέρα, ὅποτε τὸ φῶς καὶ ἡ χάρις, ἡ ἀλήθεια καὶ δόξα τῆς Ὀρθοδοξίας νὰ λάμψῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν περισσότερον μάλιστα λαμπρὰ καὶ δοξασμένη καὶ κραταιὰ καὶ ἀπὸ πρὶν; Ναί, θὰ ὑψωθῇ καὶ πάλιν τῆς Ἐκκλησίας ὁ ζωοποιὸς σταυρός, θὰ σημάνουν πανηγυρικά «οἱ καμπάνες» της, θὰ ἱερούργηθουν ἀνακαινιζόμενοι οἱ βεβηλωθέντες ἱεροὶ ναοί της. Καὶ θὰ προσέλθουν κατὰ μυριάδας οἱ πιστοὶ εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριόν της διὰ νὰ δεῖξουν τὴν χάριν εἰς τὴν δύναμιν, τὴν δόξαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς μας.

Μικρασιάτης.

Κατὰ τὸ Συμπόσιον τοῦτο, περὶ τοῦ ὁποῖου λεπτομερείας βλέπει ὁ ἀναγνώστης εἰς ἄλλην στήλην τοῦ παρόντος, ἐξετασθέντος τοῦ γενικοῦ θέματος («Ἡ παράδοσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου»), ἐγένοντο εἰσηγήσεις καὶ ἐνδιαφέρουσαι συζητήσεις ἐπὶ σπουδαιότατων ἐπὶ μέρους θεμάτων, οἷα εἶναι ἡ οὐσία τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως, αἱ ἀπαιτήσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐκ τῆς συγκληθησομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἡ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας θεώρησις τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἡ ἔννοια τῆς προσαρμογῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, τὰ προβλήματα τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ἡ σχέσις Ὁρθοδόξου Θεολογίας καὶ Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, τὸ ζήτημα τῆς ἐξελίξεως καὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς λατρείας κ.τ.τ.

Ἡ παρορθόδοξος αὕτη συνάντησις, ἥτις κατεκλείσθη δι' ἐπισκέψεων τῶν Συνέδρων εἰς τὸ ἀποτελοῦν ἐστὶν τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως Ἅγιον Ὄρος, ἔδειξεν ἔνθεν μὲν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν δυναμικὸν χαρακτήρα τῆς παραδόσεως ταύτης, ἐτέρωθεν τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ ὅλου πρακτικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας καὶ τρίτον τὴν ἀνάγκην τῆς συνενώσεως τῶν δυνάμεων τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς ἀκτινοβολίαν αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ καὶ πρὸς τελεσφόρον διεξαγωγὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου.

Οἱ κατάλληλοι Κατηχηταί.

Τὸ ὑπὸ τῆς Μονίμου Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς Νεολαίας καὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ὁργανωθὲν Β' Πανελλήνιον Συνέδριον Ὑπευθύνων Κατηχητικοῦ Ἔργου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, ὅπερ συνεκροτήθη ἀπὸ 19ης μέχρι 22ας Σεπτεμβρίου 1972 ἐν τῷ Διορθόδοξῳ Κέντρῳ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης, ἡσχολήθη περὶ τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τῆς ἐξευρέσεως, ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπιμορφώσεως τῶν καταλλήλων Κατηχητῶν, οἵτινες δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπλῶς πρόσωπα ἰκανὰ πρὸς νοησιαρχικὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ χαρισματοῦχοι προσωπικότητες, ἔχουσαι παιδαγωγικὸν ἔστικτον καὶ κατηχητικὸν τάλαντον, ἀκτινοβολοῦσαι τὴν «πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων» (Α' Κορ. ιβ', 28· Ἐφ. δ', 11) ἐπενεργοῦσαν Θ. Χάριν, προβάλλουσαι τὴν ὠραιότητα τῆς οὐρανοῦ πραγματικότητος ὑλοποιημένην εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν προσωπικὴν ζωὴν, κατέχουσαι τὴν διδακτικὴν τεχνικὴν καὶ μεθοδολογίαν διὰ τὴν προσαρμογὴν τῆς κατηχητικῆς ἔλης εἰς τὰς οἰκολογικὰς ἀνάγκας καὶ τὴν βιώσφαιραν τῶν κατηχητοπαίδων καὶ τέλος ἀναζωπυροῦσαι τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ» (Β' Τιμ. α', 6) διὰ συνεχοῦς ἀνανεώσεως τῆς πνευματικῆς φαρέτρας τῶν. Τὰ εἰς δημιουργίαν τοιούτων Κατηχητῶν ἀφοροῦντα πορίσματα καὶ αἱ σχετικαὶ προτάσεις καὶ ὑποδείξεις τοῦ Συνεδρίου, καταλλήλως ἀξιοποιούμενα ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ τῆς μνημονευθείσης Μονίμου Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ συντελέσουν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν συνέχισιν τῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνοδικῆς πορείας τῆς Κατηχητικῆς Διακονίας τῆς Πατρὸς μας, τῆς ὁποίας τὸ ποῖον ἐν τελευταίᾳ ἀναλύ-

σει ἐξαργυρᾶται κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐκ τοῦ ποιοῦ τῶν Κατηχητῶν.

Ἀποκαλύπτει τὴν ἀποτυχίαν.

Ἡ («Πράβδα») εἰς πρόσφατον κύριον ἄρθρον της τονίζει, ὅτι («ἡ θρησκευτικὴ πίστις πρέπει νὰ ἐκριζωθῆ») διὰ τῆς δράσεως τῶν κομμουνιστῶν, οἵτινες δέον νὰ γίνοντι («δραῶντες ἄθεοι»). Ἀφορμὴν διὰ τὴν ἀντιθρησκευτικὴν ταύτην ἐκστρατείαν τῆς κομμουνιστικῆς ἐφημερίδος ἔδωκε τὸ γεγονός, ὅτι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτης, εἰς πολλὰς Χώρας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως παρατηρεῖται σήμερον ἐπιβίωσις ἢ καὶ ἀναβίωσις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ ὅτι ἀκόμη καὶ μέλη τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος ἐκκλησιάζονται καὶ καταφεύγουν εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς τοῦ βαπτίσματος, τοῦ γάμου κ.λπ.

Οὕτω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ σπασμωδικὸν αὐτὸ δημοσίευμα τῆς («Πράβδας») ἀποκαλύπτει τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα καὶ πλέον ἀντιθρησκευτικῆς ἐκστρατείας τῶν κομμουνιστῶν. Εἶναι ἐπὶ τέλος καιρὸς νὰ ἀντιληφθοῦν οἱ κομμουνισταί, ὅτι οὐδεμία κοσμικὴ δύναμις εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐκρίζωσιν («τῆς φυσικῆς τάσεως καὶ στροφῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀναλόγον πρὸς τὴν τοῦ ἡλιάνθου σταθερὰν στροφὴν πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τῆς μαγνητικῆς βελόνης πρὸς τὸν βορᾶν»).

«Ἐγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος».

Ὁρθῶς πολλοὶ τῶν ὀρμαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων κατηγοροῦν τὴν τακτικὴν ὀρισμένων Κυβερνήσεων, αἵτινες δεικνύουν τάσεις πρὸς κατάργησιν τῆς περὶ τῶν ἐκπτώσεων ποινικῆς νομοθεσίας. Οὕτω λ.χ. ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Οὐάσιγκτων καρδινάλιος Ὁ Μπόυλ, εἰς πρόσφατον διάλεξίν του ἐντὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς ἀμερικανικῆς πρωτεύουσας, ἐτόνισε χαρακτηριστικῶς, πρὸς τοὺς ἄλλοις, τὰ ἑξῆς: «Εἰς τὴν περιβόητον δίκην τῆς Νυρεμβέργης οἱ δικασταὶ ὠνόμασαν τὰς ἐκπτώσεις, τὰς ὁποίας ἐπέβαλλον οἱ ἐγκληματῆται πολέμου εἰς τὰς ἐν Γερμανίᾳ Ἑβραίας («ἐγκλημα κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος»). Πῶς εἶναι δυνατὸν τὸ ἐγκλημα ἐκεῖνο νὰ θεωρηθῆ σήμερον νόμιμος πράξις;... Εἶναι δυνατὸν ἄνθρωποι νὰ ἀποφασίζοντι περὶ τῆς ζωῆς ἢ τοῦ θανάτου ἄλλων ἀνθρώπων;».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν συγνάκις ἐπαναλαμβανόμενον ἀστήρικτον ἰσχυρισμὸν, ὅτι αἱ ἐκπτώσεις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συντελέσουν εἰς τὴν λύσιν τοῦ δημογραφικοῦ προβλήματος, ὁ καρδινάλιος ἀπαντᾷ, ὅτι ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι «ἀνῆθικος καὶ ἀπαράδεκτος. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτάξωμεν τὸ ἄτομον εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ νὰ τὸ φονεύσωμεν ἐπέρ αὐτῆς. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀντιστροφὴν τῶν ἀξιών. Ἡ κοινωνία ὑπάσχει διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν κοινωνίαν. Ἐὰν τὸ ἄτομον πρέπει νὰ ὑποταχθῆ ὀλοσχερῶς εἰς τὴν κοινωνίαν, τότε οὐδεὶς πλέον εἶναι ἀσφαλῆς. Μία τάξις ἀνθρώπων θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς ἄλλην μικροτέραν ἢ ἀσθενεστέραν τάξιν τὸν θάνατον, ἐφαρμοζουσα ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ἀρχήν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ίερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Τοῦ ἔργου τῶν Μέσων καὶ Ἀνωτέρων Ἱερατικῶν Σχολῶν κατὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος 1971-72.

Α'. ΣΧΟΛΑΙ

Κατὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος 1971-1972 ἐλειτούργησαν ἐν συν-ὄλῳ δώδεκα (12) Ἱερατικαὶ Σχολαί, ἤτοι: α) Ἐξ (6) Μέσαι Ἐπιταξίῃ, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἐλειτούργουν ὡς ἐξατάξιοι Ἱερατικαὶ Σχολαὶ καὶ αἱ ὁποῖαι δι' ἐνεργειῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέκτησαν τὴν πλήρη ἰσοτιμίαν πρὸς τὰ ἐξατάξια Γυμνάσια κλασσικῆς κατευθύνσεως εἰς τὴν ἑβδόμη (Ζ') τάξιν τούτων διδασκομένων ἀποκλειστικῶς θεολογικῶν μαθημάτων. β) Δύο (2) Ἀνώτερα Ἱερατικὰ Σχολαί, τὰ ἄλλοτε Ἀνώτερα Ἐκκλησιαστικὰ Φροντιστήρια, τὰ ὁποῖα μετερρυθμίσθησαν ὡς πρὸς τὸ πρόγραμμα καὶ τὴν διδασκτέαν ὕλην. γ) Τὸ Ἱερο-διδασκαλεῖον Βελλᾶς καὶ ἡ Ἀνώτερα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, λειτουργοῦσα ἐπίσης ὡς Ἱεροδιδασκαλεῖον. δ) Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Ἀθωνιάς Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ καὶ ε) Ἡ Μέση Νυκτερινὴ Ἱερατικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν.

Ἐν ταῖς Ἱερατικαῖς Σχολαῖς ἐφοίτησαν κατὰ τὸ ἔτος 1971-1972 1.745 Ἱεροσπουδασταί, ἐναντι τῶν 1.489 τοῦ προηγούμενου ἔτους 1970-71.

Εἰς τὰς Σχολὰς ταύτας κατεβλήθη πᾶσα προσπάθεια πρὸς καλλιέργειαν τῆς Ἱερατικῆς κλήσεως τῶν Ἱεροσπουδαστῶν καὶ ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς τῶν ζωῆς καὶ τοῦ πολιτιστικοῦ τῶν ἐπιπέδου.

Εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συντελουμένου εἰς τὰς Ἱερατικὰς Σχολὰς ἔργου ἐβοήθησαν ἀποφασιστικῶς καὶ αἱ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν κατὰ τόπους Σεβασμιωτῶν Μητροπολιτῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 Κανονισμοῦ συσταθεῖσαι Σχολικαὶ Ἐφορίαι. Εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις θὰ ἦτο δυνατὸς ἀδύνατος ἢ ὁμαλὴ λειτουργία τῶν Σχολῶν, ἐὰν ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Σχολικῆς Ἐφορίας δὲν ἀνελάμβανον νὰ ἐπιλύσουν τὰ ποικίλα προβλήματα τῆς ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως αὐτῶν λειτουργούσης Σχολῆς.

Β'. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ

Ἡ πλέον σύντονος προσπάθεια κατεβλήθη, ἵνα ἐξασφαλισθῇ τὸ κατάλληλον διὰ τὴν Ἱερατικὴν Ἐκπαίδευσιν διδασκτικὸν προσωπικόν, καὶ δὴ ὅσον τὸ δυνατόν κατάλληλοι κληρικοί.

Ἦδη ἅπασαι αἱ Σχολαὶ διευθύνονται ὑπὸ δοκίμων Κληρικῶν, κατεχόντων τὸ ἀπαραίτητον ὀρθόδοξον Ἱερατικὸν ἦθος καὶ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἢ καὶ διδακτορικὸν δῖπλωμα.

Διὰ τῆς ὑπαγωγῆς δὲ τοῦ τακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας εἰς τὸν Ο.Δ.Δ.Ε.Π. ἀπὸ ἀπόψεως ἱατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως καὶ συνταξιοδοτήσεως, ἐλύθη κατ' εὐχὴν ἓνα σπουδαῖον πρόβλημα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας.

Χάριν ἐπιμορφώσεως καὶ συντονισμοῦ τοῦ διδασκτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας ὀργανώθησαν δύο (2) ἐκπαιδευτικὰ συνέδρια (εἰς Τῆνον 1970 καὶ Ἀγίαν Βαρβάραν Ἀττικῆς 1971), διοργανοῦνται δὲ καὶ τρίτον ἀπὸ 1-3 Σεπτεμβρίου ἐ.ε. Δύο δὲ μικρότερας κλίμακος τοιαῦτα ὀ-

γανώθησαν κατὰ Δεκέμβριον 1971 καὶ Ἀπρίλιον 1972 με θέματα: α) Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἱερέως σήμερον καὶ β) Τὸ μάθημα τῆς Ποιμαντικῆς.

Γ'. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ-ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ

Εἰς τὴν προσπάθειάν του, ὅπως ὀργανωθῇ τελείως καὶ ἀνυψωθῇ πνευματικῶς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία, τὸ Γραφεῖον Προγραμματισμοῦ καὶ Ἐκπαιδεύσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησι. Παιδείας συνέταξε νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, ἀνταποκρινόμενον πλήρως εἰς τοὺς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 21 Κανονισμοῦ τεθέντας σκοποὺς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας. Πέραν τούτου ἀνέθηκεν εἰς δοκίμους συγγραφεῖς τὴν συγγραφὴν εἴκοσι (20) διδασκτικῶν ἐγχειριδίων, προσηρμοσμένων εἰς τὰς νέας κατευθύνσεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας καὶ τὰ πρόσφατα ἐπιστημονικὰ καὶ παιδαγωγικὰ πορίσματα.

Τοῦτο συμβαίνει τὸ πρῶτον εἰς τὰ χρονικὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ προεργασία ἐγένετο ὑπὸ ἐπιτροπῆς Καθηγητῶν Πανεπιστημίου, Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν Μ. Ἐκπαιδεύσεως, Παιδαγωγῶν καὶ Ψυχολόγων, οἵτινες προσέφεραν τὴν συμβολήν των ὅλως ἀφιλοκερδῶς καὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸ ἐν λόγῳ Γραφεῖον, πέραν τούτου δι' ἐγκυκλίων ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατατοπίζει καὶ καθοδηγεῖ τοὺς διδάσκοντας ἐν ταῖς Ἱερατικαῖς Σχολαῖς εἰς τὸ δύσκολον αὐτῶν ἔργον.

Δ'. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Τὰ διατιθέμενα κονδύλια διὰ τὴν ἄλλοτε Δημοσίαν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐκπαίδευσιν ἀνέρχονται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 24.078.000 δρχ. ἐτησίως. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν θὰ χορηγηθῇ ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας τὸ ποσὸν τῶν 15.000.000 δρχ. κατὰ τὸ τρέχον ἔτος.

Τὸ ἐπικρατήσαν πνεῦμα συνετοῦς καὶ νηφαλῆς διαχειρίσεως συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν σημαντικοῦ κεφαλαίου διὰ τὸν μερικὸν ἐξοπλισμὸν τῶν Σχολῶν, δι' ἐπίπλωσιν, ἀγορὰν σκευῶν, ἐποπτικῶν μέσων κ.λ.π., ὡς καὶ τὴν συγγραφὴν καὶ ἐκδοσὴν τῶν προαναφερθέντων εἴκοσι ἐγχειριδίων, διὰ τὴν πληρεστέραν μόρφωσιν τῶν Ἱεροσπουδαστῶν.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει ν' ἀναφερθῇ καὶ ἡ ἀμέριστος συμβολὴ Σεβασμιωτῶν Ἱεραρχῶν, ὡς π.χ. τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζάνθης κ. Ἀντωνίου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνοῦ κ.ἀ., διὰ τῆς χορηγήσεως οἰκίματος πρὸς στέγασιν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς ἢ οἰκονομικῆς βοήθειας πρὸς συντήρησιν αὐτῆς.

Ε'. ἈΛΛΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Κατὰ τὸ λήξαν Σχολικὸν ἔτος 1971-72, ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ ὑπολογίξῃ εἰς 90 ὑποψηφίους κληρικούς Β' μισθολογικῆς κατηγορίας καὶ εἰς 30 Γ' μισθολογικῆς κατηγορίας (ἐκ τῆς Νυκτερινῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν), ἀποφοίτους τῶν διαφόρων Ἱερατικῶν Σχολῶν τῆς.

Ἡ ἐπιδίωξις εἶναι ἡ ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέρα ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος ἐπιλογή καὶ μόρφωσις τῶν μελλόντων νὰ περιβληθῶν τὸ μέγα τῆς Ἱερωσύνης ἀξίωμα, ὥστε εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ χειροτονία μόνον μεμορφωμένων Κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ καλύπτουν τὰς ἐφημεριακὰς θέσεις οὐ μόνον τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ὀρισμένας ἐκ τῶν τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ.

Διορθόδοξον Θεολογικὸν Συμπόσιον.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Παν/μίου Θεσσαλονίκης διωργάνωσε Διορθόδοξον Θεολογικὸν Συμπόσιον ἀπὸ 12ης μέχρι 16ης Σεπτεμβρίου ἐ.ε. ἐν τῇ αἴθουσῃ τῆς Φοιτητικῆς Ἑστίας Ἀρρένων «Βασιλεὺς Παῦλος» μὲ θέμα «Ἡ Παράδοσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου». Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συμποσίου, εἰς δ' ἐκλήθησαν καὶ ὠμίλησαν διακεκριμένοι Θεολόγοι Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διεξήχθησαν κατὰ τὸ ἐξῆς πρόγραμμα:

	Τρίτη, 12 Σεπτεμβρίου.		
8.00'-10.00'	Θεῖα Λειτουργία	19.00'-20.00'	σχολούντων τὴν Ὀρθόδοξον Θεολογίαν. Συζήτησις.
11.00'	Προσφωνήσεις: Τοῦ Προέδρου τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμποσίου, Κοσμητοροῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης.		Ἑσπερινὸς εἰς τὸν Ἱ. Ν. τοῦ Ἁγ. Δημητρίου.
Πρόεδρος 16.30'	Καθηγητῆς Παναγιώτης Χρήστου. Καθ. Πρεσβύτερος Isidor Todoran, Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου Sibiu: «Ἡ οὐσία τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως μετὰ ἱστορικῆς θεωρήσεως αὐτῆς».	8.00'-10.00'	Πέμπτη, 14 Σεπτεμβρίου.
17.15'-18.00'	Μητροπολίτης Μύρων κύριος Χρυσόστομος, Καθηγητῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης.: «Ἀπαιτήσεις τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐκ τῆς συγκληθησομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐντὸς τῆς ἐννοίας τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως».	Πρόεδρος 16.30'	Πανηγυρικὴ Θεῖα Λειτουργία εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Καθ. Πρεσβύτερος Isidor Todoran. Πρωθιερεὺς Nikolai Koundiaef, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Leningrand: «Ἐννοια τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως καὶ ἰδιομορφία αὐτῆς».
17.15'-18.00'	Μητροπολίτης Μύρων κύριος Χρυσόστομος, Καθηγητῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης.: «Ἀπαιτήσεις τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐκ τῆς συγκληθησομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐντὸς τῆς ἐννοίας τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως».	17.15'-18.00'	Ἰωάννης Καλογήρου, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Ἐννοια τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ὀρθοδοξίας ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐθνικὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, σημερινὰι σχέσεις καὶ προοπτικαὶ συνεργασίαι τῶν Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».
Πρόεδρος 9.00'	Μητροπολίτης Μύρων κύριος Χρυσόστομος. Σάββας Ἀγουρίδης, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Θεώρησις τῆς ἀνθρωπίνης προόδου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας».	18.30'-19.15'	Τοῦτιου Κοῦν, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Σόφιας: «Ὀρθόδοξος οἰκουμενικὴ συνειδησις ἐν σχέσει πρὸς τὴν παράδοσιν τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν».
9.45'-10.30'	Πρωτοπρεσβύτερος Pavel Ales, Ὑφηγητῆς τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς Πρεσον: «Ἐπιπτώσεις τῆς ἀνθρωπίνης προόδου ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας».	Πρόεδρος 9.00'	Παρασκευή, 15 Σεπτεμβρίου.
11.00'-11.45'	Πρεσβύτερος Οἰκονόμος Στυλιανὸς Χάρακας, Καθηγητῆς τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Βοστώνης: «Ἐννοια τῆς προσαρμογῆς τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον καὶ συγκεκριμέναι μορφαὶ προσαρμογῆς».	9.00'	Καθ. Πρωθιερεὺς Nikolai Koundiaef. Πρωτοπρεσβύτερος Elie Mèlia, Καθηγητῆς τοῦ Ὀρθοδόξου Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου «Ἁγίος Σέργιος» Παρισίων: «Ἐννοια καὶ τάσεις τῆς συγχρόνου Οἰκουμενικῆς Κινήσεως».
Πρόεδρος 16.30'	Καθηγητῆς Σάββας Ἀγουρίδης: Πρωτοδιάκονος Chedomir Draskovich, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου: «Ἐλευθερία καὶ δεσμεύσεις ὑπὸ τῆς Παραδόσεως διὰ τὴν προσαρμογὴν τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον».	9.45'-10.30'	Εὐάγγελος Θεοδώρου, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Θεολογικὴ τοποθέτησις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντι τῆς συγχρόνου Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ ἡ θέσις τῶν ἐπὶ μέρος Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».
17.15'-18.00'	Ἀθανάσιος Δελγκωστόπουλος, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Ἐκτίμησις τῶν προβλημάτων τῶν ἀπα-	11.00'-11'45	Βασίλειος Σταυρίδης, Καθηγητῆς τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης: «Νεαὶ τάσεις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».
		Πρόεδρος 16.30'	Καθ. Πρωτοδιάκονος Chedomir Draskovich. Ἀθανάσιος Γερομιχαλός, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Στάσις τῆς συγχρόνου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τῶν Οἰκουμενικῶν τάσεων».
		17.15'-18.00'	Πρεσβύτερος Alexander Schmemmann, Κοσμητὼρ τοῦ Ὀρθοδόξου Θεολογικοῦ Σεμιναρίου «Ἁγίος Βλαδίμηρος» Νέας Ὑόρκης: «Ἱστορικαὶ ἀπόψεις τῆς Ὀρθοδόξου λατρείας καὶ διαφορισμὸς μεταξὺ μοναστικῶν καὶ κοσμικῶν τύπων λατρείας».

18.30'-19.15' Πρωθιερέυς Blagoy Tchiflianoff, Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Σόφιας: «Ἡ ἔθνατική ἀκολουθία καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν Σλάβων ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν σύγχρονον λειτουργικὴν πραγματικότητα». Συζήτησις.

Σάββατον, 16 Σεπτεμβρίου.

Πρόεδρος 9.00' Καθ. Πρωθιερέυς Blagoy Tchiflianoff. Stojan Gosevich, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου: «Διαπιστώσεις τῆς προσαρμογῆς τῆς λατρείας εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν». Συζήτησις.

9.45'-10.30' Ἀρχιμανδρίτης Παντελεῖμων Ροδόπουλος, Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: «Ἀπόψεις περὶ τοῦ ἔκσυγχρονισμοῦ τῆς λατρείας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος». Συζήτησις.

11.00' Ὁμιλία ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ Διορθοδόξου Θεολογικοῦ Συμποσίου.

Κυριακή, 17 Σεπτεμβρίου.

8.00'-9.30' Θεία Λειτουργία εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

10.30' Ξεναγήσις εἰς τὰ Βυζαντινὰ Μνημεῖα.

16.30' Συνέχισις ξεναγήσεως.

Δευτέρα, 18 — Τετάρτη, 20 Σ/ρίου.

Ἐκδρομὴ εἰς Ἅγιον Ὄρος.

Πέμπτη, 21 Σεπτεμβρίου.

Πρόγευμα. Ἀναχώρησις.

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἡλείας

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἡλείας κ. Ἀθανάσιος τὴν 29 Μαΐου ἐ.ἔ. ἀπεκάλυψε τὴν προτομὴν τοῦ ἱερέως Νικολάου Παπαδημητρίου, ὅστις διετέλεσεν Ἐφημέριος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Βασιλικίου Ἡλείας. Ὁμοίως ὁ Σεβ. ἐξαπέλυσε σχετικὴν Ἐγκύκλιον δι' ἧς ἐξήρε τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀοιδίμου Κληρικοῦ καὶ προέβαλε τοῦτον ὡς πρότυπον ἀξίον μιμήσεως ὑπὸ τῶν χριστιανῶν.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας.

Ὁ Θεολογικὸς Διάλογος Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων.

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Θυατείρων καὶ Μ. Βρετανίας κ. Ἀθηναγόρας μετέβη εἰς τὴν Γενεύην, ἵνα προεδρεύσῃ τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς, ἣ ὅποια κατ' ἀπόφασιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου συνήλθεν εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Κέντρον τῆς Γενεύης τὴν 8ην ἕως 15ην Σεπτεμβρίου διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν. Πρόεδρος τῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἀγγλικανῶν ἦτο ὁ τέως Ἐπίσκοπος Ὁξφόρδης Harry J. Carpenter.

Κατὰ τὴν Σύσκεψιν ἀνεγνώσθησαν Θεολογικαὶ εἰσηγήσεις ἐπὶ ἐρωτημάτων, τὰ ὅποια ὑπέβαλον οἱ Ὀρθόδοξοι πρὸς τοὺς Ἀγγλικανούς καὶ οἱ Ἀγγλικανοὶ πρὸς τοὺς Ὀρθόδοξους.

Ἱερὰ Μητρόπολις Γαλλίας.

Τὴν 3ην Ἰουλίου ὁ Σεβ. κ. Μελέτιος παρευρέθη εἰς τὴν ἐναρξιν τοῦ Λειτουργικοῦ Συνεδρίου εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Ρωσικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Ἁγίου Σεργίου καὶ μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Συρακουσῶν κ. Γεωργίου καὶ τῶν Θεοφιλεστάτων Ἐπισκόπων αὐτοῦ ἠύλογησε τὰς ἐργασίας τοῦ Συνεδρίου τούτου. Τὸ ἑσπέρας ὑπεδέχθη μετὰ πολλῆς ἐγκαρδιότητος τὸν κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου, Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Τὴν 5ην Ἰουλίου ἐδέχθη εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τοὺς φοιτητὰς τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ αὐτῶν κ. Νικολάου Ἀντωνοπούλου. Εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἐτελέσθη εὐχарιστήριος Δέησις, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας προσεφώνησε τοὺς φοιτητὰς καὶ εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀπήνησεν ὁ Καθηγητῆς τῶν κ. Ἀντωνοπούλου. Κατόπιν εἰς τὴν Σχολικὴν αἴθουσαν τῆς Μητροπόλεως προσέφερον εἰς αὐτοὺς ἀναψυκτικά.

Τὴν 7ην Ἰουλίου ὁ Σεβ. πληροφορηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου ἀπήνυθε θερμὴν εὐχὴν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, συνεκάλεσεν εἰς ἕκτακτον συνεδρίασιν τοὺς ἐν Παρισίοις Κληρικοὺς τῆς Μητροπόλεως, συνέταξεν εἰδικὸν μήνυμα, δημοσιευθὲν εἰς τὰς Παρισινὰς ἐφημερίδας καὶ μεταδοθὲν διὰ τοῦ Γαλλικοῦ Ραδιοφώνου καὶ τῆς Τηλεοράσεως, ἐξέθεσεν εἰς προσκύνησιν τὴν φωτογραφίαν τοῦ Μεγάλου Νεκροῦ ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ ἤνοιξε βιβλίον συλλυπητηρίων, τὸ ὅποιον ἐκ τῶν πρώτων ἐσπευσε νὰ ὑπογράψῃ ὁ ἐν Παρισίοις Πρέσβης τῆς Τουρκίας.

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς 7ης, 8ης καὶ 9ης Ἰουλίου ἐδέχθη τὴν ἔκφρασιν τῶν συλλυπητηρίων πολλῶν ὁμογενῶν καὶ ξένων φίλων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἔλαβε σωρείαν ἐπιστολῶν καὶ τηλεγραφημάτων μετὰ τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν τῶν Καρδιναλίων Φρανσουά Μαρτύ Ἀρχιεπισκόπου Παρισίων, Παύλου Γκουγιῶν Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ρέν, τοῦ Ἰωσήφ Μαρτέν, πρῶτον Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ρουέν, πολλῶν Καθολικῶν Ἐπισκόπων, τοῦ Προέδρου τῆς Συνομοσπονδίας τῶν ἐν Γαλλίᾳ Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ κυρίου Μωρίς Σουμάν, Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ πολλῶν ἄλλων προσωπικοτήτων.

Τὴν Κυριακὴν 9ην Ἰουλίου εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Σασίμων κ. Ἱερεμίου καὶ τῶν ἐν Παρισίοις Κληρικῶν τῆς Μητροπόλεως ἐτέλεσεν ἐπιβλητικὸν Μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ Μεγάλου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου. Εἰς τὴν ἐπιμνημόσυνον ταύτην τελετὴν προσῆλθον ἅπασαι αἱ ἐν Παρισίοις Ἐκκλησιαστικαὶ καὶ Διπλωματικαὶ Ἀρχαί, ἐκπρόσωποι τοῦ Γαλλικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἑκατοντάδες Ὀρθοδόξων, Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων πιστῶν θρηνησάντων τὸν θάνατον τῆς ὑπερῶου αὐτῆς μορφῆς τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου τῆς ἐποχῆς μας.

Τὴν 10ην Ἰουλίου ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς διὰ Κωνσταντινούπολιν, ὅπως παρευρέθῃ εἰς τὴν κηδεῖαν καὶ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου ἀποδόσας τὸν ὕστατον φόρον σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης τῶν κληρικῶν καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γαλλίας.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Παρισίους παρέμεινε ἐπὶ διήμερον εἰς Ἀθήνας πρὸς τακτοποίησιν τῶν ἐν Ἑλλάδι θερινῶν Κατασκηνώσεων τῶν παιδιῶν τῆς Μητροπόλεως του καὶ ἐπεσκέφθη τὴν Α.Ε. τὸν κ. Παλαμᾶν, Ἀναπληρωτὴν Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν.

Τὴν 18ην Ἰουλίου ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν τὸν κύριον Ἀνρὺ Φεσκιέ, ἀναποκριτὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰδήσεων τῆς Παρισινῆς ἐφημερίδος Λε Μόντ καὶ ὠμίλησεν ἀπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Ραδιοφώνου διὰ τὴν μορφήν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου.

Τὴν 20ην Ἰουλίου μετὰ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Σασίμων

κ. Ίερεμίου, συνοδεύων τὴν πρώτην ομάδα ἐκ διακοσίων περίπου παιδιῶν τῆς Μητροπόλεως τῶν κατασηνωσάντων ἐν Ἑλλάδι, ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς διὰ τὰς Ἀθήνας. Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τῆς Α.Ε. τοῦ Ὑφυπουργοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Δημητρίου Τσάκωνα, τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων κ. Δημητρίου Ρίτσου, τοῦ Προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Ἀντιστρατήγου ἐ.ά. κ. Δημητρίου Παπαλουκά καὶ ἄλλων προσωπικοτήτων. Μετὰ τὴν ἐπίσημον δεξίωσιν μετέβη εἰς τὰς Κατασκευάσεις τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας εἰς Ἅγιον Ἀνδρέαν Ἀττικῆς, ὅπου ἐπέβλεψε τὴν ἐγκατάστασιν τῶν παιδιῶν.

Τὴν 21ην Ἰουλίου ὑπεδέχθη εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν δευτέραν ομάδα τῶν παιδιῶν, ἣτις ἐταξίδευσεν ἀεροπορικῶς ἐκ Παρισίων ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Πρωτοσυγγέλλου τῆς Μητροπόλεως Πανοσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου κ. Στεφάνου Χαραλαμπίδου. Ἡ ὁμάς αὕτη ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Κατασκευάσεις τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ Καβούρι.

Τὴν 24ην Ἰουλίου ὑπεδέχθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν τρίτην ομάδα τῶν παιδιῶν τῆς Μητροπόλεως ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Στέλιου Κουτσούρα, Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐνώσεως τῆς Μασσαλίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Καρελίας καὶ πάσης Φινλανδίας κ. Παῦλος ἐπεσκέφθη τὴν 25 καὶ 26ην Ἰουλίου τ.ε. τὸν Πατριάρχην Σερβίας κ. Γερμανὸν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Προϊσταμένου τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Κοουπίου πρωτοπρεσβυτέρου π. Νικολάου Καριώμα. Μετ' αὐτῶν ἀφίχθησαν εἰς Βελιγράδιον καὶ τὰ μέλη τῆς χορωδίας τοῦ ὡς ἄνω Καθεδρικοῦ ναοῦ. Τὴν 26ην Ἰουλίου ἐτελέσθη εἰς τὸν ἐν Βελιγράδιῳ Ναὸν τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἀρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία, προεξάρχοντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Φινλανδίας, συλλειτουργούντων δὲ τοῦ Ἐπισκόπου Σρέμ κ. Μακαρίου καὶ τοῦ Βοηθοῦ Ἐπισκόπου κ. Δανιὴλ καὶ πολλῶν ἱερέων. Εἰς τὴν Λειτουργίαν ἔψαλαν ἡ Φινλανδικὴ χορωδία καὶ ἡ χορωδία τοῦ Καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Βελιγραδίου.

Προσφωνῶν τὸν Σεβασμιώτατον Φινλανδίας ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς εἶπε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ ἐπίσκεψίς σας εἶναι ἡ πρώτη ἐπίσκεψις Προκαθημένου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας εἰς τὴν Χώραν μας ὡς φιλοξενουμένου τῆς Ἐκκλησίας μας. Αἰσθάνομαι, ὅτι τὴν χαρὰν μου συμμερίζεται ὄντως καὶ ὁ φίλοχριστος λαὸς μας... Ἡ συνάντησίς μας, αἱ κοιναὶ προσευχαί μας σημαίνουν στερῶσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐνίσχυσιν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐνίσχυσιν παντὸς ὁδηγούντος εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ... Ἡ ἐπίσκεψίς σας καὶ ἡ τέλεις τῆς Θ. Λειτουργίας ἐδῶ ὄντως σημαίνει δι' ἡμᾶς μεγάλην πνευματικὴν ἐνίσχυσιν, μεγάλην πνευματικὴν ἀναζωογόνησιν καὶ δύναμιν διὰ τὸν ὀρθόδοξον σερβικὸν λαὸν μας. καὶ ἐλπίζω ὅτι καὶ ἡ παρούσα συνάντησίς μας θὰ συμβάλῃ εἰς ἔτι ἰσχυρότεραν ἐνότητα πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μας».

Ἀπαντῶν εἰς τὴν προσφώνησιν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ ὁ Σεβασμιώτατος Φινλανδίας ἐξέφρασε τὴν μεγάλην χαρὰν του διότι ἤξιώθη νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ὁρθόδοξον Σερβικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν εὐσεβῆ σερβικὸν λαόν, νὰ συλλειτουργήσῃ μετὰ τῶν Σέρβων Ἀρχιερέων καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ ἐκφρασθῇ ἡ πνευματικὴ ἐνότης εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Εὐχαριστίας. Ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του διότι τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἠδυνήθη νὰ ἐπισκεφθῇ μόνος καὶ ναοῦ τοῦ Βελιγραδίου καὶ νὰ ἴδῃ τὴν μεγάλην εὐσέβειαν τοῦ ὀρθόδοξου σερβικοῦ λαοῦ. Ἐξέθεον ἀκολούθως δι' ὀλίγων τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας, ἐκφράσας τὴν ἐλπίδα ὅτι «καὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας θὰ δυνηθοῦν νὰ γνωρίσουν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ Αὐτοῦ Ἀγιότης ὁ Πατριάρχης κ. Γερμανὸς θὰ μᾶς ἀξιώσῃ αὐτῆς τῆς τιμῆς».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βουκουρεστίου Κομὰν γράφει περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐνασχολήσεως τῆς Ρουμανικῆς θεολογίας μετὰ τὴν μελέτην τῶν Πατέρων. Σημειοῖ τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὸ ἔδαφος τῆς «Μικρᾶς Σκυθίας», τῆς σημερινῆς Ρουμανίας, ἐγεννήθη ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Κασιανὸς καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Μικρὸς. Ὁ ἅγ. Βασίλειος ὁ Μέγας καὶ ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος εἶχον ἀλληλογραφίαν μετὰ τῶν συγχρόνων των ἐπισκόπων ἐπὶ τοῦ ἔδαφους τῆς σημερινῆς Ρουμανίας.

Ἄλλοτε μετὰ τὴν μελέτην τῶν Πατέρων ἡσχολοῦντο κυρίως οἱ μοναχοί. Οὗτοι ἔφερον ἐκ τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ρουμανίαν τὸν ἐπὶ τῶν Πατέρων στηριζόμενον πολιτισμόν. Ἀπὸ τοῦ 9^{ου} αἰῶνος ἡ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία ἐχρησιμοποίησε τὴν σλαβονικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν λατρείαν τῆς καὶ τὰς ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικο-σλαβονικῆς μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ ἄλλων Πατέρων τῆς Βυζαντινῆς Ἀνατολῆς. Περιώνυμοι μεταφρασταὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικο-σλαβονικὴν γλῶσσαν ὑπῆρξαν οἱ μοναχοὶ τῆς Μονῆς Μπίστριτσα, καθὼς καὶ οἱ μοναχοὶ τῶν Μονῶν Νιάμτσου καὶ Ποῦτνα.

Ἡ πρώτη μετάφρασις εἰς τὴν ρουμανικὴν ἐγένετο τὸν 15^{ον} αἰῶνα. Ἰδιαίτεραν σημασίαν διὰ τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῆς Ὁρθόδοξου Ρωσίας καὶ τῆς Ὁρθόδοξου Ρουμανίας ἔχει τὸ ἔργον τοῦ μοναχοῦ Παΐσιου Βελιτσκόβσκυ, ὁ ὁποῖος μετέφραζεν ἔργα τῶν Ἁγίων Πατέρων, κοιμίζόμενα ἐν πρωτοτύπῳ ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, εἰς τὴν ῥωσικὴν καὶ τὴν ρουμανικὴν.

Ἡ εἰς τὴν ρουμανικὴν μελέτη τῶν Πατέρων ἐσημείωσε σημαντικὴν ἀνάπτυξιν κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα, μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τοῦ Τσέρνοβιτς, τοῦ Ἰασίου καὶ τοῦ Βουκουρεστίου.

Ὁ ὀρθόδοξος ρουμανικὸς λαὸς καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία του, μετὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, περισσότερο ἐκτιμοῦν τὰ ἔργα τῶν Ἁγίων Πατέρων, ὅπως εἶναι ὁ ἅγ. Βασίλειος ὁ Μέγας, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἰωάννης Κασιανὸς καὶ ἄλλοι. Διὰ τῶν μεταφράσεων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἐκκλησιαστικο-σλαβονικῆς ἡ ρουμανικὴ γλῶσσα ἀνεπτύχθη καὶ διεμορφώθη εἰς λογοτεχνικὴν.

«Διὰ τῶν ἔργων τῶν Ἁγίων Πατέρων εἰς τὴν ρουμανικὴν γλῶσσαν, οἱ Ἅγιοι Πατέρες εἶναι παρόντες εἰς τὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ μας».

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ πρῶν Πριμάτος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρου τιμηθεὶς διὰ τὰς ἐξαίρετους ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν του καὶ τὴν πατρίδα του, τὴν Μεγάλην Βρετανίαν, διὰ τοῦ τίτλου τοῦ λόρδου Δρ. Φίσερ τοῦ Λάμπεθ, ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν. Τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν ἐποίμανεν ὁ ἐκλιπὼν ὡς Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρου ἐπὶ ὅλην δεκαεξαετίαν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 1945 μέχρι τοῦ ἔτους 1961, ὅτε παρητήθη, ἐκλεγέντος ἀντ' αὐτοῦ τοῦ νῦν Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, Ἀρχιεπισκόπου τοῦ Καντέρμπουρου Δρ.σ Μάικελ Ράμσεϋ. Ὁ Δρ. Φίσερ πολλάκις ἐπεσκέφθη τὴν Ἑλλάδα καὶ πρότινος ἐτῶν ἐντελῶς ἀνεπιστήμων καὶ ἀθουρύβω. Ἐτρεφεν ἰδιαίτεραν ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατὰ τὴν πρώτην Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅτε καὶ ἐψηφίσθη ὁ Ὄργανισμός τοῦ Π.Σ.Ε., τὴν προεδρίαν κατεῖχεν ὁ ἐκλιπὼν Ἀρχιεπίσκοπος Δρ. Φίσερ. Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία ἀπέλυσεν ἕνα τῶν ἐξαίρετων αὐτῆς ἐκκλησιαστικῶν ἡγετῶν. Διότι ὁ Δρ. Φίσερ κατεῖχε σπάνια προσόντα, ὅτινα καὶ ἀνέδειξαν τούτον ὡς ἕνα τῶν μεγάλων προσωπικοτήτων τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Πάντες οἱ μετασχόντες τῆς ἐν Ἀμστερνταμ Ἀ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Π.Σ.Ε. ἐνθυμοῦνται ἀσφαλῶς τὸν προσηνεστάτον Πρωθυερόρχην καὶ τὴν εὐφροσύνην ὑπ'

αὐτοῦ διεύθυνσιν τῶν συζητήσεων. Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Περιόδικου ἐκφράζει τὴν λύπην αὐτῆς διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μεγάλου φιλέλληρος Πριμάτου τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ Λόρδου Δρος Φίσερ.
Κ.Γ.Μ.

Ὁ νέος Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Τῆ 16ῃ Αὐγ. 1972, κατὰ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Π.Σ.Ε. ἐν Οὐτρέχτη ἐξελέγη ὡς διάδοχος τοῦ τέως Γενικοῦ Γραμματέως δρος Blake ὁ κ. Philip Potter. Οὗτος ἐγεννήθη τὸ 1922 ἐκ μικτοῦ γάμου, πατὴρ Ρωμαιοκαθολικῆς, μητὴρ Εὐαγγελικῆς, ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἁγίου Δομνίκου τῶν Μικρῶν Ἀντιλλῶν τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Ἐν ἀρχῇ ὁ κ. P o t t e r ἔδρασεν ὡς μεθοδιστῆς λαϊκὸς ἱεροκέρυξ, ἔπειτα δὲ ἐσπούδασεν εἰς θεολογικὸν σεμινάριον τῆς Ἰαμαϊκῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ, μετὰ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, ἐπεράτωσε τὰς θεολογικὰς του σπουδὰς ἐν Λονδίῳ καὶ ἐπὶ δύο ἐξάμηνα ἐν Ἀμβούργῳ τῆς Γερμανίας. Αὐτὸ τὸ γεγονός εἶναι χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν πνευματικὴν καταγωγὴν τῶν θεολόγων τοῦ «Τρίτου Κόσμου», οἵτινες σήμερον διακρίνονται εἰς τὸ Π.Σ.Ε., δηλαδὴ ὅτι βασιζονται ἐπὶ τῆς «εὐρωπαϊκῆς θεολογίας». Ἴσως τοῦτο νὰ ἔχη ἐπίδρασιν εἰς τὴν μελλοντικὴν δρᾶσιν τοῦ νέου Γενικοῦ Γραμματέως, μάλιστα ἐν ὄψει τῶν νέων ἀπαιτήσεων θεολογικῆς προπαρασκευῆς διὰ τοὺς ἐν ἀναπτύξει εὐρισκομένους λαοὺς τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Ὁ κ. P o t t e r, ὡς εὐσεβὴς Διαμαρτυρούμενος ὑπερασπίζεται ἐμπράκτως καὶ ἐνθέρμως τὴν χριστιανικὴν Πίστιν, μάλιστα ὄχι μόνον ὡς προσωπικὴν ὑποχρέωσιν, ἀλλὰ καὶ ὡς μεγίστην ὑποχρέωσιν μεταδόσεως ταύτης καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ κ. P o t t e r ἔχει ἀναγνωρίσει τὴν κατὰ τὸν Ἰανουάριον 1971 ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Addis Ababa διακηρυχθεῖσαν ἀνάγκην ἐπαναστροφῆς τοῦ Π.Σ.Ε. εἰς τὰ μεγάλα θέματα τῆς Πίστεως. Ἐπίσης ἐν Οὐτρέχτη ἀντεπροσώπευσε πιστῶς τὴν ὑπὸ τοῦ προκατόχου του κ. Blake χαραχθεῖσαν γραμμὴν τοῦ κατὰ τοῦ Φυλετισμοῦ ἀγνώστου. Καὶ κατὰ τὸν λόγον του, ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τοῦ νέου ἀξιωματοῦ του, ὁ κ. P o t t e r ἐτόνισεν ὅτι ἡ κοινότης τῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ γίνῃ ὅσον τὸ δυνατόν στενωπὴν. Κατὰ ταῦτα, ἡ ἔμφασις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν χριστιανικὴν Πίστιν. Τὴν Πίστιν, ἐκλαμβανομένην οὐχὶ ὡς φυγὴν ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄλλον ἄνθρωπον, τοῦθ' ὅπερ ταυτίζεται κατ' οὐσίαν πρὸς ὅ,τι εἶπεν ὁ Ἐπίτιμος Πρόεδρος Visser't Hooft εἰς τὸ ἐν τῷ Ναῶ ἑναρκτήριόν του κήρυγμα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ Πίστις γίνεται ἀφετηρία ὄχι μόνον τῆς εὐσεβοῦς σκέψεως, ἀλλ' ἐξ ἴσου ἀφετηρία τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Χριστιανοῦ διὰ τὴν ἱεραποστολήν, καὶ δύναμις πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν ἰκανοτήτων αὐτοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσίν του ἐκ τῶν περιορισμένων ἀντιλήψεων καὶ προκαταλήψεων—ἔθνικων, φυλετικῶν, πολιτιστικῶν, ἀκόμη καὶ ἐκκλησιαστικῶν. Ταῦτα ἐτόνισεν εἰς τὸν εὐχαριστήριον λόγον του ὁ κ. P o t t e r, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκλογὴν του καὶ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν του ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ ὅτι ἡ ἐκλογὴ τοῦ κ. Potter ἐγινε συντόμως καὶ ἄνευ δυσκολιῶν, ἀφοῦ οἱ Ὀρθόδοξοι εἰς τὴν ἐπιτροπὴν διορισμοῦ εἶχον παραιτηθῆ ἐκ πιθανῶν ἀντιρρήσεων.

Ὁ κ. P o t t e r πρέπει φιλέλληνικὰ αἰσθήματα καὶ σεβασμὸν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ἹΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΗΤΗΡΙΟΝ ΘΕΩΣΠΙΣΜΑ [2]

Πρὸς τὸν ἱερέα
Νικόλαον Νικολαΐδην
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, διενεργού-
τος ὡς ἀνακριτοῦ δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1426/1482/11-5-72
ἀποφάσεως τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, τὴν 30ὴν μηνὸς Σεπτεμβρίου
ἐ.ε. ἡμέραν Σάββατον καὶ ὥραν 11ην π.μ. ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ
ἱεροῦ Ναοῦ ἁγίου Βασιλείου ὁδοῦ Μετσόβου καὶ Μπουμπουλί-
νας (Ἀθηνῶν) καὶ ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδωμένων σοι κα-
τηγοριῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 24ῃ Αὐγούστου 1972

Ὁ ἐνεργῶν τὴν ἀνάκρισιν
ἱερεὺς ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ ἁγίου Βασιλείου
(ὁδοῦ Μετσόβου) Ἀθηνῶν

Πρὸς τὸν [2]

Ἱερέα Δημήτριον Θεοδώρου, τέως ἐφημέριον
Ἱ. Ν. Ἁγίου Κωνσταντίνου, Ν. Ἰωνίας
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐνεργού-
τος ὡς ἀνακριτοῦ, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. Φ200/6774/1-11-
1971 ἐγγράφου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, τὴν 5ην Ὀκτωβρίου
ἐ.ε. ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 6 μ.μ. ἐν τῷ Γραφείῳ τοῦ
Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου, Ἀκαδ. Πλάτωνος καὶ ἀπολογηθῆς
ἐπὶ ἀποδιδωμένης σοι κατηγορίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Σεπτεμβρίου 1972

Ὁ ἐνεργῶν τὴν ἀνάκρισιν
Οἶκον. Γεράσιμος Μπερερῆς, ἐφημέριος
Ἱ. Ν. Ἀγ. Γεωργίου, Ἀκαδ. Πλάτωνος

Πρὸς [2]

τὸν Ἱερομόναχον κ. Παΐσιον (κατὰ κόσμον Παναγιώτην)
Ἰψηλάντην (ἀγνώστου διαμονῆς).

Ἐνεργούντες τακτικὴν ἐνορκον ἀνάκρισιν εἰς ἐκτέλεσιν
τῆς ὑπ' ἀριθμ. 6639/3885/24.11.71 σεπτῆς Ἐντολῆς τῆς
Ἱεραῆς Συνόδου καὶ τῆς ὑπ' ἀριθμ. Φ. 200/7717/8.12.1971
τοιαύτης τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωσύ-
μου, καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν τὴν
14ην τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου 1972, ἡμέραν Σάββατον καὶ
ὥραν 4 μ.μ. ἐν τῷ Γραφείῳ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως
Θεοτόκου Χρυσοκαστριωτίσσης (Θρασυβούλου 9, Ἀέροηδες,
Ἀρχιὸς Αἰόλου), ἵνα ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῆς ἀποδιδωμένης σοι
κατηγορίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8ῃ Σεπτεμβρίου 1972

Ὁ ἐνεργῶν τὴν ἀνάκρισιν
Πρεσβ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ι. ΠΟΥΛΗΣ, Ἐφημέριος
Ἱ. Ν. Παναγίας Χρυσοκαστριωτίσσης

Ἱερὰ Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ἐν συνδυασμῶ καὶ πρὸς τὸν ὑπ' ἀριθ. 2200/1940 Α.Ν. προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κάτωθι κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Λακκώμασι Ἱ. Ν. Παμ. Ταξιαρχῶν, 2) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Καλουσίῳ Ἱ. Ν. Ἁγίου Γεωργίου, 3) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Ἄνω Καστριτσῖῳ Ἱ. Ν. Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, 4) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Μοίρα-λῃ Ἱ. Ν. Ἁγίου Νικολάου καὶ 5) μιᾶς θέσεως τοῦ ἐν Ἀστερίῳ Ἱ. Ν. Ἀγ. Φωτεινῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων τῶν.

Ἐν Πάτραις τῇ 21ῃ Σεπτεμβρίου 1972

† Ὁ Πατρῶν Κωνσταντῖνος

Ἱερὰ Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς ὑπαρχούσης παρὰ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Τρίκκης καὶ Σταγῶν Γ' κενῆς θέσεως τοῦ Ἱεροκήρυκος, παρακαλοῦμεν πάντας τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας πρὸς τοῦτο τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσι τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει πάντα τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά.

Διὰ πλείονας πληροφορίας δύνανται οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ ἀποτεινῶνται εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Ἐν Τρίκαλοις τῇ 25ῃ Σεπτεμβρίου 1972

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν Σεραφεῖμ

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Ἐκκλ. Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν Μεσοποταμίας ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμῖα τῇ 31ῃ Αὐγούστου 1972

† Ὁ Φθιώτιδος Δαμασκηνὸς

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 33 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2/1969 Κανονισμοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, ἐνοριῶν καὶ ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς Διακονικῆς θέσεως Ἱ. Ν. Ἁγίου Δημητρίου Λαμίας.

Ἐν Λαμῖα τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου 1972

† Ὁ Φθιώτιδος Δαμασκηνὸς

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Πρὸ τινος ἐκυκλοφόρησαν τὰ δύο πρῶτα τεύχη τοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία» (τ. 43ος, 1972), ἐκ 490 σελίδων, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κων. Γ. Μπόνῃ.

Εἰς τὸ ἐξαιρετικῆς ἐκτυπώσεως τοῦτο περιοδικὸν περιλαμβάνονται ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι διακεκριμένων ἐργατῶν τοῦ πνεύματος, βιβλιοκρισίαι σπουδαίων συγγραμμάτων ἐλλήνων καὶ ξένων συγγραφέων κ.λ.π.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἱωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικῶν: Δραχμαὶ 200 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικῶν: Δολλάρια 9 ἑτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 9.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Ἱερωνύμου, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἐκπαίδευσις.

Κωνστ. Γ. Μπόνῃ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Διορθόδοξα, διεκκλησιαστικά καὶ παγκόσμια προβλήματα. Τὸ Οἶκ. Πατριαρχεῖον.

Τοῦ αὐτοῦ, Χρονολογικαὶ ἀκριβεῖαι καὶ ἀνακριβεῖαι.

Ἀρχ. Μελ. Καλαμαρά, Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Μακ. Ἀρχιεπ. κ. Ἱερωνύμου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας.

Ἀρχιμ. Χριστ. Παρασκευαΐδου, Ὁ θεσμὸς καὶ τὸ ἔργον τῆς Δ.Ι.Σ. ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ εἰς Κύριον ἐκδημία τοῦ Μητρ. πρ. Κυθῶρων Μελετίου.

Ἱερ. Γεωργίου Καψάνῃ, Ὁ Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὡς Ἱεραπόστολος.

Ἰωάννου Δ. Δρούλια, Ὁ μέγας ἀνὴρ τοῦ αἰῶνος χριστιανὸς ἀνθρωπιστῆς Ἀλ. Σβάρτσεφ.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολή.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.